

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
יו"ד שבט
– שבעים שנה –

מאמרים ושיחות קודש
מכבוד קדושת
אדמו"ר מלך המשיח מנחם מענדל שליט"א
שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה
ה' תהא שנת פדות
שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

מפתח כללי

III	פתח דבר . . . . .
V	מפתח . . . . .
ז	שער באתי לגני . . . . .
כט	שער שבעים שנה . . . . .
עז	הוספות . . . . .

לזכות

מרת סוזן בת הרב דוד ע"ה אלעזרה

KOVETZ YUD SHEVAT

- SHIVIM SHANAH -

Published and Copyrighted by

"KEHOT" PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway, Brooklyn, N.Y. 11213

kehot770@gmail.com

5780 • 2019

Printed in China

פתח דבר

לקראת יום הבהיר יו"ד י"א שבט הבעל"ט, שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר
מלך המשיח שליט"א, ויום הסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע –

הננו מוציאים לאור „קובץ יו"ד שבט – שבעים שנה“, הכולל:

(א) מאמרים ד"ה באתי לגני גוי שאמר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
בהתוועדויות דיו"ד שבט בשנים תש"כ ותש"מ².

מאמרים הנ"ל מיוסדים בעיקרם על פרק העשירי מהמשך ההילולא, ויוצאים
לאור לקראת יו"ד שבט שנה זו – בו לומדים פרק הנ"ל בפעם הרביעית³. ולתועלת
הלומדים – נדפס פרק הנ"ל בראש הקונטרס.

(ב) מאמרים⁴ ושיחות⁵ אודות הענין של „שבעים שנה“.

לחביבותא דמילתא, בא כהוספה נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר מלך
המשיח שליט"א לשלוח לאנ"ש שי' בכל מרחבי תבל לקראת יו"ד שבט תש"מ,
וגם פּאָטאַגראַפֿיאַ מכת"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א שנכתב בקשר לב' ניסן
ה'תש"נ – שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע.

* * *

-
- (1) נדפס ב„ספר המאמרים באתי לגני“ ח"א ע' קכב ואילך.
  - (2) הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, ונדפס בסה"מ מלוטט ח"א ע' שעז ואילך, וב„ספר
המאמרים באתי לגני“ ח"ב ע' קעח ואילך. הפתח דבר נדפס בסוף הקובץ.
  - (3) ראה ב„פתח דבר“ לד"ה זה ה'תשכ"ח – סה"מ מלוטט ח"ב ע' רלח.
  - (4) מאמר ד"ה בעשור לחודש הזה מש"פ צו, שבת הגדול, יו"ד ניסן ה'תשל"ב וד"ה ביום עשתי עשר
מ"א ניסן ה'תשל"ב. המאמרים האלה נאמרו בקשר עם שבעים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח
שליט"א (ה'תרס"ב – ה'תשל"ב), ומבואר בהם הפסוק בתהילים (צ, י) „ימי שנותינו בהם שבעים שנה“ (נדפסו
בספר המאמרים פסח ח"א (המכון להפצת תורתו של משיח, ברוקלין, תשע"ה) ע' כו ואילך; ע' נז ואילך).
  - (5) (א) משיחת י"א ניסן ה'תשל"ב – בקשר לשבעים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
(נעתק משיחות קודש תשל"ב ח"ב ע' 113 ואילך, עם הוספת מ"מ מהמור"ל);
  - (ב) משיחות כ' מנחם-אב ושי"פ ראה ה'תשמ"ב – בקשר לשבעים שנה ליישבת „תורת אמת“ בירושלים
עיה"ק (שיחת כ' מנחם-אב נעתק מסרט ההקלטה עם הוספת מ"מ מהמור"ל, ושיחת שי"פ ראה נעתק משיחות
קודש תשמ"ב ח"ב ע' 1276 ואילך);
  - (ג) שיחת שי"פ שמות ה'תשנ"ב – ביאור במשנה ספ"ק דברכות „א"ר אלעזר ב"ע הרי אני כבן
שבעים שנה כו' להביא לימות המשיח“, הקשר דמספר שבעים שנה עם שלימות הנשיאות, והקשר להילולא
דהרמב"ם (שחי שבעים שנה) שזה הי' אופן עבודתו. הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, ונדפס
בסה"ש תשנ"ב ח"א ע' 244 ואילך.

ויה"ר שנזכה בקרוב לשמוע ולהר"ל עוד שיחות ומאמרים של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, ויחזק השי"ת בריאותו ויתן לו אריכות ימים ושנים טובות ונעימות וחיים נצחיים, ויראה הרבה נחת משלוחיו, תלמידיו, חסידיו ומכלל ישראל, וינהיג את כולנו מתוך בריאות, הרחבה ונחת, ובקרוב ממש יוליכנו קוממיות לארצנו הקדושה, ונלמד תורה מפיו של משיח צדקנו, שילמד תורה את כל העולם כולו, ומלך ביפיו תחזינה עינינו בהתגלות מלכותו לעין כל, תיכף ומי"ד ממ"ש ממש, והיתה לה' המלוכה, אמן כן יהי רצון.

יחי אדוננו מורנו ורבנו מלך המשיח לעולם ועד

מערכת „אוצר החסידים“

ימות המשיח,
כ"ף מ"ח ה'תש"פ (ה' תהא שנת פדות),
שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א,
ברוקלין, נ.י.

מפתח

שער באתי לגני

- ג . . . . . פרק יו"ד מהמשך באתי לגני ה'שי"ת
- ה . . . . . באתי לגני ה'תש"כ
- כ . . . . . באתי לגני ה'תש"מ (מוגה)

שער שבועים שנה

מאמרים

- לא . . . . . בעשור לחודש הזה ה'תשל"ב
- לז . . . . . ביום עשתי עשר יום ה'תשל"ב

שיחות

- נ . . . . . י"א ניסן ה'תשל"ב
- נה . . . . . כ' מנחם-אב ה'תשמ"ב
- סא . . . . . ש"פ ראה ה'תשמ"ב
- עב . . . . . ש"פ שמות ה'תשנ"ב

הוספות

- פז . . . . . מברק לכבוד יו"ד שבט תש"מ
- פז . . . . . פתח דבר להוצאה ראשונה של ד"ה באתי לגני תש"מ
- פח . . . . . כתב יד קודש

שער
באתי לגני

פרק יו"ד מהמשך באתי לגני ה'שי"ת

י וזהו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד, דבכל או"א כאשר מהפך מחשוכא לנהורא הרי אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, שנעשה יתרון האור, דהאור מאיר בגילוי, וזהו עצי שטים, שהוא מה שנתברר מהשטות דלעו"ז, וזהו ג"כ שנקראים קרשים, שהוא מה שמתברר משק"ר וקש"ר, ומבירור זה נעשה קרשי המשכן. ובעבודה הוא מה שע"י העסק בתורה וקיום המצות מהפכים ההרגש דעולם (דעם וועלט געפיהל) על הרגש אלקי, והיינו דהרגש העולם הוא למטה מן הדעת כנ"ל, הנה ע"י ההתעסקות בתורה ומצות מהפכים לנהורא, אז מען זאל דערהערן דעם נועם עריבות שבקיום המצות ולימוד התורה. וזהו באתי לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרו בתחלה, דתחלת הכוונה בכריאת והתהוות העולמות הוא מה שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, ע"י עבודת האדם בבחינת אתכפיא ואתהפכא הנה האדם שהוא עושה כן, היושבת בגנים, דגנים הם ב' בחי' ג"ע כנ"ל ג"ע התחתון וג"ע העליון, כל אחד לפי מדריגת עבודתו הם חברים (דלפעמים נשמה מנשמה נאצלת כו'), המקשיבים לקול העוסקים בתורה ומצות, וזהו השמיעני, שהם הגורמים עילוי במעלת עליית הנשמות כו', וזהו היושבת בגנים, אמר הקב"ה לכנס"י את הפזורה בגולה ורועה בגנים של אחרים, והוא ע"ד דכתיב כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם כו', ובכ"ז יושבת בבתי כנסיות ובתי מדרשות לעסוק בתורה, ובפרט קביעות עתים לתורה ברבים, הנה החברים שהם מלאכי השרת שנק' חברים, לפי שאין ביניהם לא קנאה ולא שנאה ולא תחרות מקשיבים לקולך כו'. ועש"ז נקראים ישראל צבאות הוי' וכמ"ש ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים. הנה צבאות הוי' הכוונה הוא על ישראל, וכמ"ש ויהי בעצם היום הזה הוציא הוי' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם, דצ"ל מהו זה דישראל נק' צבאות הוי', דשם צבאות לא נזכר בתורה, וכאן קורא את ישראל צבאות הוי'. וכן ביציאת מצרים מזכיר לצבאותם דוקא, וכמ"ש כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים. אלא דצבא יש בו ג' פי', א' ל' חיל, ב' זמן מוגבל וכמ"ש והלא צבא לאנוש עלי ארץ וגו' והג' מל' צביון וכדרז"ל (ר"ה יא א) ע"פ ויכולו השמים כו' צבאם לצביונם נבראו, והפי' דנש"י אם שהם חלוקים במדריגתם, בעלי השגה שהם מארי תורה ומארי רזין וסודות עילאין מארי חוכמתא, וישנם אנשים פשוטים, והם רק מארי עובדין טבין, שמקיימים את התומ"צ בתמימות, גם עוסקים איש איש בעבודתו לפי

ערכו בתמכין דאורייתא בגופם ובממונם וכו' הנה זהו צביונם וזהו תכלית היופי מה שכלול מריבוי גוונים, דגוון אחד הרי אין בו יופי, ודוקא ריבוי גוונים, הרי ממשיכים גילוי בחינת הוי' ע"י עבודתם, וצבא שהוא הגבלה ומועד, הוא ע"ד ימים יוצרו ולוא אחד כו',* דצבא לאנוש עלי ארץ לכל אדם הרי יש לו זמן קבוע דימים יוצרו, וכאשר משלים ימיו בעבודת הבירורים באתכפיא ואתהפכא אז הוא בכלל צבאות הוי'. וזהו ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים, דצבאות הוי' הם ישראל, שע"י עבודת הבירורים באתכפיא ואתהפכא הנה הם מבררים ומזככים את העולם, דעושים מקשר קרש והיינו דמהקשר דעולם, דמה שהעולם מראה את עצמו למציאות הרי זה שקר, וכידוע דעיקר הוא החיות המחיה אותו, הנה כאשר לומדים תורה ומקיימים את המצות נהפך לקרש, שהוא מעצי שטים עומדים ומחברים אור א"ס כו', ולכן נק' בשם צבאות הוי' שהם מגלים וממשיכים גילוי ה', וצבא הוא זמן מוגבל, דכל עבודתם אשר בהימים יוצרו שניתן לכל אחד ואחד, יהי' לו אחד שיאיר ויתגלה ע"י עבודתו בחי' ד' אחד.

קיצור. ימשיך דקשר ושקר דעולם נהפך לקרש המשכן, ועי"ז באתי לגנוני, וחברים מקשיבים כו'. עש"ז נק' ישראל צבאות ל' חיל זמן צביון.

יוצרו ולא אחד: ראה לקו"ת ס"פ שלח. ד"ה טוב לי וד"ה בידך אפקיד (בס' המאמרים – אידיש).

בס"ד. יו"ד שבט, תש"כ

הנחה בלתי מוגה

באתי¹ לגני אחותי כלה², ואיתא ע"ז במדרש³, לגני לגנוני למקום שהי' עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה. וע"י חטא עה"ד והחטאים שלאחריו סילקו את השכינה מהארץ לרקיע הא' ועד לרקיע הז', ואח"כ עמדו צדיקים (האבות וכו') והורידו את השכינה מלמעלמ"ט, עד שבא משה שהוא השביעי, וכל השביעין חביבין⁴, והורידה לארץ. וזהו כד אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין⁵, שע"י הצדיקים שעבודתם היא באתכפיא, ובאתכפיא שמביאה לידי אתהפכא, הנה עי"ז אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין. והיינו, שבחינת יקרא דקוב"ה שהיא בשוה בכולהו עלמין, שזה מורה על גודל ענין יוקר האור, שאין זה אור פרטי שקשור עם פרטי עניני העולם, שמצד זה יש חילוקים בעולמות, עד שנעשה מזה חילוקים גם בעולם האצי' ועד עולמות א"ס, כ"א הוא אור שהוא גבוה מכל עלמין ונמשך בשוה לכולהו עלמין, הנה אור זה [בחי' יקרא דקוב"ה שבכולהו עלמין בשוה] נמשך ונתגלה למטה בעוה"ז התחתון, ע"י העבודה דאתכפיא סט"א ואתהפכא סט"א (ומ"ש כד אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה כו', הוא לפי שגילוי זה נקרא בשם אסתלק, כמ"ש במ"א בארוכה⁶). וזה נעשה ע"י עבודת הצדיקים, אשר ועמך כולם צדיקים⁷, שהם פועלים מחדש שיהי' באתי לגני לגנוני למקום שהי' עיקר דירתו. וכמו שמבאר בארוכה בהמאמר של בעל ההילולא⁸ שנתן ליום ההילולא שלו⁹.

(ב) **והנה** בסעיף העשירי של המאמר [אשר העשירי יהי' קודש¹⁰, ואיתא בגמרא¹¹ מכל מקום. ועאכו"כ כשמוסיפים בעבודה], לאחר שחזור עוד הפעם את כללות הענין (שנתבאר בסעיפים הקודמים) שעיקר

(6) ראה בארוכה ד"ה בראשית בראשית שנה זו (סה"מ בראשית ח"א ע' מב ואילך).

(7) ישעי' ס, כא.

(8) המשך באתי לגני ה'שי"ת (סה"מ ה'שי"ת ע' 111 ואילך).

(9) בכל הנאמר עד כאן – ראה ד"ה באתי לגני תשי"א-תשי"ט.

(10) בחוקותי כו, לב. וראה בכורות נח, ב. זהר ח"ב רעא, א. בחיי ר"פ תרומה.

(11) בכורות שם.

(1) מאמר זה מיוסד בעיקרו על פרק העשירי מד"ה באתי לגני ה'שי"ת (סה"מ ה'שי"ת ע' 124 ואילך [נדפס לעיל ע' ג]).

(2) שה"ש ה, א.

(3) עה"פ.

(4) ויק"ר פכ"ט, יא.

(5) בתניא פכ"ז ובלקו"ת ר"פ פקודי מציון (ב ובלקו"ת שם מציון גם לזהר שם סז, ב. וראה גם שם קפד, א). וראה גם תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג.

שכינה בתחתונים היתה, שע"י העבודה דאתכפיא ואתהפכא פועלים עוד פעם שיהי' באתי לגני לגנוני למקום שהי' עיקרו בתחילה, הנה לאח"ז הוא מוסיף עוד ענין, אשר תחילת הכוונה בבריאת והתהוות העולמות היא מה שנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים¹², ע"י עבודת האדם בבחינת אתכפיא ואתהפכא. והנה ידועה¹³ הכוונה בהענין דדירה בתחתונים, שהוא דוגמת דירת האדם למטה. דכמו שבדירת האדם, נמצא בה האדם לא רק בענינים הגלויים והנסתרים אלא בכל עצמותו, עד"ז הוא גם בהענין דדירה לו ית' בתחתונים, שהכוונה בזה היא, שבתחתונים תהי' המשכת עצמותו ומהותו ית'. וענין זה [שהכוונה בדירה לו ית' היא המשכת העצמות] מתאים עם הדיוק בהלשון נתאווה, שמורה על ענין התאוה כביכול (שלמעלה מהטעם), וכידוע¹⁴ פתגם כ"ק אדמו"ר הזקן על זה אויף אַ תאוה פרעגט מען קיין קשיא ניט. והיינו שהענין דנתאווה כו' הוא למעלה מכל הטעמים שישנם על בריאת העולמות, שסיבת הבריאה היתה כדי לגלות שלימות כוחותיו ופעולותיו¹⁵, ולמעלה יותר, שסיבת הבריאה היתה מצד טבע הטוב להטיב¹⁶, כי כל טעמים אלו הם ביאור ותירוץ על קושיא, משא"כ הענין דנתאווה הוא ממקום כזה שאין שייך שם כלל ענין הקושיא. והיינו, שהענין דנתאווה הוא בהעצמות. וזה מתאים עם משנת"ל בענין הדירה, כי גם הדירה שנתאווה היא שתהי' המשכת העצמות, כנ"ל.

ג) והנה ענין הדירה לו ית' שנעשה ע"י עבודת האדם, מקשר בהמאמר בתחילת הסעיף (העשירי¹⁷) עם מ"ש¹⁸ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. וביאור הענין יובן בהקדים תורת הבעש"ט¹⁹ בענין הענוה, שכאשר הענוה היא שלא במקומה, אזי היא סתירה לעבודת הבורא. והיינו, דכאשר האדם חושב בעצמו מי אני ומה אני, ומצד שפלותו אינו מאמין אשר ע"י תפלתו ותורתו הוא גורם שפע אל כל העולמות וגם המלאכים ניזונין ע"י תורתו ותפלתו, הנה עי"ז אפשר לבוא לידי ירידה ח"ו שיחשוב שמכיון שמעשיי אינם נוגעים למעלה במילא בשרירות לבי אלך. והוא ע"ד מה

(16) ראה עץ חיים שער הכללים בתחילתו. עמק המלך שער א (שער שעשועי המלך) רפ"א.

(17) סה"מ ה'ש"ת ע' 124 [נדפס לעיל ע' ג].

(18) תרומה כה, ח. וראה שלה סט, א. רא, א. שכה, ב. שכו, ב. ועוד.

(19) כתר שם טוב סימן קמה.

(12) ראה תנחומא נשא טז. בחוקתי ג. במדבר"ר פי"ג, ו. תניא רפלו". ובכ"מ.

(13) מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' תפט. ועם הגהות – אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תרעט ואילך. המשך תרס"ו ע' ג.

(14) המשך תרס"ו ס"ע ז ואילך.

(15) עץ חיים שער א (דרוש עיגולים ויושר) בתחילתו. ועד"ז בשער ההקדמות הקדמה ג.

שארז"ל²⁰ ענותנותו של ר' זכרי' גרמה חורבן כו'. אבל כשיתבונן (כלשון הבעש"ט) שהמלך גדול ונורא שומר ושוקד על שפתים של אדם, ונושק את שפתיו כאשר הוא מדבר דברי תורה ותפלה, אז יהי' עובד את הוי' בשמחה (וביראה) מרוב כל. והנה מזה שהבעש"ט אומר שהענוה שלא במקומה היא דוגמת ענותנותו של ר' זכרי' שגרמה לחורבן, מובן מזה, שכאשר האדם הוא בתנועה הפכית, שיודע הוא איך שכל מעשיו תופסים מקום [שנוסף לזה שע"י עבודתו הוא ממשיך אור למעלה, וכהתחלת הענין דתורת הבעש"ט, שע"י תפלתו ותורתו הוא גורם שפע אל כל העולמות וגם המלאכים ניוונין עי"ז, אלא שע"י הוא ממשיך אור גם למטה בעוה"ז וכמ"ש הבעש"ט שם שהמלך גדול ונורא נושק את השפתים המוציאות אותיות התורה והתפלה], ומצד זה הוא עובד את הוי' בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, הנה עי"ז הוא בונה את ביהמ"ק. וזהו מה שמתחיל בסעיף (העשירי) הענין דועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, שכאשר האדם עובד את עבודתו באתכפיא ואתהפכא, ועבודתו זו היא (כלשון הבעש"ט) בשמחה (וביראה) מרוב כל, הנה עי"ז הוא בונה את ביהמ"ק. והנה עפ"י המבואר בהמשך (בסעיפים הקודמים²¹) בענין בחי' כל, מובן מזה, שברוב כל נכללים כל הענינים היותר נעלים השייכים בתענוג העליון שבעוה"ב. ומזה מובן, שהכוונה ברוב כל (שנעשה ע"י עבודת האדם למטה) היא לבחי' שלמעלה יותר מהתענוג הכי עליון שבעוה"ב. וכמ"ל²² יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי עוה"ב, והו"ע המשכת העצמות. ומזה מובן גם שמ"ש הבעש"ט שהמלך גדול ונורא שומר ושוקד על שפתים של אדם, הכוונה בזה (בהלשון מלך גדול ונורא) היא לא לבחי' מלך על עם כי אם לבחי' מלך כמו שהוא מנושא בהתנשאות עצמית²³, והו"ע בחי' המלכות כמו שמושרשת בעצמות (למעלה מהשרש של הט"ס דז"א). וזהו הקישור של הענין דמלך גדול ונורא להענין דמרוב כל, כי הכוונה ברוב כל היא (כנ"ל) להמשכת העצמות שנעשה ע"י עבודת האדם למטה, וכמ"ש בהמאמר שע"י העבודה למטה דוקא באתכפיא ואתהפכא נעשה דירה לו ית' בתחתונים, שהכוונה בדירה היא (כמשנת"ל) דירה לעצמותו. וידיעה זו מביאה לשמחה גדולה בהעבודה בפועל בעצי שטים, לעשות מהשטות דעולם עצי שטים עומדים²⁴, עמודים המחברים את הרצפה עם הגג שלמעלה, עד שנעשה דירה לו ית' בתחתונים, שבדירה זו לוקחים (נעמט מען) את עצמותו ומהותו ית'.

(23) ראה ד"ה וידבר אלוקים אכה"ד
תרע"ד (המשך תער"ב ח"א ע' תעא). ועוד.
(24) ראה סה"מ ה'ש"ת שם ע' 114

(20) גיטין נו, א. איכ"ר פ"ד, ג.
(21) סה"מ ה'ש"ת ע' 121.
(22) אבות פ"ד מ"ז.

ד) והנה ע"י עשיית הדירה לו ית' בתחתונים, שהו"ע המשכת העצמות למטה, עי"ז נמשך תוספות אור בכל העולמות. וזהו מה שממשיך בהמאמר²⁵ בפירוש הפסוק²⁶ היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני, שיש בזה ב' פירושים. פירוש א' היא שגנים קאי על גנים העליונים²⁷, ג"ע התחתון וג"ע העליון, שב' בחינות אלו (געה"ת וגעה"ע) כוללים כו"כ מדריגות²⁸, והיושבת בגנים קאי על הנשמות שבג"ע. וזהו היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני, אשר הנשמות שבג"ע [כולל גם הנשמות שבמדריגה הכי עליונה שבג"ע], הנקראים בשם חברים, לפי (כמו שמבאר בהמאמר במוסגר²⁹) שלפעמים נשמה מנשמה נאצלת [ואומר הלשון נאצלת שמורה על בחינת האצילות שלמעלה מבריאה, שזהו דרגא הכי עליונה שיכול להיות בגן, והו"ע העדן שבתוך הגן], הנה נשמות אלו הם מקשיבים לקולך, לקול התורה והתפלה של הנשמות שלמטה המלוכשות בגוף גשמי. ואומר ע"ז השמיעני, שקול התורה והתפלה של הנשמות שלמטה פועל עליוני בהנשמות שבג"ע. ופירוש הב' בהיושבת בגנים³⁰ (והרי כל הפירושים שבתורה קשורים זב"ז ומשלימים זא"ז) הוא שקאי על כנס"י הנפוצה בגולה ורועה בגנים של אחרים, שהוא להיפך מפירוש הראשון. דלפירוש הראשון, היושבת בגנים קאי על הנשמות כמו שהם בג"ע בתכלית העילוי, עד לבחי' האצילות שבג"ע כנ"ל, משא"כ לפירוש השני, היושבת בגנים קאי על הנשמות כמו שהם בתכלית הירידה למטה מטה, כמו שהן רועות בגנים של אחרים, בגנים דלעו"ז. ויתירה מזו, שהן באופן דהיושבת בגנים, היינו, שהן נמצאות בהגנים דלעו"ז באופן של ישיבה (וקביעות) כביכול. ופירוש הכתוב היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך גו' הוא, שכאשר הנשמות שלמטה הרועות בגנים דלעו"ז עומדות בנסיון ועוסקים בתורה בבתי כנסיות ובתי מדרשות, הנה אז חברים מקשיבים לקולך. חברים הם מלאכי השרת [דלפירוש זה א"א לומר שחברים קאי על היושבת בגנים (כבפירוש הראשון), דמכיון שהיושבת בגנים קאי על הנשמות הנמצאות בגנים דלעו"ז, הרי נשמות אלו א"א לקרוא אותם בשם חברים, ולכן מפרש שחברים קאי על מלאכי השרת] שנקראים חברים, לפי שאין ביניהם לא קנאה ולא שנאה ולא תחרות³¹. ופירוש חברים מקשיבים לקולך הוא,

28) ראה ת"א תצוה פא, ג. ובכ"מ.

29) סה"מ ה'ש"ית ריש ע' 125 [נדפס

לעיל ע' ג].

30) פרש"י שה"ש עה"פ.

31) שהש"ר עה"פ (פ"א, יא (א)).

ואילך).

25) סה"מ שם (ע' 119).

26) שה"ש ת, יג.

27) זהר ח"ב מו, א ובמקדש מלך שם.

אוה"ת שה"ש ח"ב ס"ע תשסה. שם ע' תשעט.

שמה"ש הנק' חברים הם מקשיבים לקול התורה של הנשמות שלמטה המלוכשות בגופים, אפילו כשהם בדרגא כזו שהם נמצאים בהגנים דלעו"ז.

והנה העילוי שנעשה בהנשמות שבג"ע (כפירוש הא') ובהמלאכים (כפירוש הב'), הוא ע"י תוספות אור שנמשך בהם לפי ענינם ומדריגתם. והיינו שהאור הנמשך בהנשמות ובהמלאכים המבואר כאן הוא לא אור הסובב שהוא בכל העולמות בשוה כ"א אור הממלא המלוכש בכל עולם ועולם כפי ענינו, בג"ע העליון באופן כזה וכו' ובמלאכים שבעולם העש' באופן כזה. ומכיון שהעילוי שנעשה בהנשמות שבג"ע ובהמלאכים [והתוספות אור שנמשך בהם] הוא ע"י שהם מקשיבים לקולך, היינו ע"י עבודת הנשמות שלמטה, הרי מובן מזה, שע"י העבודה שלמטה בבחי' אתכפיא ואתהפכא נפעל לא רק הענין של אסתלק יקרא דקוב"ה שכולהו עלמין שהוא המשכת אור הסובב שכולהו עלמין בשוה, כי אם, שע"י שהעבודה דאתכפיא ואתהפכא ממשכת מבחי' טוב האמיתי, הנה ע"י נמשך אח"כ גם באור הממלא, שנמשך תוספות אור (מבחי' אור הממלא) בכל עולם ועולם כפי ענינו.

(ה) **ויובן** זה ע"פ תורת הרב המגיד³² על מארז"ל³³ (בפרשת השבוע, פ' בשלח) בים נדמה להם כבחור ובסיני נדמה להם כזקן, שמקשה על זה, והלא כתיב³⁴ כי לא ראיתם כל תמונה [ועאכו"כ שלא שייך שינויים, שפעם נדמה כבחור ופעם נדמה כזקן]. ומבאר זה עפ"י משל האב האוהב את בנו ומפני גודל האהבה שיש לו לבנו נחקקה להאב צורת הבן כמו שהי' עומד לפניו וכשהבן קטן עדיין נדמה לאביו במחשבתו צורת קטן וכשהוא גדול נדמה לו צורת גדול במחשבתו. וזהו בים נדמה להם כבחור, כי כשיצאו ישראל ממצרים היו כמו עובר הנשמט מרחם אמו [וכמו שידוע³⁵, שגלות נמשל לעיבור וגאולה נמשלה ללידה], וכשבאו על הים היו כנער שגמלתו אמו והי' בהם קצת דיבור אבל לא בשלימות וז"ס שלא היו יכולים לומר שירה מעצמם אלא מה שאמר משה ענו אחריו, שלא היו יכולים עדיין לדבר בשלימות רק כנער קטן. וזהו פי' בים נדמה להם כנער ר"ל כאשר היו ישראל בעת ההוא כך נדמה במחשבה עליונה צורתם ג"כ כנער ובחור. והנה כאשר באו ישראל למרה ונמתקו שם (שהסיבה לזה

בשלח טו, ג. מכילתא ופרש"י יתרו כ, ב.

(34) ואתחנן ד, טו.

(35) יחזקאל קאפיטל טז. וראה תו"א

ר"פ וארא. ובכ"מ.

(32) לקוטי אמרים להרב המגיד נג, ב

ואילך. אור תורה להרב המגיד צט, סע"ד

ואילך.

(33) ראה מכילתא ומדרש לקח טוב

שהמים שם היו מרים היא לפי שישראל היו אז עדיין מרים, וכאשר בני נמתקו אז נמתקו גם המים), הנה לאחרי שנמתקו במרה, עי"ז בבואם אח"כ להר סיני היו משיגים כבר חכמה עילאה והיו אז בסוד זקן זה שקנה חכמה³⁶ וזהו בסיני נדמה להם כזקן ר"ל מצורתם נחקקה במחשבה עליונה בצורת זקן כדרך הבן הנחקק במחשבת אביו כפי גדולתו ושלימותו. ועפ"ז מבאר הרב המגיד שם מ"ש³⁷ אם רחץ הוי' את צואת בנות ציון, שהכוונה בזה היא, שהשי"ת רחץ א"ע מצואת בנות ציון לפי שהיו חקוקים במחשבתו כביכול. והיינו, שלפי אופן השינויים בהעבודה שלמטה, לפי אופן זה נחקק גם למעלה כביכול. ע"כ התורה מהמגיד. והנה ידוע בענין החקיקה, שהצורה [של הענין שמחוץ ממנו] הנחקקת בו, הוא לא באופן שהצורה הוא ענין שחוץ ממנו, כי אם שהיא נחקקת בו גופא. שמה מובן גם בענין החקיקה למעלה, אשר החקיקה היא בעצמותו ומהותו ית' כביכול, ושם גופא ישנם כביכול כל השינויים הנ"ל, מבחינה הכי תחתונה דרחץ הוי' את צואת בנות ציון, עד לבחינה הכי נעלית דנדמה כזקן. ועפ"ז יובן איך שע"י עבודת האדם שלמטה נעשים ב' ענינים הנ"ל, כי מכיון שעבודת האדם היא נחקקת בהעצמות כביכול, לכן ע"י העבודה שלו נמשך יקרא דקוב"ה שבכולהו עלמין בשוה, ועד שנעשה דירה לו ית', לו לעצמותו. אבל מזה גופא (מכיון שיש שם גם ענין השינויים כביכול) נמשך אח"כ גם באופן דממלא כל עלמין בדרגות פרטיות, עד להדרגא של היושבת בגנים דלעו"ז. ובלשון תורת המגיד הנ"ל, שיורד עד לדרגא ששייך שם ח"ו הענין דצואת בנות ציון, אלא שאעפ"כ גם שם נרגש הענין דהשמיעני כמו שהוא חקוק בהעצם עצמו.

(ו) וממשיך בהמאמר³⁸, שלכן נקראים ישראל צבאות הוי' וכמ"ש³⁹ ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים. אמנם, בראי' זו עצמה אינו מסתפק, כי יש סברא במכילתא⁴⁰ שהכוונה ביצאו כל צבאות הוי' גו' היא על מלאכי השרת, שגם הם יצאו מארץ מצרים, וכמ"ש בתפלת הושענא כהושעת גוי ואלקים כו' כהושעת המון צבאות ועמם מלאכי צבאות. ולכן מביא בהמאמר עוד ראי' שישראל נק' צבאות הוי' ממ"ש⁴¹ ויהי בעצם היום הזה הוציא הוי' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם. ומקשה בהמאמר, מדוע נק' ישראל בשם זה. והביאור

(39) בא יב, מא.

(40) עה"פ.

(41) בא שם, נא.

(36) קידושין לב, ב. ועוד.

(37) ישעי' ד, ד.

(38) סה"מ היש"ת ע' 125 [נדפס לעיל

בהקושיא הוא, הנה ענין הגלות הוא שהי' העלם והסתר על אלקות, ומזה מובן, אשר איך באה הגאולה (און אין וואָס באַשטייט די גאולה), ע"י שיש גילוי אלקות. ומזה מובן, אשר השם של בני ישראל בזמן הגאולה דיצי"מ הי' צ"ל שם כזה השייך להשם (דשמות הקדושים) שנתגלה אז, ומכיון שהשם שנתגלה אז הוא שם הוי' וכמ"ש⁴² וארא גו' בא-ל שד-י ושמי הוי' לא נודעתי להם, הרי גם בני ישראל (בזמן יצי"מ) היו צריכים להיות נקראים על שם זה, ולפועל הנה לא זו לבד שלא נקראו על שם הקשור עם שם הוי' אלא שלא נקראו גם על שם הקשור עם השם שנתגלה בימי האבות, כי אם בשם צבאות הקשור עם השם צבאות. ואע"פ שגם שם זה הוא מז' השמות שאינם נמחקים⁴³, מ"מ הרי ענינו של שם זה לא הי' אפילו בימי האבות, ועאכו"כ שלא הי' בימי משה, אפילו לא בהזמן דגלות מצרים ומכש"כ בזמן הגאולה.

ז) ולהבין הקושיא בעומק יותר, הנה מבאר כ"ק אדמו"ר הזקן [בתו"א (פרשת בא⁴⁴) בד"ה בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' מארמ"צ], מיוסד על מאמר רז"ל⁴⁵ מיום שברא הקב"ה את עולמו לא הי' אדם שקראו להקב"ה צבאות עד שבאת חנה כו', אשר אז (בימי חנה) הי' התחלת הנבואה בישראל, באופן של נבואה שלא כנבואת משה (דנבואת משה הו"ע מיוחד, דאין נביא כמשה⁴⁶), הנה אז דוקא התחילו לקרוא את הקב"ה בשם צבאות. ותוכן הענין המבואר בתו"א שם הוא, שענין השם שלמעלה, ז' שמות שאינם נמחקים, הם דוגמת שם האדם שלמטה. דכמו ששם האדם הוא רק הארה, כמו"כ הוא גם למעלה, שהאורות הבאים בבחינת המשכה וגילוי (שהם רק הארה), נקראים בשם שמות. והנה בכדי שהאורות יהיו באופן של אור וגילוי, הוא דוקא כאשר יש עליהם מדידה והגבלה, שנקרא כלי להאור. ובדוגמת האור שלמטה, שהאור כמו שהוא מצד עצמו, א"א לדעת אותו כלל און מען קען אים ניט נעמען, ורק כאשר יש עליו איזה תואר ומדידה והגבלה, שהוא הכלי שלו, אז דוקא אפשר לתפוס בו. ועד"ז הוא גם בהאורות שלמעלה. שלכן, כל אור ואור יש לו הכלי שלו. וזהו"ע ז' השמות שאינם נמחקים, ששמות אלו ענינם הוא אורות וכלים. והו"ע חיוהי וגרמוהי⁴⁷, חיוהי הם האורות וגרמוהי הם

(45) ברכות לא, ב.

(46) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ז ה"ו. ועוד.

(47) תקו"ז בהקדמה (ג, ב).

(42) ר"פ וארא.

(43) שבועות לה, סע"א. רמב"ם הל'

יסוה"ת פ"ו ה"ב.

(44) ס, א ואילך.

הכלים⁴⁸. והנה ז' השמות שאינם נמחקים (מלבד השם צבאות) הם באופן דאיהו וחייהי חד איהו וגרמוהי חד, היינו שהן החייהי והן הגרמוהי אינם ניכרים למציאות בפ"ע כלל כ"א הם נבלעים בהאיהו. שזהו המעמד ומצב כמו שהוא באצילות שנקרא עולם האחדות, אשר כולו הוא אלקות. והנה ישראל בימי משה עמדו במצב זה. כי משה הי' נשמה דאצילות (היינו שגם למטה הי' בחינת אצילות)⁴⁹, וענינו הי' לקבל את התורה כמו שהיא באצילות וליתן אותה (כמו שהיא בבחינת אצילות) להדור דיעה, דורו של משה⁵⁰, שגם הם היו במעמד ומצב בבחינת אצילות, שלכן נקראים דורו של משה, ושורה של משה, לפי שהיו באותו האופן ובאותו המעמד ומצב של משה⁵¹, שגם אצלם היתה העבודה דעולם האצילות, בחינת איהו וחייהי חד איהו וגרמוהי חד. וזהו הטעם מה שאז לא קראו להקב"ה בשם צבאות, כי הפירוש דשם צבאות הוא אות הוא בצבא שלו, כדאיתא בגמרא⁵². דצבא הוא ריבוי, ורק שבריבוי זה יש המשכת אלקות, מה שאות הוא בצבא שלו. ועם היות שהוא המשכת אלקות, שלכן גם השם צבאות הוא מהשמות שאינם נמחקים לפי שהוא שמו של הקב"ה, מ"מ הרי המשכה זו היא באופן כזה שיש צבא (בחינת ריבוי), ורק ששם גופא אות הוא בצבא שלו. ומכיון שבימי משה היו ישראל במצב כזה שלא הי' אצלם המציאות דצבא כלל, לפי שהי' אצלם בגילוי שכח הפועל שבהנפעל הי' חד עם איהו, הרי במילא לא הי' שייך אז הגילוי דשם צבאות, כי במה נחשב הוא וכמו שרגא בטיהרא מאי אהני⁵³. משא"כ בהדורות שלאח"ז, לאחרי שנסתלק פני משה (שמש) ונעשה פני לבנה⁵⁴, ועד שנמשך למטה יותר שמסרה לזקנים וזקנים לנביאים⁵⁵, אשר העבודה אז היתה כמו שהוא מצד עולמות בי"ע שבהם לאו איהו וחייהי חד ולא איהו וגרמוהי חד כדאיתא בתקו"ז⁵⁶, הנה אז הוצרך לפעול הענין דצבאות, אות הוא בצבא שלו, שגם בעולמות בי"ע (בחינת הריבוי דצבא) יהי' איהו וגרמוהי חד ע"ד כמו שהוא באצילות. אבל בימי משה לא הי' שייך כל עבודה זו, מכיון שאז לא הי' המציאות דצבא. (ע"כ תוכן הענין שבתו"א שם). ועפ"ז יובן עוצם הקושיא שבהמאמר, דמכיון שמצד ענינו של משה והדור דיעה שלו לא הי' הענין דצבא, מהו"ע שישראל אז נקראו בשם צבאות.

(53) חולין ס, ב.
 (54) ראה ב"ב עה, א. ספרי ופרש"י
 פינחס כז, כ.
 (55) ראה אבות פ"א מ"א.
 (56) שבהערה 47.

(48) תניא אגה"ק סימן כ.
 (49) ראה לקו"ת נצבים מט, ב. ובכ"מ.
 (50) ראה ויק"ר פ"ט, א. במדב"ר פ"ט, ג.
 (51) ראה עץ חיים שער הכללים פ"א.
 שער הפסוקים להאריז"ל ר"פ שמות.
 (52) ראה חגיגה טז, רע"א.

(ח) ויובן זה בתוספת ביאור ע"פ מה שמבאר כ"ק אדמו"ר האמצעי⁵⁷ בד"ה זה (ד"ה בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי"), שבשמות גופא יש שם העצם, שם התואר ושם הכינוי או שם הפעולה. ותוכן הענין בקצרה הוא ע"ד דוגמא באיש חכם, שיש בו ג' ענינים אלו. שם העצם הוא מה שהוא חכם בעצם מהותו, והיינו מה שבהנשמה שלו יש עצם בלתי פוסק ובלתי מדוד ומוגבל בענין החכמה. ושם התואר הוא מה שכלי מוחו הרוחניים [שצריכים לקבל את הגילויים מעצם כח החכמה שלן] הם כלים רחבים ביותר, שלכן אומרים עליו התואר חכם, שהוא יכול לקבל חכמה עד בלי שיעור. ועפ"ז יובן מ"ש⁵⁸ יהב חכמתא לחכימין, דלכאורה, מכיון שהם חכימין מה הם צריכים להמתנה דחכמתא, אך הביאור בזה הוא, דחכימין (בשם התואר) הוא מצד כלי המוח, ויהב חכמתא הוא נתינת וגילוי החכמה מעצם כח החכמה. וזהו יהב חכמתא לחכימין, שגילוי השפע הבלתי מדוד ומוגבל הנמשך מעצם כח החכמה, הוא לחכימין, דדוקא כאשר כלי מוחו רחבים שיכול לקבל חכמה גדולה ועמוקה ביותר, שמצד זה הוא נקרא בהתואר חכימין, הנה אז דוקא יהב חכמתא, שנמשך לו הגילוי מעצם כח החכמה והוא מתעצם עם עצם החכמה שלו. ושם הכינוי או שם הפעולה הוא כמו פעולת החכמה בפועל, היינו כמו שהחכמה באה לידי גילוי ועד ששייכת לאיזה פעולה. ומכיון שהוא נברא, הרי כל מה שמתגלה אצלו בפועל, הוא באופן מדוד ומוגבל. ומצד זה, הנה בחינה זו אפשר שתומשך גם לזולתו, והוא לפי שגם כמו שהוא בעצמו הוא ענין שחוץ ממנו ובאופן של מדידה והגבלה. שמוזה מובן גודל ריחוק הערך בין שם הפעולה (אפילו כמו שהוא בהאדם עצמו, טרם שנמשך לזולתו) לשם התואר, שהוא חילוק שבין גבול לבל"ג. דשם התואר אין בו מדידה והגבלה והוא מיוחד ומתעצם עם שם העצם כנ"ל בענין יהב חכמתא לחכימין, ושם הפעולה הוא ענין שנמשך אל הזולת ובמדידה והגבלה, שהוא חילוק שבאין ערוך. וזהו כללות החילוק שבין פנימיות הכלים וחיצוניות הכלים, שפנימיות הכלים מתאחדים עם האור, וחיצוניות הכלים הוא כמו שהם שייכים להזולת. ועפ"ז מבאר שם החילוק שיש בז' השמות שאינם נמחקים, דשם הוי' הוא שם העצם [והוא הפנימיות של כל השמות, שלכן הוא מצטרף לשם א-ל ולשם אלקים וכו'] עד להשם צבאות], אמנם שאר השמות הם בבחינת הכלים, בחינת פנימיות הכלים וחיצוניות הכלים, עד שבא לבחינת שם הפעולה, שהיא השם דצבאות. ועם היות שהנביאים פעלו שגם בשם הפעולה, עם היותו במדידה והגבלה ונמשך אל הזולת

[היינו, לעולמות ב"ע], יהי' הענין דאיהו וחייהי וגרמוהי חד (כמבואר שם בארוכה), מ"מ לא הי' שייך שם זה בימי משה ודורו של משה, לפי שאז היו ישראל במצב כזה שלא הי' להם שייכות להמדידה והגבלה דעולמות ב"ע, שהם בחינת זולת ולא בחינת חד. ועפ"ז מובן יותר הקושיא שבהמאמר, איך נקראים ישראל שבדור ההוא, ודוקא בזמן הגאולה, בשם צבאות הוי'.

ט) וע"ז מתרץ בהמאמר, דצבא יש בו ג' פירושים. א' לשון חיל. ב' לשון זמן מוגבל וכמ"ש⁵⁹ והלא צבא לאנוש עלי ארץ גו'. ג' מלשון צביון ויופי. ומבאר איך שג' פירושים אלו ישנם בישראל (הביאור דפירוש הא' הוא מבאר בהמשך הסעיפים שלאח"ז). ענין הצביון והיופי שבישראל הוא מה שיש בהם כמה חילוקי מדריגות ומ"מ הם כלולים יחד. דכמו שבגשמיות, כאשר יש רק גוון אחד בלבד, אין בו יופי, כי אם דוקא כאשר יש ריבוי גוונים, והם כלולים ביחד, אז הוא תכלית היופי. ועד"ז הוא בישראל, שיש בהם ב' הענינים. מצד אחד יש בהם חילוקי מדריגות, שישנם מארי תורה עד למארי רזין וסודות עילאין, וישנם אנשים פשוטים שהם רק מארי עובדין טבין, שמקיימים את התומ"צ בתמימות. אבל אעפ"כ, כל סוגים הנ"ל שבישראל מתכללים כולם יחד, ומצד זה יש בהם תכלית היופי. ויש להוסיף בזה, שענין היופי הוא לא רק שכללות הענין (הבא מריבוי גוונים) נקרא בשם יופי, אלא שגם כל פרט ופרט בפ"ע נקרא בשם יפה, דמכיון שהכלל הוא מצטרף מכל הפרטים והגוונים יחד, הרי מוכרח שהיופי הוא בכל פרט ופרט. ועד"ז הוא גם בהנמשל, שע"י ההתכללות של כל הסוגים שבבני ישראל שמתכללים יחד, יש תכלית היופי גם בכל סוג וסוג. ואח"כ מבאר בהמאמר פירוש הב' בצבא, דצבא שהוא הגבלה ומועד הוא ע"ד ימים יוצרו ולוא אחד גו'⁶⁰, דצבא לאנוש עלי ארץ, שלכל אחד יש לו זמן קבוע לעבוד עבודתו בעבודת הבירורים.

יו"ד) והנה ידוע⁶¹ דימים הו"ע הלבושים של התומ"צ, והעבודה צ"ל בהאופן דימים יוצרו ע"י התלבשות בהיומין (בהלבושין), ועד כדי כך דאם חסר יומא חסר לבושא חדא. ומקשה כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁶², דאינו מובן כ"כ הטעם בגודל נחיצות דהלבושים, דלכאורה הרי

61) ראה זהר ח"א רכד, א. קכט, א. תו"א משפטים עו, ג. עט, ב. ד"ה ואברהם זקן תשל"ח פ"א (סה"מ מלוקט ח"א ע' רפט).
62) לשון הכתוב – חיי שרה כד, א.

59) איוב ז, א.
60) תהלים קלט, טז. וראה לקו"ת ס"פ שלח. ד"ה טוב לי וד"ה בידך אפקיד בספר המאמרים – אידיש.
61) ראה לקו"ת ס"פ שלח. ד"ה טוב לי וד"ה בידך אפקיד בספר המאמרים – אידיש.

בירור העולם הוא ע"י תומ"צ, ולמה צ"ל דוקא בא בימים⁶³, ואי חסרא כו'. ומבאר הצ"צ בזה בארוכה (ותוכן הענין הוא), דמאחר שהתומ"צ נעשים ע"י הנשמה כמו שהיא מלובשת בגוף דוקא, לכן שייך שיהי' בזה תערובת ענינים זרים כו', ולכך צריך לכבס הלבושים שיתעלו מבירור ק"נ כו' דאל"כ יכול להיות שיהיו מטונפים, שיש מצוות שלא לשמה כו'. וע"ד המבואר⁶⁴ בענין מעשים טובים, שמעשה לבד אינו מספיק עדיין, כ"א צ"ל מעשים טובים ומאירים. ורחיצת מעשה האדם הוא ע"י עבודת התפלה, כי עיקר עליית התומ"צ (וכן ההמשכות שע"י קיום התורה ומצוות) הוא ע"י התפלה וכמש"נ⁶⁵ סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. והענין הוא, דהנה תפלות כנגד תמידין תקנום⁶⁶, וכשם שהתמיד הי' שנים ליום כו'⁶⁷, תמיד של שחר ותמיד של בין הערבים, עד"ז הוא בתפלה, שהיא עבודה ביום ובלילה. וזהו מש"נ⁶⁸ וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא האלקים, דוהשבות אל לבבך הוא עבודת התפלה, וכמרז"ל⁶⁹ איזו היא עבודה שהיא בלב הוי' אומר זו תפלה, וההקדמה להעבודה דוהשבות אל לבבך הוא וידעת היום, ומבאר ע"ז בלקו"ת⁷⁰ דפי' וידעת היום, כמו שהיום הוא עם הלילה ושניהם אחד וכמ"ש⁷¹ ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, כך והשבות אל לבבך, שכמו שהוא בזמן כך הוא בנפש, שהב' לבבות שהם היצ"ט והיצה"ר הם שניהם כאחד שגם היצה"ר ישוב לעבודת הוי' כמ"ש⁷² בכל לבבך בשני יצריך. וזהו ימים יוצרו, שהוא העבודה דתפלה, שהיא עבודת יום יום בבירור הנפה"ב כו' (חיבור דיום ולילה שבאדם), שבזה רוחץ ומכבס לבושי התומ"צ שלו, הנה עי"ז פועל ולא אחד בהם, שממשיך מהלא באל"ף, שהוא למע' מהשתלשלות, וזה נמשך באחד בהם, היינו בהעבודה דתומ"צ למטה, שזהו ע"י הלו בוא"ו, שהם הוא"ו מדות דז"א. ועפ"ז מובן הקשר גם עם פירוש הב' של הצ"צ⁷³ בענין הלבושים דימים יוצרו, שהם המדות עליונות והם הלבושים לנשמה, לכן צ"ל ע"י יומין גשמיים ששרשם מיומין עילאין, כי דוקא ע"י היומין עילאין, הוי'

(67) פינחס כח, ג ואילך.

(68) ואתחנן ה, לט.

(69) תענית ב, א.

(70) ד"ה וידעת (ואתחנן ז, ד).

(71) בראשית א, ה.

(72) ואתחנן ו, ה. משנה ברכות נה, א.

ספרי ופרש"י עה"פ.

(73) אוה"ת (יהל אור) לתהלים שם (ע' תקלג).

(63) ראה אוה"ת (יהל אור) לתהלים

עה"פ ימים יוצרו (ע' תקכו ואילך). וראה

גם אוה"ת במדבר (שבועות) ע' צא. בלק ע'

תתקמח. פינחס ע' איתקצט. ד"ה ואברהם

זקן שבהערה הקודמת.

(64) ראה לקו"ת מטות פב, א. שמע"צ

פה, א. שה"ש יז, ג.

(65) ויצא כח, יב. וראה זח"א רסו, ב.

ועוד.

(66) ברכות כו, ב.

מדות דו"א, שע"י נמשך למטה, אפשר להיות המשכת בחינת לא באל"ף עד למטה בעבודת התומ"צ.

יא) וממשיך בהמאמר שע"י עבודה זו בימים יוצרו, מבררים ומזככים את העולם, דעושים מקשר קרש, והיינו דהקשר דעולם, דמה שהעולם מראה את עצמו למציאות הרי זה שקר, וע"י העבודה בתומ"צ נתהפך לקרש כו' (וכמבואר בארוכה בהסעיפים שלפנ"ז⁷⁴). והנה, מכיון שצריכים להפך השקר דעולם שהמציאות דעולם תהי' קרש למשכן, חלק מהושכנתי בתוכם, הרי מובן, שמציאות העולם עצמו תשתנה ותתהפך לקדושה. והענין הוא, דהנה מבאר כ"ק אדמו"ר מהר"ש⁷⁵ (בהמאמרים שאמר לאחר הלידה ואחרי הברית של בעל ההילולא) בביאור מאמר רז"ל⁷⁶ עלמא אמאי קאים כו' ועל איש"ר דאגדתא, דמקשה ע"ז, מהו"ע שאלתו עלמא אמאי קאים הלא כתיב⁷⁷ לעולם הוי' דברך נצב בשמים שדבר ה' עומד תמיד בהשמים להחיותו⁷⁸, וכמ"ש⁷⁹ ובטובו מחדש בכ"י תמיד מע"ב, וא"כ אין מקום כלל לשאול עלמא על מאי קאים. ומבאר בזה⁸⁰, דמאחר דמשחרב ביהמ"ק, בכ"י קללתו מרובה מחבירו⁷⁶, לכן עלמא אמאי קאים, היינו שישאר תקומה שיוכלו לישאר תקומה בארץ. וע"ז מתרצת הגמרא דהוא ע"י איש"ר דאגדתא, שמי' רבא דוקא, שלמעלה מז' שמות שאינם נמחקים, כי דוקא בכח זה שיהי' קאים עלמא גם בהמצב דאין לך יום וכו'. וזה נמשך ע"י אגדתא דוקא, שהוא סודות ופנימיות התורה, וכמבואר בארוכה בהמאמר שם. אמנם לכאורה עדיין אינו מובן, הרי זה שאין לך יום שאין קללתו מרובה משל חבירו הוא דבר שישנו במציאות בעולם כפשוטו, ומה משתנה ע"י ההמשכה דאגדתא. וי"ל שזהו מה שמקדים לבאר⁸¹, שע"י עבודת האדם נמשך בחינת ותורה אור⁸², דטל תורה מחייהו⁸³ ואור תורה מחייהו⁸⁴, שאינו דומה מאור פניו של אדם בעל תורה, וכמ"ש הרמב"ם⁸⁵ שמהילוך אדם ותנועותיו יכולים להכיר פנימיותו, שהחכם (להיותו חכם הנה הוא) ניכר בהליכתו ובכל עסקיו ודרכיו שהוא חכם, והיינו שזהו שינוי הניכר בהאדם, וכמ"ש שם בהמאמר

(80) סוף פרק סא.

(81) פרק ס.

(82) משלי ו, כג.

(83) ילקוט שמעוני ישעי' כו, יט.

(84) כתובות קיא, ב.

(85) הל' דעות רפ"ה.

(74) סה"מ ה'שית' ע' 119 ואילך.

(75) המשך מצה זו תר"ם פ' מטו"מ

(פרק נט ואילך).

(76) סוטה מט, א.

(77) תהלים קיט, פט.

(78) ראה תניא שעהיהו"א פ"א.

(79) בברכות קריאת שמע.

שהארת אור תורתו ועבודתו מאירה עד למטה בגוף האדם כו', היינו שהפעולה של אור התורה וטל תורה ניכרת גם בהמציאות דעולם למטה. וזהו מה שמבאר בהמאמר דשקר העולם עצמו מתהפך לקדושה, היינו שממציאות ושקר העולם עצמו עושים קשר עם הקב"ה, ומזה נעשה קשר למשכן, לושכנתי בתוכם.

יב) ומסיים בהמאמר, דלכן נקראים ישראל בשם צבאות הוי' שהם מגלים וממשיכים גילוי הוי', וצבא הוא זמן מוגבל, דבל עבודתם אשר בהימים יוצרו שניתן לכאו"א, יהי' לו אחד, שיאיר ויתגלה ע"י עבודתו בחינת ד' אחד. והנה מדייק בהמאמר, דזה שצבא הוא לשון זמן, הוא זמן מוגבל דוקא, שזהו הזמן שלמטה. כי הנה ישנו ענין הזמן למעלה⁸⁶, כהענין דרו"ש, ובשרשו הו"ע מטי ולא מטי⁸⁷, אבל בבחינת אלו א"פ לומר שהם בבחינת זמן מוגבל, אבל הדיוק בתיבת צבא הוא, שהוא זמן מוגבל דוקא, דזהו מש"נ⁸⁹ צבא לאנוש עלי ארץ, שהוא הזמן למטה בעוה"ז דוקא. ודוקא ע"י העבודה בהזמן מוגבל למטה בעוה"ז, הימים יוצרו שניתן לכאו"א, ממשיכים הלו אחד בהם, שממשיכים בחינת האחד. ויובן זה ע"פ מה שמבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בד"ה למען דעת כל עמי הארץ⁸⁸, דדעת הוא מלשון שבירה, ופי' למען דעת כל עמי הארץ גו'⁸⁹ הוא, שעבודת בני ישראל ביחוד הוי' ואלקים, פועלת גם בעמי הארץ אַז זיי ווערן אויך צובראַכן. ומבאר בזה⁹⁰, דזהו מש"א⁹¹ אין ערוך לך ה"א בעוה"ז, היינו שהאי"ע אינו ניכר בעולמות העליונים, כ"א בעוה"ז דוקא. ומביא ע"ז מאמר הרמב"ם⁹², דא"א להיות התהוות בעלי שיעור, דהיינו בעלי גבול, יש מיש לאין סוף. ומאחר שרואים שישנם בעלי שיעור ובעלי גבול שהתהוותם הוא בדרך יש מיש, בהכרח לומר שיש לזה קץ, ובמילא מובן שישנו אין המהווה שהוא באי"ע. משא"כ באור מכיון שהאור הוא מעין המאור, אין רואים בהאור מצ"ע הענין דאי"ע, שהרי אפשר לומר שהתהוותו מהמאור הוא באופן דערך ודרגא, אלא שירד כמה וכמה דרגות. ומוסיף בזה עוד ענין, דלאחר שבאים לידי הכרה שהתהוות הוא באי"ע, שזה בא ע"י עוה"ז דוקא, דמכיון שיש התהוות בעלי גבול ובעלי

88) פר"ת (סה"מ פר"ת ע' נד).

89) מלכים א ח, ס.

90) סה"מ פר"ת שם (ע' נ).

91) „הכל יודוך” בתפלת שחרית דשבת.

92) מורה נבוכים הקדמה לחלק ב

(הקדמה א-ג).

86) ראה סהמ"צ להצ"צ נז, ב ואילך.

ד"ה ברוך שעשה נסים תרס"ד (סה"מ תרס"ד

(הוצאת קה"ת תשנ"ד) ס"ע קלה). וראה גם

ד"ה באתי לגני תשכ"ב (סה"מ באתי לגני

ח"א ע' קסא).

87) ראה סהמ"צ שם נט, א.

שיעור כנ"ל, הנה זה מכריח לומר שגם האור הוא באי"ע, דאם נאמר דהתהוות האור מהמאור הוא באופן של ערך ועילה ועלול, נמצא דהמהווה מתלבש בענין של ערך והשתלשלות, והרי זה היפך הענין דאי"ע. דמאחר שרואים שענין העצם הוא באי"ע, הרי מובן שהאי"ע שלו הוא בכל עניניו, הנה ענין זה עצמו מכריח לומר שגם האור הוא באי"ע למאור. ולכן אמיתית השם שאפשר לומר על עצמות הוא בורא⁹³, כי שם מאור הרי זה איזה תואר, והתואר היחידי שאפשר לומר על עצמות הוא בורא, כי שם בורא אין זה תואר על עצמות כ"א שמורה שישנו הענין דהתהוות היש ובעל שיעור ומוגבל. ובזה יובן שהעילוי שבעוה"ז הוא בשני ענינים, זה למעלה מזה, שלא רק שענין דאין ערוך נרגש רק בעוה"ז, אלא שמעוה"ז באים לידי ההכרה והידיעה דגם העולמות שלמעלה הם ג"כ בדרך אי"ע. דזהו הביאור על מה שמבאר בהמאמר דדוקא ע"י העבודה בזמן מוגבל שניתן לכאו"א, ממשיך בחינת אחד, ואינו מספיק הבחינה דרו"ש שבזמן או אפילו למעלה יותר מטי ולא מטי, להמשיך הימים יוצרו ולו אחד בהם, כי עבודה זו המבואר בהמאמר שיהי' לו אחד, שיאיר ויתגלה ע"י עבודתו בחינת ד' אחד הוא בחינת אחד כפי שהוא בדרגת יחיד, בחינת אחד ואין שני לו, ובחינה זו ממשיכים רק ע"י העבודה בזמן המוגבל, כי דוקא זה מורה אָז עס גיט זיך אין דערויף אָפּ עצומ"ה, בחינת בורא כנ"ל, שזהו התואר היחידי שאפשר לומר עליו. וזה פועל ג"כ הגילוי דאי"ע דעצומ"ה ית' בכל העולמות שבינתיים, וכנ"ל בהסעיף שדוקא ע"י עבודת בני ישראל למטה באתכפיא ואתהפכא הרי זה פועל עילוי במלאכים מלמטה מטה עד למעלה מעלה, עד לנשמות היושבים בגנים, ועד לענין נשמה מנשמה נאצלת.

יג) והנה כ"ז פועלים בני ישראל, שהם אנשי הצבא, צבא מלשון חיל כמבואר בהסעיפים לאח"ז⁹⁴, ע"י שעבודתם בבחינת צביון ויופי, באופן של התכללות בעצמו, והתכללות כולם (כל ישראל) יחד, מתוך אהבת ישראל, שזהו הכלי לואהבת את ה' אלקיך⁹⁵, שה"א לוקחים (נעמט מעז) ע"י אהבה, ועוד למעלה מאהבה סתם, עד לאהבת עצם לעצם, הנה עי"ז פועלים שיהי' צבאות הוי', דעם היות שצבאות מצ"ע הו"ע הריבוי דלאו איהו וחיוהי וגרמוהי חד פועלים שיהי' צבאות הוי', ולא רק שממשיכים הוי' בעולמות ב"ע, אלא עוד יותר מזה שעושים מהעולם שיהי' בדרגא דעולם

94) סה"מ ה'ש"ת ע' 125 ואילך.

95) סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 3. ועוד.

93) סה"מ תרס"ח ע' קפט ואילך. המשך

תער"ב ח"א ע' קלה. ח"ב ס"ע א'קמד ואילך.

האצילות. וזהו הדיוק שנאמר לא צבאות (סתם), כ"א צבאות הוי', שהוא טפל ובטל לשם הוי' ולא רק שפועלים זה בהשם צבאות אלא עוד זאת, שישראל ע"י עבודתם, הפכו בחינת מצרים, ערות הארץ⁹⁶, שגלות מצרים הי' גלות היותר תחתון, ועשו אותו טפל ובטל לשם הוי', שהוא הפנימיות מכל הז' שמות שאינם נמחקים. וכל זה נעשה רק ע"י העבודה בזמן מוגבל דוקא, וע"י אופן העבודה דהתכללות ואופן העבודה של חיל. וזהו תכלית העבודה ותכלית העילוי שגם היושבים בגנים נצרכים לזה, וחברים שהם מלאכי השרת צריכים לאלו שמבקשים השמיעני, לתומ"צ של ישראל, כי רק בני ישראל יכולים לפעול (בכל מקום שהם) שיהי' צבאות הוי', שאצילות יאיר בגילוי, שזהו ע"י העבודה דתומ"צ דימים יוצרו למטה דוקא. ועי"ז פועלים הולו אחד בהם, בחינת אחד ואין שני לו⁹⁷.

וזהו באתי לגני, לגנוני, למקום שהי' גנוני בתחילה, למעלה יותר מעולם האצילות. אז מ'נעמט די דירה לו ית' דעצמות ומהות ע"י עצם הנשמה, שמתקשר עם העצם שלמעלה, וזה נעשה דוקא בעוה"ז התחתון, וממשיכים בחינת צבאות הוי', שנעשה משכן לו ית', ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד, שיתגלה בגילוי בביאת משיח צדקנו בעגלא דידן ממש.

97) ע"פ קהלת ד, ח.

96) מקץ מב, ט. שם, יב. קהלת רבה

פ"א, ד (בסופו).

בס"ד יו"ד שבט ה'תש"מ.

הנחה

באתי לגני אחותי כלה¹, ומביא ע"ז כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא במאמרו ליום ההסתלקות וההילולא שלו, דאיתא במדרש רבה² לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי [היינו עיקר דירת] בתחלה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, וע"ז הענינים הבלתי רצויים נסתלקה השכינה מלמטה למעלה, קוב"ה סליק לעילא ולעילא³, עד לרקיע השביעי, ואח"כ עמדו שבעה צדיקים והורידו את השכינה מלמעלה למטה, עד שבא משה שהוא השביעי וכל השביעין חביבין⁴ והורידה למטה בארץ. וזהו צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עלי⁵, דעבודת הצדיקים היא להשכין ולהמשיך את השכינה מלמעלה למטה, בחי' עד (כמו שהיא בבחי' שוכן עד מרום וקדוש) ישכינו עלי, למטה בארץ, בעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו. והנה התחלת ההמשכה למטה שע"י משה היתה בעת מ"ת כמ"ש⁶ וירד הוי' על הר סיני, אבל בקביעות⁷ ובגילוי הי' זה בעשיית המשכן כמ"ש⁸ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. וממשיך בהמאמר, שהמשכת עיקר שכינה בתחתונים (ושכנתי בתוכם) נעשית ע"י העבודה דאתהפכא חשוכא לנהורא. וזהו מה שהמשכן הי' מעצי שטים, שמהם נעשו הקרשים, כמ"ש⁹ ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים, קרש הוא אותיות שקר והוא השקר דעולם, הבא מהשטות דלעו"ז, אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות¹⁰, וע"י העבודה דועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים, שמהפכים השטות דלעו"ז לשטות דקדושה (עצי שטים), את השקר דעולם לקרש המשכן (קרשים למשכן), עי"ז נעשה ושכנתי בתוכם, המשכת (עיקר) שכינה בתחתונים. ומוסיף בהמאמר דיוק לשון הכתוב ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד¹¹,

---

(1) שה"ש ה, א.

(2) שהש"ר שם. וש"נ.

(3) ראה זח"ג כ, ב. עה, רע"א.

(4) ויק"ר פכ"ט, יא.

(5) תהלים לז, כט.

(6) יתרו יט, כ.

(7) אף שבערך ביהמ"ק נקרא אוהל (ש"ב ז, ו. שהש"ר פ"א טז ג), ואדרבא – דוקא מעשה

משה נצחיים (סוטה ט, א).

(8) תרומה כה, ח.

(9) שם כו, טו.

(10) סוטה ג, א.

(11) של"ה סט, א. רא, א. שכה, כ. שכו, ב. ובכ"מ.

דבכאו"א מישראל ע"י העבודה דאתהפכא חשוכא לנהורא, עי"ז שוכן בו עיקר שכינה כמו שהי' בתחלת הבריאה, באתי לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרו בתחלה, ונעשה עיקר דירה בתחתונים.

ב) והנה מכיון שהתורה היא נצחית¹², הרי מובן, שענין זה (ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם) הוא נצחי במשך כל הדורות, גם בזמן הגלות, כאשר מפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו, שגם אז ישנם (ברוחניות) כל ההוראות והמצוות (דכתיב בהו וחי בהם¹³) התלויות במשכן ומקדש. ועד"ז הוא גם בנוגע לכל הפרטים שהיו ביציאת מצרים, וגם לפני"ז בגלות מצרים, שהם הוראות נצחיות בכל דור ודור, עד היום הזה. וכמו שידוע¹⁴ בענין וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים גו'¹⁵, שגם עכשיו בגלות האחרון ישנה העבודה בחומר ובלבנים (כמו שהיא ברוחניות), בחומר דא ק"ו ובלבנים דא לבון הלכתא¹⁶, ועי"ז יזכו אח"כ לגאולה העתידה, בדוגמת הגאולה דיציאת מצרים (לאחרי העבודה קשה בחומר ובלבנים גו'), ובני ישראל יוצאים ביד רמה¹⁷.

ג) והנה גודל העילוי דעסק התורה בזמן הגלות, מבאר בעל ההילולא בסעיף העשירי [העשירי יהי' קודש¹⁸] דהמשך המאמרים דיום ההילולא, שסעיף זה הוא הסיום והחותם של מאמר השני דהמשך, ד"ה היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני¹⁹ (ע"פ פרש"י עה"פ), אמר הקב"ה לכנס"י את הפזורה בגולה ורועה בגנים של אחרים כו' ובכ"ז יושבת בבתי כנסיות ובתי מדרשות לעסוק בתורה, הנה החברים שהם מלאכי השרת (וגם הקב"ה, כביכול²⁰) מקשיבים לקולך.

וממשיך בהמאמר, דעש"ז נקראים ישראל צבאות הוי' כמ"ש²¹ ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים. דשם זה (צבאות הוי') ניתן לישראל ביציאתם ממצרים דוקא²². ויש לבאר קישור הענינים,

(12) תניא רפי"ז.

(13) אחרי יח, ה.

(14) תורה אור שמות מט, א ואילך. אוה"ת שמות ע' ח ואילך. ובכ"מ.

(15) שמות א, יד.

(16) זח"ג קנג, א.

(17) בשלח יד, ח.

(18) ל' הכתוב – בחוקתי כו, לב. וראה זח"ב רעא, א.

(19) שה"ש ת, יג.

(20) ראה בתחלת המאמר שם ממד"ר: אמר הקב"ה אני ופמליא שלי כו'.

(21) בא יב, מא.

(22) כמפורש בהמשך רפי"א.

כי מה שבזמן יצי"מ נקראו ישראל צבאות הוי' הוא מצד הניצוצות (הצבאות) שנתבררו בגלות מצרים (כמשי"ת לקמן²³). וזהו הקשר דענין מה שישראל נקראים צבאות הוי' לענין היושבת בגנים, כי ע"י העבודה דכנס"י בעסק התורה וקיום מצוותי' כשהיא פזורה בגולה ורועה בגנים של אחרים, עי"ז מבררים את הניצוצות שבגלות, בדוגמת וינצלו²⁴ את מצרים.

והנה נוסף למה שישראל נקראים בשם צבאות הוי' נקראים הם גם צבאות²⁵ (כמו שמביא בהמאמר הפסוקים²⁶ ויהי בעצם היום הזה הוציא הוי' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם, כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים). וההפרש בין צבאות הוי' לצבאות הוא²⁷, שצבאות הוי' (צבאות בחיריק) הוא לשון סמוך, שהצבאות נטפל להוי', וצבאות (צבאות בשוא) הוא ענין בפני עצמו.

ד) והנה ידוע דמה שישראל נק' אדם הוא על שם אדמה לעליון²⁸. שמה מובן, דמה שישראל נק' (גם) בשם צבאות שייך זה להשם צבאות, שהוא מז' השמות שאינן נמחקין²⁹. ויובן זה ע"פ מ"ש כ"ק אדמו"ר הזקן³⁰ ששם צבאות נתגלה ע"י הנביאים, כדאיתא³¹ שמיום שברא הקב"ה את עולמו לא הי' אדם שקראו להקב"ה צבאות עד שבאתה חנה וקראתו צבאות ואמר הקב"ה³² עתיד בן שלך לפתוח בנבואה בשם זה. ועיקר הנבואה בשם זה הי' בנביאים האחרונים שהיו בסוף זמן בית ראשון ובהתחלת הגלות, שרוב נבואתם הי' בשם זה. והנה הגם שדברי הנביאים, דברי קבלה, הם למטה במדריגה מדברי תורה [ואפילו בנוגע לנבואת משה כתיב³³ ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, ועאכו"כ שהם למטה מדברי תורה], אעפ"כ שם צבאות לא נזכר בתורה כ"א בנביאים דוקא, ויש

(23) סעי ט, מתו"א בא ס, ג.

(24) בא שם, לו. ובתו"א שם [ובכ"מ. וראה גם לקמן בפנים ס"ח] שהו"ע בירור הניצוצות

שהיו במצרים.

(25) כמובן גם ממה שמבאר בהמאמר (פ"י) ג' הפירושים דצבא (צבא סתם). ובהקיצור שם:

עש"ז נק' ישראל צבאות.

(26) בא שם, נא. יז.

(27) ראה תו"א שם. תו"ח שמות קמא, ב.

(28) של"ה כ, ב. שא, ב. ובכ"מ.

(29) שבועות לה, סע"א (ושם ע"ב שכן הלכה). רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ו ה"ב. טוש"ע יו"ד

סרע"ו ס"ט. שו"ע אדה"ז חאו"ח ספ"ה ס"ג.

(30) תו"א ר"פ בא.

(31) ברכות לא, ב.

(32) תו"א שם.

(33) ברכה לד, י. וראה רמב"ם שם פ"ז ה"ו.

מעלה בדברי נביא על דברי תורה. וכמו שמצינו שהעובר על דברי נביא עונשו קשה יותר מעובר על כו"כ דברי תורה³⁴, ומזה מובן שכן הוא גם בנוגע להפגם³⁵. ועפ"ז מבאר כ"ק אדמו"ר האמצעי בארוכה³⁶, זה שהעונש והפגם של העובר על דברי נביא קשה יותר מעובר על (כו"כ מ)דברי תורה שייך לזה ששם צבאות נמשך ע"י הנביאים דוקא.

ה) והענין הוא, הנה פירוש שם צבאות הוא אות הוא בצבא שלו³⁷, והיינו דצבא הוא ריבוי נבראים, והשם צבאות, אות הוא בצבא שלו, הוא בחי' האלקות כמו שנמשך בנבראים. וכמבואר בתו"א³⁸ בענין שם צבאות, שצבאות הוא לשון חיילות והם גדודי נשמות ומלאכים דבריאה ש(מצד עצמן) אינן אלקות כלל. וזהו ההפרש בין שם צבאות לשאר השמות שאינן נמחקין, דכל השמות מורים על אוא"ס כמו שהוא באצילות שהוא עולם האחדות, איהו וחייהי חד איהו וגרמוהי חד³⁹, משא"כ שם צבאות מורה על אוא"ס כמו שנמשך ומתלבש בבי"ע, שהם עלמי דפרודא⁴⁰ נבראים נפרדים כמ"ש⁴¹ ומשם יפרד. שלכן יש מ"ד בגמרא⁴² (ולא רק קס"ד) שצבאות אינו שם קודש, שלא נקרא צבאות אלא על שם ישראל. וגם לפי מה דקי"ל⁴³ דצבאות הוא מהשמות שאינן נמחקין, הנה שם זה קאי על אוא"ס כמו שנמשך ומתלבש בנבראים. וי"ל הבי' ע"פ מה דאיתא בזהר ובתקו"ז ובכתבי האריז"ל⁴⁴ ששם צבאות הוא בנצח והוד⁴⁵, כי נצח והוד הם לבר מגופא, היינו שענינם הוא (לא בשביל האצילות גופא, כי אם) בכדי להמשיך בעולמות בי"ע שלמטה מאצילות, וע"ד הידוע⁴⁶ שנו"ה הן כליות יועצות בכדי להשפיע להבין ולהתלמיד.

34) שהעובר על דברי נביא חייב מיתה ביד"ש (רמב"ם שם פ"ט ה"ב), משא"כ בכו"כ מדברי תורה.

35) שהרי העונש הוא לפי ערך הפגם (תניא פכ"ד בהגה"ה).

36) תו"ח שם, סע"א ואילך.

37) אוה"ת בא ע' שכט. ד"ה בעצם היום גו' פר"ת סעיף ד'. ובחגיגה טו, רע"א: אדון הוא בצבא שלו.

38) ר"פ בא (ס, ב).

39) תקוני זהר בהקדמה.

40) תו"א בראשית ו, ב. ובכ"מ.

41) בראשית ב, י.

42) שבועות לה, ב.

43) שבועות שם. מקומות שבהערה 29.

44) זח"ג יא, ב. אד"ז (בזח"ג) רצו, א. תקו"ז תי"ח. ועוד (הובאו בפרדס שער השמות פ"ב ובי"נ למא"א מע' צבאות). ע"ח שער השמות פ"ג. פ"ו. ועוד.

45) כמובא גם בהמשך רפי"א משערי אורה לר"י גיקטליא.

46) אגה"ק סט"ו (קכד, ב).

ו) וזהו מה ששם צבאות לא נזכר בתורה כ"א בנביאים דוקא, כי משה רבינו הי' נשמה והנהגה דאצילות, שלכן נקרא משה על שם מן המים משיתיהו⁴⁷, מים חכ' הוא בחי' אצילות. וכן התורה שניתנה ע"י משה ונקראת על שמו כמ"ש⁴⁸ זכרו תורת משה עבדי היא בחי' אצילות. ולכן לא נזכר בתורה שם צבאות, כי שם צבאות מורה (כנ"ל) על אוא"ס כמו שנמשך בנבראים, שלמטה מאצילות. והוא⁴⁹ ע"ד מ"ש⁵⁰ ביהושע ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי, ואמרו רז"ל⁵¹ עתה באתי אבל משה רבך לא קיבלו. דבימי משה, פני משה כפני חמה⁵², הי' המשכת בחי' אצילות, וגם הנהגת המלחמות⁵³ לא היתה ע"י שר צבא ה' כ"א כמ"ש⁵⁴ הוי' ילחם לכם. דזהו מה שביצי"מ וקרי"ס היו נסים נגלים יוצאים מדרכי הטבע לגמרי שלא הי' לבוש הטבע כלל, לפי שהמלחמה היתה ע"י שם הוי', בחי' אצילות. משא"כ לאחרי הסתלקות פני משה כפני חמה והנהגה היתה ע"י פני יהושע כפני לבנה⁵² הנה אז דוקא בא שר צבא הוי', עתה (דוקא) באתי. והגם שגם אז (ע"י שהנהגת המלחמה היתה ע"י שר צבא הוי') היו כמה נסים שלמעלה מהטבע, מ"מ כללות המלחמה היתה קצת בלבושי הטבע, ולא כהמלחמה בימי משה שהיתה למעלה מלבושי הטבע לגמרי, הוי' ילחם לכם. וזהו ענין שם צבאות שנמשך ע"י הנביאים, אות הוא בצבא שלו, שגם בנבראים דבי"ע (צבא) יהי' אות הוא ית' ממש בצבא שלו, שגם בבי"ע יהי' איהו וגרמוהי חד כמו באצילות. וענין זה הוא למעלה מבחי' שר צבא הוי' (שהי' ביהושע), כי שר צבא הוי' הוא מלאך, משא"כ שם צבאות הוא מז' שמות שאינן נמחקין, כי גם בבי"ע נעשה איהו וגרמוהי חד. וזהו מה ששם צבאות נתחדש ע"י הנביאים, כי הנביאים המשיכו שגם בכלים דבי"ע תהי' התלבשות אוא"ס ב"ה בתכלית היחוד, כמו בכלים דאצילות, ועי"ז נקרא הוא ית' בשם צבאות, כמו שנקרא בהשמות (א-ל, אלקים וכו') שמורים על הכלים דאצילות (לפי שאיהו וגרמוהי חד), כי גם הצבאות (לשון חיילות, גדודי נשמות ומלאכים דבריאה) נעשו חד עמו ית', כמבואר בארוכה בתו"א³⁸.

(47) שמות ב, י.

(48) מלאכי ג, כב. וראה שבת פט, א.

(49) ראה אוה"ת וד"ה בעצם היום שבהערה 37.

(50) יהושע ה, יד.

(51) ב"ר פצ"ז, ג. תנחומא משפטים יח. זח"ג רפז, ב.

(52) ב"ב עה, א. ובכ"מ.

(53) אף שמלחמה (בכלל) שייכת לשם צבאות (שמו"ר פ"ג, ו).

(54) בשלח יד, יד.

ז) והנה ענין הנ"ל בשם צבאות שאיהו וגרמוהי חד גם בבי"ע, כותב כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁵⁵ שבע"ח לא מצינו זה. שמזה משמע שזהו חידושו של כ"ק אדמו"ר הזקן, כדמוכח ממה שכ"ק אדמו"ר הצ"צ אינו מציין מקור אחר לזה. ומובן גודל החידוש והעילוי דשם צבאות שנעשה ע"י עבודת בניי כמו שישראל הם במעמד ומצב דזמן הנביאים (לאחרי הזמן לפני משה כפני חמה), ובפרט כמו שישראל הם במעמד ומצב דזמן נביאים האחרונים שהיו בסוף בית ראשון ותחלת זמן הגלות, ועד"ז בהזמן שלאח"ז, שגם בעולמות בי"ע שמצד עצמם הם נבראים נפרדים [דענין איהו וגרמוהי חד הוא באצילות, עולם האחדות] יהי' איהו וגרמוהי חד כמו באצילות. וי"ל שזהו הפי' להפס"ד שצבאות הוא שם קודש ובכ"ז נקרא ע"ש צבאות שלו (כבגמרא⁵⁶), ע"ש ישראל⁵⁷, כי זה שצבאות הוא שם קודש, היינו שגם בבי"ע איהו וגרמוהי חד, זה נעשה ע"י העבודה דישראל, כנ"ל. וזה נעשה ע"י המשכת אור ממקום עליון ביותר⁵⁸, שנעלה גם מבחינת התורה (כמו שהיתה בגילוי בזמן משה). שהרי בתורה לא נזכר שם צבאות (היינו שמצד בחינת התורה, הענין דאיהו וגרמוהי חד הוא רק באצילות), ובכדי שיהי' איהו וגרמוהי חד גם בבי"ע צריך להמשיך ממקום עליון יותר.

ח) והנה המשכה זו היא ע"י עבודת הבריורים. דהנה ידועה תורת הבעש"ט⁵⁹, שבכל דבר שנמצא ברשותו של ישראל ישנם ניצוצין קדושים השייכים לשרש נשמתו. ובוה מבאר מה שהתורה חסה על ממונם של ישראל⁶⁰ (אף שהוא רק ממונם), כי מכיון שהממון (וכן שארי דברים) הוא של ישראל, זה מורה (שהרי כל הענינים הם בהשגחה פרטית) שניצוצות אלו שייכים לשרש נשמתו, והבירור דניצוצות אלו הוא חלק מעבודתו, וע"י שמבררים את הניצוצות ומזככים ומעלים אותם לשרשם הם מוסיפים עילוי גם בו. דכמו"כ הי' בגלות מצרים, שע"י וינצלו את מצרים שעשאוה כמצולה שאין בה דגים וכמצודה שאין בה דגן⁶¹ שבררו את הניצוצות השייכים לעלמא דאתכסיא (כמצולה שאין בה דגים)

55) אוה"ת שם ס"ע שכח.

56) חגיגה טז, א. וראה לעיל הערה 37.

57) שנקראו (בפרשתנו) צבאות.

58) ראה תו"א שם (ס, ג), "שכדי להמשיך בחי' צבאות הוצרך להמשיך מבחי' על הוי' היינו למעלה משם הוי'".

59) כתר שם טוב סי' ריח. צוואת הריב"ש סי' קט.

60) ר"ה כז, א. וש"נ.

61) בא יב, לו. ברכות ט, ב.

והניצוצות השייכים לעלמא דאתגליא (כמצודה שאין בה דגן), עי"ז נעשה עילוי גם בישראל. וכמו שמבאר כ"ק אדמו"ר מהר"ש⁶² בארוכה בענין ויהי בשלח פרעה את העם שהי' משלח פארות וענפים ועושה פרי למעלה את העם, שע"י הניצוצות שביררו בגלות מצרים נעשה בהם תוספות וריבוי. דזהו מ"ש (גבי גלות מצרים) וזרעתי' לי בארץ⁶³, דענין הזריעה הוא כמרז"ל⁶⁴ כלום אדם זורע כור⁶⁵ אלא כדי להוציא כמה כורין, היינו, דמה שישראל נזרעו בגלות מצרים הוא בשביל ההוספה שנעשה בהם ע"י בירור הניצוצות. כמו שמבאר כ"ק אדמו"ר מהר"ש בארוכה כמה פרטים בענין ההוספה שנעשה ע"י בירור הניצוצות.

(ט) וזהו מ"ש ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים ולאח"ז כתיב ויהי בעצם היום הזה הוציא הוי' את בני מארץ מצרים על צבאותם, צבאות הוי' לשון סמוך הם הצבאות שנתבררו בגלות מצרים ונתעלו ליכלל בשם הוי', שלכן נק' צבאות הוי' לפי שהם טפלים וסמוכים ונכללים בשם הוי'⁶⁶. ומצד הניצוצות שנתבררו ע"י ישראל, גם ישראל נק' צבאות הוי'. ויתירה מזו – הוציא הוי' את בני ישראל גו' על צבאותם הוא זה שישראל הם למעלה מבחי' הניצוצות שנתבררו⁶⁶. דמכיון שישראל הם המבררים את הניצוצות הרי הם למעלה מהם.

וזוהי השייכות דצבאות הוי' ועל צבאותם להשם צבאות, דע"י העבודה דבירור הניצוצות והתכללותם בהוי', צבאות הוי', שע"י עבודה זו נעשים ישראל על צבאותם, למעלה מבחי' הניצוצות, הנה עי"ז ממשיכים ריבוי אור ממקום עליון ביותר (שלמעלה מבחינת התורה כמו שהיא בגילוי), ואור זה בוקע את כל הפרסאות והמסכים שבין אצילות לבי"ע, עד שגם בבי"ע נעשה איהו וגרמוהי חד כמו באצילות.

(י) וביאור הענין (השייכות דצבאות הוי' לשם צבאות) בעומק יותר, הנה שם צבאות הוא נצח והוד. ומבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמשך דיום ההילולא⁶⁷, שמדת הנצח נטוע ומושרש בעצם הנפש, ובשביל נצחון המלחמה מתגלה מעצם הנפש. ולכן ע"י העבודה דמדת הנצח, נצחון המלחמה (עם נה"ב), נמשך ומתגלה מעצמות אוא"ס, כמבואר

62) בסה"מ תרכ"ז ד"ה ויהי בשלח פרעה – ביאור על בשלח פרעה שבתו"א.

63) הושע ב, כה.

64) פסחים פז, ב.

65) כ"ה בתו"א (ר"פ בשלח) ובסה"מ תרכ"ז (ס"ע קט). ובפסחים שם: טאה.

66) תו"א בא ס, ג.

67) פ"א ואילך.

בארוכה בההמשך, ובארוכה יותר (עם כמה פרטים נוספים) בדרושי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁶⁸, עד לענין צדקת פרוזנו בישראל⁶⁹, פרוזנו לשון פרוזות ע"ד מ"ש⁷⁰ פרוזות תשב ירושלים בלי חומה, למעלה ממדוה"ג. ועפ"ז יובן מה שע"י העבודה דצבאות הוי' ממשיכים שם צבאות, דהנה ידועה תורת הרב המגיד⁷¹ (בענין במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים⁷²), דישראל גם קודם שנבראו (קודם כל סדר ההשתל' שאודותו נמלך) הי' נחקק צורתם בו ית'. וע"י עבודת בני' נמשך ומתגלה ענין זה. ולכן ע"י העבודה דצבאות הוי', נמשך שם צבאות, כי שם זה הוא (כנ"ל) בנצח והוד, וכמו שמבאר אדמו"ר⁷³ בארוכה שהאותיות דשם צבאות וסדרן (צ"ב, ב' יודי"ן דאל"ף, ו"ת) מורים על נצח והוד [בפרדס⁷⁴ ובכ"מ בקבלה איתא דשם צבאות הוא גם ביסוד, אבל מה שנוגע כאן הוא ענין שם צבאות כמו שהוא בנצח והוד], ומכיון שצורתם של ישראל חקוקה בו ית' (כנ"ל), לכן ע"י העבודה דצבאות הוי', העבודה דנצח, נעשה ענין שם צבאות שהוא בנצח (והוד). והיינו שע"י העבודה דנצחון המלחמה, נמשך ומתגלה מעצמות אוא"ס, וע"י המשכה זו נעשה איהו וגרמוהי חד (גם) בבי"ע.

וזוה נותן כח על עבודת הברורים בזמן הגלות, און מיטנעמען כל הענינים, כלי כסף וכלי זהב ושמלות⁷⁵, בגאולה העתידה שתהי' ביד רמה (כמו שהיתה הגאולה דיצי"מ, כמ"ש⁷⁶ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות), שע"י מעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות⁷⁷ ובפרט בעקבתא דמשיחא יהי' ובני ישראל יוצאים ביד רמה לקבל פני משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

68) ד"ה בעצם היום גו' פר"ת. והביאנו לציון תרע"א.

69) שופטים ה, יא.

70) זכרי' ב, ח.

71) אור"ת ב, סע"ג. וראה שם א, א. לקו"א בתחלתו.

72) רות רבה רפ"ב. ב"ר פ"ח, ז.

73) לקוטי לוי"צ לזהר אחרי ע' רפד.

74) שער השמות פ"ב (קרוב לסופו). וראה גם מאו"א שם ובי"נ למאו"א שם.

75) בא יב, לה.

76) מיכה ז, טו.

77) ראה תניא רפל"ז.

שער

שבועים שנה

בס"ד. ש"פ צו, שבת הגדול, יו"ד ניסן ה'תשל"ב (מאמר ב')

הנחה בלתי מוגה

בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית¹, הנה ציווי זה נאמר בראש חודש ניסן כמ"ש בתחילת הפרשה² החודש הזה לכם ראש חדשים, ואמרו רז"ל³ שאמר לו הקב"ה למשה כזה ראה וקדש. ומבואר בזה בקבלה ובחסידות⁴ דזה שהציווי הי' בראש חודש שתהי' הלקיחה בעשור לחודש הוא משום שענין ויקחו להם שה לבית אבות היינו בירור קליפת נוגה, שבשביל להכניע קליפת נוגה הי' צ"ל ענין בעשור לחודש שהוא שלימות המלכות (היינו כפי שיש במלכות עשר ספירות בשלימות, מהראשון לחודש עד העשירי בו), ואח"כ היו ארבעה ימי ביקור להסיר ג' קליפות הטמאות היונקים ממנה ע"י אתכפיא וסור מרע כו', ואח"כ בא לבחי' אתהפכא כו'. והקשר דענין זה עם גאולת מצרים מובן ע"פ הידוע שהגאולה נמשלת ללידה, וכמארז"ל⁵ על הפסוק⁶ לקחת לו גוי מקרב גוי שהיו כעובר הנשטט ממעי אמו, והיינו שהיו שקועים אז בעמקי הקליפות⁷ והיו צריכים לעלות משם, שבזה גופא הי' הסדר דבתחילה העלו את עשר כחות הנפש מקליפת נוגה ואח"כ מג' קליפות הטמאות וכו'.

והנה כשם שהוא בגאולת מצרים מגלות מצרים, עד"ז הוא גם בעבודת כל אדם, שהרי ירידת הנשמה למטה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא⁸ היא בבחי' גלות⁹, וענין עבודת האדם במשך כל ימי חייו הוא לפעול הגאולה מגלות זו, שזהו ע"י בירור קליפת נוגה. וזהו מה שאמרו רז"ל במשנה דאבות¹⁰ בן חמש שנים למקרא בן עשר למשנה בן שלש עשרה למצוות כו' בן שבעים לזקנה בן שמונים לשיבה כו' בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם, והיינו שבגמר עבודתו כאשר הוא בן מאה הרי הגיע למצב של גאולה מהגבלות העולם¹¹. ומבואר בזה בכתבי

(6) ואתחנן ד, לד.
 (7) זהר חדש ר"פ יתרו (לא, א). ובכ"מ.
 (8) ע"פ ל' חז"ל - חגיגה ה, ב.
 (9) ראה תניא פל"ז (מח, א). אגה"ק
 סכ"ה (קמא, א). ובכ"מ.
 (10) פ"ה מכ"ב.
 (11) ראה אוה"ת חיי שרה קי, ב. חוקת ע' תתיז. וראה „קובץ י"א ניסן - שנת הק"א" (קה"ת, תשס"ב) ע' 117 ואילך. וש"נ.

(1) בא יב, ג. - לכמה ענינים שבהמאמר, ראה מאמר שלאחרי זה (ד"ה ביום עשתי עשר יום די"א ניסן - נדפס לקמן ע' לז ואילך).
 (2) בא שם, א.
 (3) ר"ה כ, א. הובא בפרש"י עה"פ.
 (4) בכ"ז - ראה אוה"ת בא ע' רפג ואילך. וש"נ.
 (5) מכילתא בשלח יד, ל.

האריז"ל¹², דבן שבעים לזקנה קאי על בחי' זעיר אנפין שהוא במספר שבעים ושייך בו ענין הזקנה, ובן שמונים לשיבה קאי על בחי' אריך אנפין, דהחידוש שבאריך אנפין על זעיר אנפין הוא ענין השיבה, ליבון השערות. וכמבואר במ"א¹³ בענין ליבון שערות הזקן דאברהם שזהו ענין הגילוי דבחי' אריך אנפין.

וזהו¹⁴ גם מ"ש במזמור תפלה למשה¹⁵ ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה, היינו דענין שבעים שנה הוא ימי שנותינו, כפי שהוא בסדר ההשתלשלות, זעיר אנפין, ואם בגבורות הוא ענין התגבורת שלמעלה מסדר ההשתלשלות, שזה שייך לשמונים שנה. וכשם שהי' ענין זה במשה רבינו, כך נמשך בכאו"א מישראל, שהרי משה הוא רועה נאמן של כל עם ישראל, וגם יש בחי' משה בכאו"א מישראל כמבואר בתניא¹⁶, וכדאיתא במ"א¹⁷ בפירוש הכתוב¹⁸ שאמר משה שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבן, שיש בחי' משה בכאו"א מישראל. והרי משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו'¹⁹, וכך נמשך לכל ישראל אשר בכל הדורות. ומזה מובן דגם ענינים אלו שבמזמור זה שייכים לכאו"א מישראל, דבתחילה ישנו מצב של שתי עונותינו לנגדך עלומינו למאור פניך²⁰, ואח"כ מגיעים לדרגא של ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה, ועד שמגיעים לסיום הענין, למנות ימינו כן הודע גו'²¹ (ע"ד מ"ש²² ימים יוצרו ולא אחד בהם), ועד שמגיעים לשלימות הענין דויהי נועם הוי' אלקינו עלינו גו'²³.

וביאור הענין יובן ע"פ המבואר בלקו"ת פ' בחוקות²⁴, דאיתא בעץ חיים²⁵ בענין בחי' הצלם כו', שהוא בחי' הנפש השכלית המחבר הצורה והחומר שהוא הנפש האלקית עם הנפש הבהמית לברר בירורים, כי הנפש הבהמית היא בחי' בהמה פשוטה ונפש השכלית היא בחי' נוגה מעורב טוב ורע כמ"ש²⁶ חכמים המה להרע. והיינו, דכיון ששורש הנפש

(17) ראה לקו"ת בהעלותך לא, ד. ועוד.
 (18) בהעלותך יא, כא.
 (19) אבות פ"א מ"א.
 (20) תהלים שם, ח.
 (21) שם, יב.
 (22) שם קלט, טז.
 (23) שם צז, יז.
 (24) מז, ג.
 (25) שער (כו) הצלם פ"א.
 (26) ירמ' ד, כה.

(12) שער מאמרי רז"ל לאבות שם. פע"ח
 שער (כג) חג השבועות פ"א. הובא ונת'
 באוה"ת חוקת שם. – בכ"ז ראה גם ד"ה
 ביום עשתי עשר יום שבהערה 1.
 (13) ראה אוה"ת חיי שרה (כרך ד) תשפ,
 א ואילך. סה"מ תרנ"ד ע' סא ואילך.
 (14) בהבא לקמן – ראה ד"ה ביום עשתי
 עשר יום שבהערה 1.
 (15) תהלים צ, י.
 (16) רפמ"ב.

השכלית למעלה הוא בבחי' לבוש דחשמל שהוא הצלם היינו לבוש כתנות עור²⁷ דאדם הראשון שענין הלבוש הוא שהוא מעורב מטוב ורע, שאפשר לנצלו לקדושה או להיפך, לכן כפי שהנפש השכלית היא למטה הרי אפשר על ידה לברר גם את הנפש הבהמית. וממשיך שם, וזהו ימי שנותינו בהם שבעים שנה דקאי אלעיל מיני' שנה עיונותינו לנגדך ועלמינו למאור פניך כו', היינו שכדי שיתהפכו עיונותינו שיהיו לנגדך ועלמינו יהיו למאור פניך הוא ע"י בחי' הצלם, שעל זה ניתנו ע' שנה לכאו"א לפי ערכו ושיעורו כדי לברר כו'. וע"פ מה שנת"ל דענין שבעים שנה ושמונים שנה קאי על ז"א ואריך אנפין מובן, דענין עיונותינו שבפסוק זה אינו עוון כפשוטו אלא רק מלשון עיוות ועיקום מדרך הישר. דמצד הדרך הישרה אשר עשה האלקים את האדם ישר²⁸ לא הי' צ"ל ענין של נפילה וירידה של הנפש השכלית והנפש הבהמית וכו', ומצד הנפילה והירידה נעשה מצב של עיונותינו, שע"ז צ"ל העבודה דשבעים שנה ושמונים שנה לתקן ולברר ירידה זו.

וביאור הענין בפרטיות יותר, הנה ידוע מ"ש בתניא²⁹ מהעץ חיים³⁰ שכל אחד מישראל יש בו ב' נפשות, דהנפש האלקית היא חלק אלוהי ממעל ממש כמ"ש³¹ ויפח באפיו נשמת חיים ומאן דנפח מתוכי' נפח³², והיינו דשורש הנפש האלקית למעלה היא בבחי' תוכו ופנימיותו, וגם כפי שירדה אח"כ לעולמות ביי"ע הרי כתיב³³ חי ה' אשר עמדתי לפניו דעמידה ענינה ביטול, כעבדא קמי' מרי³⁴, וגם כשהנשמה יורדת לתוך הגוף בעולם הזה הגשמי הרי רוח האדם העולה היא למעלה³⁵, והיינו שיש בה תשוקה ורצוא ורצון ותענוג לעלות למעלה, וזה פועל בכל כחות הנפש. אמנם הנפש הבהמית, הגם ששרשה הוא מעולם התהו, מ"מ אופן מציאותה למטה הוא שאינה שייכת להבנה והשגה, ועיקרה הוא מדות, וגם השכל שיש בה אינו אלא בשביל המדות, וכמו ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו³⁶. ולכן אי אפשר שהנפש האלקית תפעל בה ענין של ביטול ותשוקה וכו' לאלקות בלי ממוצע. אמנם ענין הנפש השכלית הוא שהיא מציאות שכלית, ולכן דוקא על ידה יכולה הנפש האלקית לפעול בנפש הבהמית.

וש"נ.

(33) מלכים-ב ה, טז (וראה לקו"ש חכ"ה ע' 147 הערה 53).
 (34) שבת י, א. זח"ג רכג, א.
 (35) ע"פ קהלת ג, כא.
 (36) ישעי' א, ג.

(27) בראשית ג, כא.

(28) ע"פ קהלת ז, כט.

(29) פרק א (ה, ב).

(30) שער (ג) קיצור אבי"ע פ"ב.

(31) בראשית ב, ז.

(32) תניא רפ"ב. וראה אגרות-קודש

אדמו"ר מלך המשיח שליט"א ח"כ ע' קלא.

ולכן אז מגיעים למצב של ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה, ועד שממצב של בן שבעים ובן שמונים באים לשלימות העבודה דבן מאה, היינו שמברר את כל עשר כחות הנפש כפי שכל אחד מהם כלול מעשר. דמצד הנפש הבהמית עצמה הרי זה רק ענין של שבעים, שבע מדות כלולות מעשר, אמנם מצד הנפש השכלית יכול להיות ענין של בן מאה, גם ג' המוחין, שנעשה ענין בטל מן העולם, ביטול ההעלם שבעולם, עד שנעשה דירה לו ית' בתחתונים³⁷, וזהו ענין שתה עוונותינו לנגדך עלומינו למאור פניך בשלימות. דזהו מה שהנשמה ירדה למטה לא לברר עצמה אלא לברר ולתקן את הגוף ונפש הבהמית³⁸, וכמאמר המדרש³⁹ על הפסוק⁴⁰ אשר ברא אלקים לעשות לתקן.

וזהו גם מה שישראל ר"ת יש שישים ריבוא אותיות לתורה⁴¹, אותיות דייקא, דענין האותיות הוא ענין הכלים, כי הגם שאותיות הוא לשון אתא בוקר⁴², ענין הגילוי, מ"מ האותיות עצמם הם כלים כי כל גילוי אור הוא ע"י כלי דוקא, שהביטול של הכלים אינו דומה לביטול שבאורות, שזהו ההפרש בין איהו וגרמוהי חד לאיהו וחייהי חד⁴³. דהביטול שבכלים הוא⁴⁴ ע"ד מה שחכם אינו מדבר לפני מי שגדול ממנו בחכמה⁴⁵, היינו⁴⁶ שהוא יודע שגם הוא מציאות אלא שהשני הוא חכם גדול ממנו ולכן אינו מדבר בפניו. אמנם הביטול דאורות הוא ביטול עצמי כביטול האור לגבי המאור, דהאור אינו מציאות כלל לגבי המאור. ובאור גופא הרי האור השייך לכלים שיש בו מדידה והגבלה ועד שיש בו נתינת מקום לענין הספירות, עשר ולא תשע עשר ולא אחד עשר⁴⁷, הרי גם הביטול שלו אינו ביטול גמור, משא"כ האור כפי שהוא מצד עצמו הרי הביטול שלו הוא ביטול בתכלית, אין עוד מלבדו⁴⁸, כי כל מציאות האור אינו אלא גילוי המאור. וזהו גם ההפרש בין אין לאפס⁴⁹, דהביטול דחכמה הוא בבחי' אין,

מים רבים תרלו פרק לב (ע' לט"מ). וככה תרלו (קה"ת, תשע"ג) פרק קז (ס"ע ככד"ה). תרס"ו ע' קצ. ובכ"מ.

44) בהבא לקמן – ראה המשך תער"ב ח"א ע' תקסז.

45) אבות פ"ה מ"ז.

46) המשך תער"ב שם.

47) ספר יצירה פ"א מ"ד.

48) ואתחנן ד, לה.

49) ראה המשך תער"ב שם. הגהות

לד"ה פתח אליהו תרנ"ח ע' נה. ועוד.

37) ראה תנחומא נשא טז. בחוקותי ג. במדבר פ"ג, ו. תניא רפלו.

38) תניא פל"ז (מח, ב), מע"ח שבהערה 25.

39) ב"ר פ"א, ו ובפרש"י שם.

40) בראשית ב, ג.

41) מגלה עמוקות אופן קפו. וראה

סה"מ תרח"ץ ע' רטז. וש"נ.

42) ישע"י כא, יב. תו"א מקץ מב, ב.

אוה"ת בשלח ס"ע שצא.

43) תקו"ז בהקדמה (ג, ב). וראה המשך

החכמה מאין תמצא⁵⁰, כי חכמה היא ראשית ההשתלשלות, משא"כ הביטול דאפס הוא בספירת הכתר שלמעלה מסדר ההשתלשלות, ואעפ"כ אומרים דישאל ר"ת יש ששים ריבוא אותיות לתורה, אותיות דוקא, כי תכלית הכוונה היא מה שהנשמה ירדה לתקן את הגוף ונפש הבהמית⁵¹, ודוקא ע"י זה באים למעלה עליונה יותר, שהנפש האלקית עולה למעלה מהביטול דאורות השייכים לכלים, הביטול דבחי' אין, אל הביטול דבחי' אפס.

וממשיך בלקו"ת שם, דאיתא בעץ חיים⁵² שעתה מ"ה מברר ב"ן ולעתיד לבוא כשיתברר ב"ן אז יהי' אשת חיל עטרת בעלה⁵³, העלי' לשם ס"ג. דבחי' מ"ה הוא ענין הביטול דחכמה, כמו שאמר משה שדרגתו חכמה ונחנו מ"ה⁵⁴, דזהו מה שנאמר במשה וראית את אחורי⁵⁵ כי קיבל מבחי' אחוריים דחכמה, דבחי' חכמה הוא כפי ששייך לכלי כנ"ל. ולכן ביקש משה הראני נא את כבודך⁵⁶, פירוש שיראה א"ס שלא בבחי' כלי, שזהו הביטול דאפס. וענין זה יהי' דוקא לעתיד לבוא, בתורתו של משיח, שאז תהי' ראי' מוחשית כו'⁵⁷. וגילוי זה דלעתיד לבוא נעשה ע"י הקדמת העבודה דבירור נפש הבהמית, ששרשה הוא מעולם התהו שבו אורות מרובים⁵⁸, וע"י בירור הנפש הבהמית ממשיכים לעתיד לבוא האורות מרובים דתהו שיתלבשו ויתגלו בכלים דתיקון, שזהו ענין העלי' לשם ס"ג. וכן הוא גם בעבודת כאו"א מישראל, כמבואר בלקו"ת שם, שזהו בעבודה דקריאת שמע בכל לבבך בשני יצריך⁵⁹, בירור נפש הבהמית, שע"י באים לבחי' בכל מאדך, ירום ונשא וגבה מאוד⁶⁰, למעלה ממדידה והגבלה, כפי שיתגלה לעתיד לבוא.

וזהו בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית, דקאי על הבירור דקליפת נוגה כנ"ל, ועי"ז גורמים נחת רוח למעלה שאמרתי ונעשה רצוני⁶¹, שזהו ענין נחת רוח דבורא שלמעלה מנחת רוח

האמונה (לאדהאמ"צ) פנ"ו (פט, א ואילך).
 סה"מ תרח"ץ ס"ע ר ואילך. ועוד.
 (58) ראה ע"ח שער (י) התיקון פ"ה.
 שער (יא) המלכים פ"א-ב. תו"א וישלח כד,
 סע"א. סה"מ במדבר ח"א ע' רנו. וש"נ.
 (59) ואתחנן ו, ה. ברכות נד, א (במשנה).
 ספרי ופרש"י עה"פ.
 (60) ישעי' נב, יג.
 (61) ספרי ופרש"י עה"פ פינחס כח, ח.
 וראה גם פרש"י תצוה כט, כה. ויקרא א, ט.

(50) איוב כח, יב.
 (51) תניא שם.
 (52) ראה ע"ח שער (מ) פנימיות
 וחיצוניות סוף דרוש ד. וראה שם שער (ה)
 סנת"א ספ"א. שער (י) התיקון ספ"ג.
 (53) משלי יב, ד.
 (54) בשלח טז, ז-ח.
 (55) תשא לג, כג.
 (56) שם, יח.
 (57) ראה לקו"ת צו יז, א-ב. שער

דנברא, כמבואר בהמשך וככה לאדמו"ר מהר"ש⁶². ובמקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא⁶³, וכיון שישראל עוסקים בקיום רצונו של הקב"ה הרי הקב"ה נמשך בהם. ועד שזהו באופן שהאמונה חודרת בכל חיי האדם, כמ"ש⁶⁴ צדיק באמונתו יחי', שהאמונה היא כל חיותו. ובפרט בשבת בזמן רעוא דרעוין, שאז הוא גילוי התענוג הכי עליון שלמעלה כמבואר בארוכה בהמשך תרס"ו⁶⁵. ועי"ז באים לקיום היעוד דכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות⁶⁶, דידוע הדיוק בזה בזה⁶⁷ כימי, כיום מיבעי לי', ומבאר בזה כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶⁸ שכל הימים מיום יציאת מצרים הם ימי צאתך מארץ מצרים, שע"ז באים לענין אראנו נפלאות, בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל⁶⁹, ע"י משיח צדקנו, בעגלא דידן.

66 מיכה ז, טו.
 67 ח"ג קעו, א.
 68 רד"ה כימי צאתך תש"ח (סה"מ תש"ח ע' 159).
 69 ר"ה יא, א. שמו"ר פט"ו, יא. וראה רד"ה החודש הזה לכם ה'ש"ת (סה"מ ה'ש"ת ס"ע 19). ובכ"מ.

62 תרל"ז שם פי"ב (ע' יב). פט"ו (ע' יד). וראה ד"ה ביום עשתי עשר יום שבהערה 1.
 63 המשך תער"ב שבהערה 44. סה"מ תרח"ץ ע' רו. וש"נ. כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות סימן לח (עט, ב). וש"נ.
 64 חבקוק ב, ד.
 65 ע' תקמד ואילך.

בס"ד. י"א ניסן ה'תשל"ב

הנחה בלתי מוגה

ביום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר פגעיאל בן עכרן וגו',¹ ואיתא במדרש² כל השבטים לשם גאולתן של ישראל ולשם שבחן נקראו שמותם, ואשר נקרא שמו לשם גאולתן של ישראל כמה דתימא³ ואשרו אתכם כל הגוים כי תהיו אתם ארץ חפץ אמר ה' צבאות, ולשם שבחן כמה דתימא⁴ אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלקיו, אין אישורן של ישראל אלא על שבחרו בהקב"ה להיות להם לאלקים⁵ והקב"ה בחר בהם להיות לו לעם סגולה⁶, ולפיכך כשבא נשיא אשר להקריב, הקריב קרבנו על שם הבחירה שבחר הקב"ה בישראל מכל האומות כו'. ולכך הקריב קרבנו קערת כסף כנגד אומות העולם שהם היו תחילה לאברהם. שלשים ומאה משקלה אלו ע' בני נח וששים מלכות שאמר שלמה⁷ ששים המה מלכות וכו'. מזרק אחד כסף אלו ישראל שהפריש הקב"ה מהם, כמה דתימא⁸ כי יעקב בחר לו י"ה וכו'. שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה, שלאומות ולישראל שלח הקב"ה נביאים כו', ולכולם רצה הקב"ה ליתן תורתו, שנאמר⁹ ויאמר ה' מסיני בא וגו'. כף אחת, מכולם לא בחר הקב"ה אלא בישראל, שנאמר¹⁰ אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה ברה היא ליולדתה כו'. ולמה בחר בהם הקב"ה, שכל האומות פסלו את התורה ולא רצו לקבלה ואלו רצו ובחרו בהקב"ה ובתורתו, שהיא ה' ספרים כנגד ה' אצבעות שבכף, וקיבלו י' הדברות בסיני, הוי כף אחת עשרה זהב. מהו מלאה קטורת, שכולם אמרו כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע¹¹, קיבלו עליהם תלמוד תורה והמעשה. [ויש לומר (בתור מאמר המוסגר) השייכות דקטורת למצוות, כי קטרת בגימטריא תרי"ג (מצוות), כי הקו"ף בא"ת ב"ש הוא ד', נמצא ד' עם טר"ת הוא תרי"ג, כמבואר בספרים¹². ונוסף לזה, קטורת הוא מלשון קשר, כדאיתא במדרש¹³ עה"פ¹⁴

(8) תהלים קלה, ד.
 (9) ברכה לג, ב.
 (10) שה"ש שם, ט.
 (11) משפטים כד, ז.
 (12) בעה"ט עה"פ נשא שם, יד. אוה"ת חנוכה רפז, א.
 (13) ב"ר פס"א, ד. הובא בפרש"י עה"פ חיי שרה כה, א.
 (14) חיי שרה שם.

(1) נשא ז, עב ואילך. – מאמר זה הוא המשך למאמר שלפניו ד"ה בעשור לחודש דש"פ צו (נדפס לעיל ע' לא ואילך).
 (2) במדב"ר פי"ד, י.
 (3) מלאכי ג, יב.
 (4) תהלים קמד, טו.
 (5) ראה תבוא כו, יז.
 (6) פ' ראה יד, ב.
 (7) שה"ש ו, ח.

ושמה קטורה שנקראת קטורה על שם שקשרה פתחה כו', והרי מצוות הם מלשון צוותא וחיבור¹⁵, שע"י המצוות נעשה הקישור, הצוותא וחיבור, בין ישראל להקב"ה]. פר אחד בן בקר וגו', שלשה מיני עולה אלו למה כנגד ג' כתרים שנתן הקב"ה לישראל על זאת, כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות¹⁶. כתר תורה זה הארון כו', כתר כהונה זה מזבח הזהב כו', כתר מלכות זה השולחן כו'. שעיר עזים וגו' כנגד שם טוב¹⁶ הוא המעשה כו', לפי שהמעשה הוא מכפר על האדם, כהוא דתנינן¹⁷ תשובה ומעשים טובים כתריס בפני הפורענות, ואותו כתר הוא כנגד המנורה וכו'. אילים חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה, אלו שלשה מיני שלמים כנגד כהנים לויים וישראלים. דבר אחר כנגד שלש גדולות שנתן להם הקב"ה בשכר שקיבלו את התורה ואלו הן, סגולה ממלכת כהנים וגוי קדוש כו'¹⁸, ועולה חשבונם ט"ו כנגד התורה שהוא חמשה ספרים ועשרת הדברות שקיבלו שנכתבו על שתי לוחות חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה, דבר אחר כנגד אברהם יצחק ויעקב וי"ב שבטים כו'. ומסיים במדרש שם, זה קרבן פגעאל וגו', כיון שראה הקב"ה שהקריב על הסדר הזה התחיל מקלס את קרבנו זה קרבן פגעאל בן עכרון.

והנה המורם מדברי המדרש הנ"ל הוא, דזה שישראל בחרו בהקב"ה מתבטא ובא לידי גילוי בלימוד התורה וקיום המצוות, וזה שהקב"ה בחר בישראל מתבטא ובא לידי גילוי בזה שהקב"ה נתן לישראל את תורתו, ועד שנתנה להם באופן של כתר (ג' הכתרים, והכתר שם טוב שעולה על גביהן¹⁶). והיינו, דהתורה ומצוות בכלל, ממשיכים להיות יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב סלה¹⁹, והבחירה היא באופן כזה עד שנעשה ואשרו אתכם כל הגוים, שכל העולם כולו הם במצב כזה שמאשרים ומחזקים ומשבחים את בני"י (היינו, התורה ומצוות שישנם בבני"י, וכנ"ל שהבחירה באה לידי גילוי בתורה ומצוות). וע"י עבודה הנ"ל (בתורה ומצוות) נעשה ג"כ התיקון בכל העולם כולו, דאף שעולם על מילואו נברא²⁰, אבל הרי אח"כ נחסר במילואו שבעולם, וישראל ע"י עבודתם משלימים את החסר, דזהו מ"ש שעיר עזים אחד לחטאת, שמכפר על כל הענינים הדורשים כפרה ותיקון.

(15) לקו"ת בחוקותי מה, ג. ובכ"מ.

(16) אבות פ"ד מ"ג.

(17) שם מ"א.

(18) יתרו יט, ה"ו.

(19) תהלים מז, ה.

(20) ראה ב"ר פ"ד, ז. וראה שם פ"ב,

ו. פ"ג, ג (וביפ"ת שם).

ולהבין כל זה יש להקדים מה שנת"ל (בד"ה בעשור לחודש²¹), דנפש האלקית ונפש הבהמית הם שלא בערך זה לזה, דנפש האלקית היא בבחי' רוח האדם העולה היא למעלה²², ונפש הבהמית היא בבחי' רוח הבהמה היורדת היא למטה²², ולכן כדי שנפש האלקית תוכל לפעול בנפש הבהמית, שזוהי הכוונה בירידת הנשמה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא²³, כדי שנפש האלקית תוכל לפעול גם בנפש הבהמית²⁴, הנה כל זה נעשה ע"י הממוצע דנפש השכלית, שעל ידה יכולה נפש האלקית לפעול בנפש הבהמית. וביאור החילוק בין נפש האלקית לנפש הבהמית, הנה ידועה תורת אדמו"ר הזקן²⁵ בפירושו מארוז"ל²⁶ דע מה למעלה ממך, שכאו"א מישראל צריך לידע שכל הענינים שלמעלה הם תלויים ממך, במעשה האדם והנהגתו למטה. והביאור בזה, דהנה הנשמה היא חלק אלוקה ממעל²⁷ (ומוסיף בזה כ"ק אדמו"ר הזקן²⁸) ממש, הרי הנשמה היא אלקות ממש, וכתורת הבעש"ט²⁹ שהעצם כשאתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו, ועד"ז בענינינו, שכשתופסים בהחלק אלוקה ממעל ממש הרי תופסים בכולו, ולכן, כל מה שלמעלה הוא ממך. ויתירה מזו, הרי נאמר³⁰ האלקים עשה את האדם ישר, היינו, שאפילו בריאת האדם כמו שהיא מצד בחי' שם אלקים [דל"ב פעמים נזכר שם אלקים במעשה בראשית³¹], הוא ג"כ בבחי' ישר, היינו בלי ממוצע, והרי מכיון שהנשמה נעשית ישר, בלי ממוצע, הרי מובן שהנשמה קשורה בזה שעשה אותו ישר. וענין זה שהנשמה היא חלק אלוקה ממעל ממש, ושהנשמה קשורה באלקות, הוא לא רק כמו שהנשמה היא למעלה, אלא גם לאחרי ירידתה למטה הרי לא נשתנתה בעצם מהותה, דזהו מה שכאו"א מבנ"י אומר³² נשמה שנתת בי טהורה היא כו' אתה נפחתה בי כו', היינו, שעוד לפני בראתה יצרתה כו', הרי ישנה הנשמה כמו שהיא בבחי' טהורה היא, וגם לאחרי שנפחתה בי הרי לא נשתנתה בעצם מהותה, וכמו שמבאר כ"ק אדמו"ר הזקן בתניא²⁸,

27 איוב לא, ב.
 28 רפ"ב.
 29 כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות סימן קטז (צט, ריש ע"ב). וש"נ.
 30 קהלת ז, כט.
 31 ראה זח"ג פא, ב (ברע"מ). רטז, סע"ב. תקו"ז ריש תיקון יב. זהר חדש צד, ד, צו, ב. וראה שם קיב, ג"ד (וש"נ). ועוד – נסמן בסה"מ בראשית ח"א ס"ע צב.
 32 בברכות השחר (ברכות ס, ב).

21 שבהערה 1.
 22 ע"פ קהלת ג, כא.
 23 ע"פ ל' חז"ל – חגיגה ה, ב.
 24 ראה תניא פל"ז (מח, ב).
 25 סה"ש תש"ג ע' 12. תש"ד ע' 23.
 „היום יום" יג אייר. וראה צוואת הריב"ש (הוצאת קה"ת) סימן קמב (כו, א). לקו"א להה"מ (הוצאת קה"ת) סקצ"ח (נ, סע"ג). או"ת להה"מ קיב, ב (בהוצאת קה"ת, תש"מ ואילך – סימן תפ).
 26 אבות פ"ב מ"א.

דמאן דנפח מתוכי' נפח, שתוכיות ופנימיות החיות שבאדם מוציא בנפיתחו ככה, וכמבואר באגה"ת³³ דפשט הכתוב מ"ש³⁴ ויפח הוא להורות לנו כמו שעד"מ כשהאדם נופח לאיזה מקום אם יש איזה דבר חוצץ ומפסיק בינתיים אין הבל הנופח עולה ומגיע כלל לאותו מקום, ככה ממש אם יש דבר חוצץ ומפסיק בין גוף האדם לבחי' הבל העליון. ומכיון שלאחר ויפח באפיו נשמת חיים נאמר³⁴ ויהי האדם לנפש חי', הרי זה גופא הוכחה שאין שום דבר המפסיק. ואדרבה, אומרים אתה נפחתה בי, היינו שאתה נפחתה מתוכיותו ופנימיותו בלי כל ממוצעים.

וזהו מה שנפש האלקית ונפש הבהמית הם שלא בערך זה לזה, דנפש האלקית מכיון שהיא אלקות בעצם מהותה, הרי רוח האדם [אתם קרויין אדם³⁵, על שם אדמה לעליון, להאדם שעל הכסא, כמבואר בשל"ה³⁶] העולה היא למעלה, שכל התענוג והרצון, המוחין והמדות וכל הלבושים, של נפש האלקית שהם באלקות – היא העולה למעלה, וכמבואר בתניא³⁷ דנשמתם היא למשל כאור הנר שמתנענע תמיד למעלה בטבעו, מפני שאור האש חפץ בטבע ליפרד מהפתילה ולידבק בשרשו למעלה ביסוד האש הכללי שתחת גלגל הירח כמ"ש בעץ חיים, ואף שע"ז יכבה ולא יאיר כלום למטה, וגם למעלה בשרשו יתבטל אורו במציאות בשרשו, אעפ"כ בכך הוא חפץ בטבעו, כך נשמת האדם, וכן בחי' רוח ונפש, חפצה וחשקה בטבעה [ומזה מובן, שכן הוא בכל הכחות שלה] ליפרד ולצאת מן הגוף ולידבק בשרשה ומקורה בה' חיי החיים ב"ה כו'. שכל זה הוא בנפש האלקית דרוח האדם העולה היא למעלה. משא"כ נפש הבהמית היא ההיפך מזה, דרוח הבהמה היורדת היא למטה, שכל ענינה הוא ענינים של מטה, ענינים של גשם, ועד שע"י הגשם היא באה ג"כ לענינים של חומר.

והנה כדי שנפש האלקית תוכל לפעול בנפש הבהמית. שנפש האלקית ונפש הבהמית הם שלא בערך זה לזה, וכנ"ל דנפש האלקית היא בבחי' רוח האדם העולה היא למעלה ונפש הבהמית היא בבחי' רוח הבהמה היורדת היא למטה, הרי זה נעשה ע"י אמצעות דנפש השכלית, כמבואר בלקו"ת בחוקות³⁸, שנפש השכלית היא בבחי' ממוצע, שיש בה ענינים שבהם היא דומה לנפש האלקית ויש בה ענינים שבהם היא דומה

גם עש"מ (להרמ"ע מפאנו) מאמר אכ"ח ח"ב

סל"ג. ועוד.

(37) רפי"ט.

(38) מז, ג.

(33) פ"ה.

(34) בראשית ב, ז.

(35) יבמות סא, א.

(36) ג, א. כ, ב. רסח, ב. שא, ב. וראה

לנפש הבהמית, בדוגמת ענין המתורגמן³⁹, שיש בו ענינים שמתדמה להתנא או האמורא שאומר ההלכה או השמעתתא, ויש בו ענינים שבהם מתדמה להתלמידים, שע"ז יוכל להסביר את שכל התנא גם להתלמידים, ועד"ז הוא גם בהממוצע דנפש השכלית, שיש בה ג"כ ענינים שבהם היא דומה לנפש האלקית ויש בה ג"כ ענינים שבהם היא דומה לנפש הבהמית, שע"ז תוכל להסביר עניני אלקות גם לנפש הבהמית. והענין הוא, דהנה נפש השכלית היא שכל האלקי בעצם מהותו, ונפש הבהמית עיקרה מדות, שלכן אנו רואים שהמדות הם בתוקף יותר בבהמות וחיות מבאדם. ומה שישנו ענין השכל גם בבעלי חיים, כמ"ש⁴⁰ ידע שור קנהו וחמור אבוס בעליה, ואמרו רז"ל⁴¹ שועל פיקח שבחיות, הרי (כמבואר במפרשי התנ"ך וחוקרי ישראל) שכלם הוא רק שכל הנקנה בלבד, שבכדי שיוכלו למלאות תאוותם באכילה ושת' וכל עניניהם, ישנו בהם שכל שהוא משמש להמדות, אבל אין זה ענין השכל מצד עצמו. ונפש השכלית ענינה היא להבין ענינים שכליים. ולכן, נפש השכלית היא בחי' ממוצע בין נפש האלקית לנפש הבהמית, דאע"פ שנפש האלקית מצד עצמה היא בבחי' רוח האדם העולה היא למעלה, ונפש הבהמית מצד עצמה היא בבחי' רוח הבהמה היורדת היא למטה, הנה ע"י הממוצע דנפש השכלית יכולה נפש האלקית להסביר עניני אלקות גם לנפש הבהמית, ועד שגם בנפש הבהמית יהי' מונח (אפגעלייגט) ענין אלקי, ובמילא תהי' ההנהגה ע"פ תורת אלקים וע"פ תורת ה', ולקיים מצוות ה'.

אמנם עדיין צריך להבין, מהו הכח שבנפש השכלית שיוכל להסביר גם ענין אלקי. והענין הוא, דהנה מבואר בקבלה⁴² דנפש השכלית נקראת בשם צלם האדם, ובחי' צלם הזה שרשו (קודם השבירה) בעולם האצילות, ונקרא צלם וחשמל דאימא, לבושים דבינה, ומהם נעשה לבושים לנשמה דאדם הראשון בגן עדן, וע"י חטא עץ הדעת [ששרשו הוא במיעוט הירח, ולפני זה בשבירת הכלים דעולם התהו, כמבואר בקבלה⁴³] נעשה ירידה בכל עניני האדם, כולל גם בהצלם שבו, שצלם וחשמל דאימא נתלבש בצלם וחשמל שלמטה [בדוגמת שבירת הכלים דעולם התהו, שנעשה ירידה ונפילת הניצוצות למטה], ועד שנהי' מזה קליפת נוגה

(42) ע"ח שער (כו) הצלם פ"א. הובא בלקו"ת שם.

(43) ראה גם ד"ה על כן יאמרו המושלים תרצ"א (סה"מ קונטרסים ח"א קצב, א ואילך).

(39) ראה בארוכה ד"ה פנים בפנים תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' קצ ואילך). המשך תרס"ו ע' קב"ג.

(40) ישע"י א, ג.
(41) ברכות סא, ב.

שנקראת ג"כ בשם חשמל, אשר קליפת נוגה היא ג"כ ממוצע בין הקדושה, שהיא בבחי' העולה היא למעלה, לג' קליפות הטמאות לגמרי, שהם בבחי' היורדת היא למטה, והיינו, דמכיון שבקליפת נוגה ישנם שני ענינים, בעצם שרשה היא מצלם וחשמל דאימא כמו שהוא באצילות, ומצד השבירה הרי ירדה למטה, ולכן היא נעשית לממוצע בין הקדושה לג' קליפות הטמאות לגמרי, וכמבואר בתניא⁴⁴ דקליפת נוגה כאשר מתחברת לקדושה הרי היא נכללת בטוב וקדושה, וכשהיא בתנועה הפכית הרי היא נכללת במעמד הפכי. ומכיון שנפש השכלית שרשה בצלם וחשמל דאימא, ומצד השבירה הרי ירדה למטה, לכן ביכולתה להסביר ענין אלקי גם לנפש הבהמית. והיינו שנפש השכלית מסבירה לנפש הבהמית את יוקר התורה ויוקר המצוות, וסדר העבודה שבזה הוא כמארז"ל⁴⁵ לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, וכמבואר ברמב"ם הלכות תשובה⁴⁶, ובארוכה בפירוש המשניות שלו פרק חלק⁴⁷, כמה דרגות בענין שלא לשמה, ועי"ז בא אח"כ כהבטחת חז"ל שמתוך שלא לשמה בא לשמה, ועד"ז הוא גם בזה שנפש האלקית מסבירה לנפש הבהמית ע"י אמצעות נפש השכלית, דמתחילה מסבירה לו ענין קיום התורה ומצוות באופן דשלא לשמה, ואח"כ סוף כל סוף הוא בא ללימוד התורה וקיום המצוות באופן דלשמה. ועי"ז נעשה ג"כ תיקון הצלם [שזוהי הכוונה בירידת הצלם להיות אח"כ תיקון הצלם, וכמו שבעולם התהו, שבונה את עולם התהו על מנת לסתור, וסותר אותו על מנת לבנות את עולם התיקון], וכמבואר בתו"א בלשון אדמו"ר נ"ע בעצמו⁴⁸, ובביאור כ"ק אדמו"ר הצ"צ בלשון אדמו"ר נ"ע הנ"ל⁴⁹, דתיקון הצלם הוא ע"י התורה ומצוות'.

והנה ע"י לימוד התורה וקיום המצוות שמתחיל בזה באופן דשלא לשמה, בא אח"כ ללימוד התורה וקיום המצוות גם בהלשמה גופא בתכלית השלימות, וכמו שמבאר כ"ק אדמו"ר מהר"ש בארוכה בהמשך וככה⁵⁰, דפעם אמרו רז"ל⁵¹ יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה, ופעם אמרו⁵¹ יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, ומבאר בזה, דזה שאמרו יפה שעה אחת של

(49) הוספות לתו"א (טז, ג [קמ, ב] ואילך).

(50) תרל"ז – פי"ב ואילך (בהוצאת

קה"ת, תשע"ג – ע' יב ואילך).

(51) אבות פי"ד מי"ז.

(44) תניא פ"ז.

(45) פסחים נ, ב. וש"נ.

(46) פ"י.

(47) ד"ה וכת חמישית.

(48) חיי שרה טז, ג ואילך.

קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה הוא, דתענוג הכי גדול שישנו הוא בעולם הבא, אבל בכל זאת הוא תענוג הנברא בלבד, משא"כ קיום המצוות שבעולם הזה הוא תענוג בורא, וכמ"ש⁵² ריח ניחוח לה' ואיתא בספרי⁵³ נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני, והרי התענוג בורא הוא שלא בערך למעלה יותר מתענוג נברא. וע"י שמתחיל באופן העבודה דלא לשמה הוא בא אח"כ לתכלית השלימות בהעבודה דלשמה, שרוצה רק בתענוג בורא.

ועוד ענין מה שבכח נפש השכלית להסביר ענין אלקי לנפש הבהמית, דהנה אמרו רז"ל⁵⁴ בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר⁵⁵ וצדיק [ועמך כולם צדיקים]⁵⁶ באמונתו יחי'. ומבואר ע"ז בחדא"ג מהרש"א⁵⁷, שאין הפירוש בזה שישנה רק האמונה, אלא שע"י העמידן על אחת, האמונה, הוא בא אח"כ סוף סוף לקיום כל תרי"ג המצוות. והנה, ענין האמונה הרי ישנו בכאו"א מישראל, דישראל הם מאמינים בני מאמינים⁵⁸, וזה פועל גם במעשה בפועל, וכמבואר בארוכה בשער האמונה לכ"ק אדמו"ר האמצעי⁵⁹, דבזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים⁶⁰, וכמ"ש⁶¹ זכרתי לך חסד נעורייך כו' לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, היינו שהאמונה פעלה גם במעשה בפועל, לעזוב את טוב הארץ תאכלו⁶² שבארץ מצרים, וללכת במדבר בארץ לא זרועה, ומכיון שבכאו"א מישראל ישנה נקודת האמונה, ונקודת האמונה היא גם מצד נפש הבהמית שלו, לכן, ע"י נעשה הכשרה, עלוליות ויכולת, שנפש האלקית תוכל להסביר לנפש הבהמית, ע"י האמצעות דנפש השכלית, הענין דלימוד התורה וקיום המצוות, ועד שכל ג' הלבושים שלו (מחשבה דיבור ומעשה) יהיו ממולאים בלימוד התורה וקיום המצוות⁶³, ועד שנתמלאה ירושלים מחורבנה של צור⁶⁴.

והנה ע"י שנפש האלקית פועלת בנפש הבהמית נעשה עלי' גם בנפש האלקית. ואף שנת"ל שנפש האלקית היא חלק אלוקה ממעל ממש,

(58) שבת צז, א.
 (59) בהקדמה - ב, א ואילך.
 (60) מכילתא בשלח יד, לא.
 (61) ירמ' ב, ב.
 (62) ל' הכתוב - ישעי' א, יט. וראה ויגש מה, יח.
 (63) ראה תניא פ"ט (יד, א).
 (64) ראה מגילה ו, סע"א.

(52) ויקרא א, ט. פינחס כה, ח.
 (53) הובא בפרש"י פינחס שם. וראה גם תו"כ (הובא בפרש"י) ויקרא שם. פרש"י תצוה כט, כה.
 (54) מכות כד, א.
 (55) חבקוק ב, ד.
 (56) ישעי' ס, כא.
 (57) למכות שם.

בכל זאת ע"י העבודה שלו עם נפשו הבהמית נעשה עלי" גם בנפשו האלקית. ויובן זה ע"פ מה דאיתא ברמ"ע מפאנו⁶⁵ דישאל הוא ר"ת יש ששים ריבוא אותיות לתורה, והיינו, דכללות ישראל הוא מה שיש ששים ריבוא אותיות לתורה, וכאו"א בפרט הרי יש לו אות בתורה⁶⁶. והנה מזה שאמרו דישאל שייכים לאותיות התורה, הרי מובן דאף שהנשמה היא חלק אלוקה ממעל ממש, בכל זאת היא שייכת לאותיות וכלים, ומזה מובן, דביטול הנשמה הוא ג"כ דוגמת ביטול הכלים. והנה⁶⁷ ביטול הכלים הוא בדוגמת מה שאמרו רז"ל⁶⁸ דחכם אינו מדבר לפני מי שגדול ממנו בחכמה, הרי אין הפירוש בזה⁶⁹ שנעשה בבחי' ביטול במציאות (וישנו רק החכם שגדול ממנו כו'), דאדרבה, זה שאינו מדבר לפני מי שגדול ממנו בחכמה, הוא מפני שמכיר את יוקר ענין החכמה, ומזה מובן שמכיר גם את יוקר החכמה שבעצמו, אלא שמצד זה גופא שמכיר את יוקר ענין החכמה, והשני הוא גדול ממנו בחכמה, לכן הוא מתבטל לפניו, ולכן אף שגם ביטול זה הוא ביטול אמיתי, בכל זאת אין זה הביטול דאין עוד⁷⁰. ולמעלה מזה הוא ביטול האורות, שהם בבחי' ביטול במציאות. ובביטול האורות גופא ישנם ב' בחינות, בחי' אורות המתלבשים בכלים, שבהם הוא רק הביטול דאין, ובחי' האורות שלמעלה מהתלבשות בכלים, שבהם הביטול דאפס. ובספירות הוא החילוק בין חכמה לכתר, דחכמה היא בבחי' אורות המתלבשים בכלים. ואף שהחכמה היא בבחי' אור בלי כלי⁷¹, הנה כל זה הוא רק בערך הספירות שלמטה ממנה, אבל בערך עצמה הרי החכמה היא בבחי' אורות המתלבשים בכלים. ומכיון שיש לה שייכות להמדידה והגבלה שבכלים, לכן, הביטול שלה הוא רק הביטול דאין, משא"כ בחי' הכתר, שהיא למעלה מסדר ההשתלשלות לגמרי, הביטול שבה הוא ביטול נעלה יותר, הביטול דאפס. ומכיון שהנשמה שרשה בבחי' הכלים (וכנ"ל בענין ישראל ר"ת יש ששים ריבוא אותיות לתורה), הרי הביטול שלה הוא רק דוגמת ביטול הכלים, שהביטול הוא במדידה והגבלה, ולכן, ע"י העבודה שבנפש האלקית מצד עצמה, הנה אף שאפשר להיות בזה עבודה

ח"א ע' תקסז.

68 אבות פ"ה מ"ז.

69 המשך תער"ב שם.

70 ואתחנן ד, לט.

71 ראה לקו"ת מטות פז, סע"ד. אוה"ת

וארא ע' קנ"קנא. סה"מ תרע"ח ע' שסו.

סה"מ דברים ח"א ע' קצא. ובכ"מ.

---

65 ראה מאמר הנפש לרמ"ע מפאנו

פ"ה"ו. וראה מגלה עמוקות אופן קפו. סה"מ תרח"ץ ע' רטו. וראה נצו"ז לז"ח ע"ד, א (במילואים – קכו, ב ואילך).

66 מג"ע שם. וראה סה"מ תשו" ע' 46.

תש"ט ע' 41 (השני).

67 בהבא לקמן – ראה המשך תער"ב

נעלית ביותר כמ"ש⁷² ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך, שישנו אצלו הענין דבכל לבבך בשני יצריך⁷³, שהם ממולאים מאהבת ה', וגם בכל נפשך, שכל הכחות פנימים הם ג"כ ממולאים מאהבת ה', אבל בכל זאת הוא רק הביטול שבדוגמת ביטול הכלים בלבד. משא"כ ע"י העבודה עם נפש הבהמית, הרי בזה נעשה ג"כ האהבה דבכל מאדך⁷², שעבודתו היא בכל מדה ומדה שהוא מודד לך⁷³, אפילו במדה הפכית הקשורה בעבודת אתכפיא ואתהפכא, שענין התורה ומצוות שלו הוא באופן דיגיעה, היינו שלימוד התורה שלו הוא באופן דערוכה ברמ"ח אברים שלו, שאז היא משתמרת כדאיתא בגמרא עירובין⁷⁴, וגם קיום המצוות שלו הוא ביגיעה, לעבדה ולשמרה⁷⁵, לעבדה אלו רמ"ח מצוות עשה ולשמרה אלו שס"ה מצוות ל"ת⁷⁶, היינו באופן דיגיעה דוקא [ויתירה מזו, דחינם, בלי יגיעה, הרי זה שייך ללעו"ז, וכמ"ש⁷⁷ אשר נאכל במצרים חינם]. ומכיון שעבודתו היא באופן דיגיעה, אתכפיא ואתהפכא, הנה עי"ז הוא בא לבכל מאדך שלמעלה ממדידה והגבלה, ועי"ז נעשה בנפש האלקית ביטול שלמעלה מביטול הכלים, למעלה מביטול דאורות המתלבשים בכלים, ואפילו למעלה מאורות שאינם מתלבשים בכלים.

וביאור הענין מה שע"י העבודה דאתכפיא ואתהפכא מגיע באורות שלמעלה גם מאורות שאינם מתלבשים בכלים, ע"פ מה שמבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בד"ה אחרי מות תרמ"ט⁷⁸ דטעם השבירה שבעולם התהו הוא, כי בעולם התהו היו אורות מרובים וכלים מועטים, היינו שהאורות היו בבחי' ביטול ורצוא, ולכן לא היו שייכים לבחי' הכלים, ועאכו"כ שלא יכלו להתלבש בכלים. ומזה נמצא, דאורות שלמעלה מהתלבשות בכלים הוא בחי' עולם התהו דקדושה, ששם היו אורות מרובים וכלים מועטים, ואורות המתלבשים בכלים הוא בחי' תיקון, ששם הכלים הם מרובים, אבל גם בעולם התיקון הרי ישנו החסרון שהאורות

סע"ב. ועוד.

77) בהעלותך יא, ה. וראה ספרי ופרש"י עה"פ. זח"ג קת, א. וראה זח"ב קכא, א. אוה"ת לתהלים (יהל אור) ע' תקסו.
78) סה"מ תרמ"ט ע' רלג ואילך. וראה גם לקו"ת אמור לו, ג ואילך. מאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א בתחלתו. שם ע' רנה ואילך. ד"ה וידבר גו' אחרי מות תשכ"ב (סה"מ ויקרא ע' קעז ואילך).

72) ואתחנן ג ה.

73) ברכות נד, א (במשנה). ספרי (הובא

בפרש"י) ואתחנן שם.

74) נד, רע"א.

75) בראשית ב, טו.

76) יל"ר עה"פ. זהר ח"א כז, א. ח"ב

קסה, ב. וראה תקו"ז תיקון כא (סב, סע"א).

תיקון נה (פח, ב). תיב"ע עה"פ. לקו"ת שה"ש

מח, ד. אוה"ת בראשית (כרך ו) תתרמא,

הם מועטים. וע"י מעשינו ועבודתינו במשך שיתא אלפי שנים דהוי עלמא⁷⁹, ובפרט בזמן הגלות⁸⁰ שמברר ומזכך את הגוף ונפשו הבהמית וחלקו בעולם⁸¹, הרי עי"ז מזכך את הכלים, עד שהכלים יכולים להכיל גם האורות מרובים דתהו. ויתירה מזו, דמכיון שעבודתו היא בהניצוצות דתהו שנפלו למטה, ובהם הוא עובד עבודתו בבחי' אתכפיא ואתהפכא, שמהפך חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא⁸², הנה עי"ז הוא פועל שבכלים מרובים דתיקון יתלבשו האורות מרובים דתהו. וטעם הדבר הוא, כי ע"י עבודתו הוא מעלה הן את עולם התיקון והן את עולם התהו לשרשם ומקורם, ועוד למעלה משרשם ומקורם, וכמבואר בקבלה דבחי' התהו הוא בחי' שם ב"ן שנפל למטה, ושרשו בשם ס"ג, ובחי' התיקון הוא בחי' שם מ"ה, כמ"ש⁸³ מה שמו ומה שם בנו, דמ"ה ענינו ביטול, וע"י שמעלה אותם לשרשם ומקורם ועוד למעלה מזה, הרי הוא ממשיך את האורות מרובים דתהו שיתלבשו בכלים מרובים דתיקון.

וזוהו ג"כ מ"ש⁸⁴ ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה, שישנו בזה העבודה כמו שהיא מצד שבעים שנה, ולמעלה מזה ואם בגבורות שמונים שנה. והענין הוא, דהנה כתוב זה בא בהמשך למה שנאמר לפני זה⁸⁵ שתי עוונותינו לנגדה, עלומנו למאור פניך. שישנו הענין דעוונותינו, שהכוונה בזה היא לא לעון כפשוטו, אלא לעיוות ועיקום, שאין זה כמו שהאלקים עשה את האדם ישר, אלא בבחי' עיוות ועיקום, ובזה צריך לפעול שיהי' לנגדה, היינו להעלותו באלקות. וישנו הענין דעלומנו, שהו"ע ההעלם והסתר⁸⁶, והעלם והסתר זה הוא בתוקף. דזהו ג"כ עלומנו מלשון עלם⁸⁷ ועלמות, ענין התוקף, וצריך לפעול בזה שיהיו למאור פניך, להעלותן באלקות. ובעבודה זו ישנה העבודה כמו שהיא מצד שבעים שנה, שבכללות קאי על נפש הבהמית, וכנ"ל שנפש הבהמית עיקרה מצוות, והרי המצוות כמו שהם בשלימותם כל אחת כלולה מעשר נעשה מזה שבעים שנה, וישנה עבודה נעלית יותר, ואם בגבורות שמונים שנה, דשמונים קאי על ספירת הבינה⁸⁸,

84 תהלים ז, י. – בהבא לקמן ראה גם ד"ה בעשור לחודש שבעה ערה 1 (נדפס לעיל ע' לא ואילך).

85 תהלים שם, ח.

86 ראה ראב"ע ומצו"צ עה"פ.

87 פרש"י עה"פ.

88 ראה ספר הערכים – חב"ד מערכת

אותיות אות ח' ס"ב ריש סק"ב (ע' יג). וש"נ.

79 ר"ה לא, א. וראה גם תו"א שם עו,

ג.

80 תניא רפ"ז.

81 ראה תניא שם (מז, ב).

82 זח"א ד, א. הובא בתניא פ"י (טו),

סע"א. ובכ"מ.

83 משלי ל, ד. וראה לקו"ת שם לח,

ריש ע"ב. ובכ"מ.

שלמעלה משבעת ימי הבנין⁸⁹, וכשהיא כלולה מעשר הרי נעשה שמונים⁹⁰. וע"פ הקבלה, הנה מבואר בכתבי האריז"ל (בשער מאמרי רז"ל להרח"ו⁹¹, שהוא מהשמונה שערים⁹²) דבהיות הז"א למעלה באריך נקרא זקן, ואז זקנו לבן, כבן ע', או כבן פ' שנה, שמלבין זקנו. כי בזקנותו עולה ז"א עד דיקנא דאריך, וכמו שהאריך זקנו לבן כעמר נקי⁹³, ע"ד דיקנא דאריך חוורא⁹⁴. וממשיך שם⁹⁵, דבן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם⁹⁶, שהם בחי' גדלות הז"א, מקטנותו הראשון עד תכלית עלייתו, והיינו שמבטל את עניני העולם, ההעלם והסתר שבעולם, ואז נעשה תכלית הגדלות דז"א [שהכוונה בכאילו מת ועבר ובטל מן העולם היא ברוחניות, אבל גם אז הוא נשמה מלובשת בגוף]. וכאשר עובד עבודתו במשך ע' שנה, ואח"כ ואם בגבורות שמונים שנה, עד לבן מאה שנה, שאז בא לשלימות עבודתו, ועבודתו היא באופן דבכל מאדה הנה ע"י עבודה זו עם גופו ונפשו הבהמית וחלקו בעולם, הוא פועל את הבחינה דבכל מאדך גם בנפש האלקית, וכנ"ל. והכח לעבודה זו נמשך ממשה רבינו. כמ"ש בתחילת הקאפיטל⁹⁷ תפלה למשה איש האלקים, והוא ע"י שמשה רבינו כולל את עצמו בכל נשמות ישראל, שלכן אמר⁹⁸ שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב, שכלל את עצמו בכל נשמות ישראל, ולכן קיבל ג"כ את התורה בשביל כלל ישראל ובשביל כאו"א מישראל, וכמבואר בתניא⁹⁹ דזהו ג"כ מ"ש¹⁰⁰ ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה גו', ומקשה ע"ז בגמרא¹⁰¹ אטו יראה מילתא זוטרתה היא, ומתריץ אין לגבי משה מילתא זוטרתה היא, ואף שהכוונה בועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה גו' היא לכאו"א, מ"מ מכיון שמשה רבינו כולל את עצמו בכל ישראל, לכן הוא מילתא זוטרתה גם בשבילם, ועד שמסיים את הקאפיטל¹⁰², ויהי נועם ה' אלקינו

93 ראה דניאל ז, ט.
94 ראה זח"ג קל, סע"ב.
95 עט, סע"ב ואילך.
96 אבות שם. וראה אוה"ת חוקת שם.
97 תהלים שם, א.
98 בהעלותך יא, כא. וראה לקו"ת בהעלותך לא, ד.
99 רפמ"ב.
100 עקב י, יב.
101 ברכות לג, ב.
102 תהלים שם, יז.

89 ראה שו"ת הרשב"א ח"א ס"ט.
ובארוכה - ד"ה ויהי ביום השמיני תשמ"ג (סה"מ ויקרא ע' קמה), ובהנסמך שם הערה 1.
90 ראה ספר הערכים שם אות פ' ס"ב סק"א (ע' רצה). וש"נ.
91 לאבות ספ"ה. ועד"ז בפע"ח שער (כג) חג השבועות פ"א. נת' באוה"ת חוקת ע' תקיז.
92 ראה הגהות אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע לסידור - סידור (עם דא"ח) שיט, ג. סידור תורה אור (קה"ת, תשמ"ז) רמג, ג.

עלינו, שהוא ברכת משה לכאו"א מישראל שתשרה שכינה במעשה ידיכם, כמבואר בפרש"י על התורה¹⁰³ ממאמרי רז"ל¹⁰⁴.

והנה ע"ד שנת"ל, שישנה הנפש האלקית שהיא בבחי' רוח האדם העולה היא למעלה, וישנה הנפש הבהמית שהיא בבחי' רוח הבהמה היורדת היא למטה, והחיבור שביניהם הוא ע"י הממוצע דנפש השכלית, הנה ע"ד ג' ענינים הנ"ל ישנו גם בקדושה גופא. והענין הוא, דהנה אמרו רז"ל¹⁰⁵ על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, שע"י ג' דברים הנ"ל עומד העולם קטן זה האדם¹⁰⁶, והעולם כפשוטו, כל העולם כולו, דענין גמילות חסדים הוא שגומל חסד למאן דלית לי' מגרמי' כלום, שהוא ענין הירידה למטה מטה, וענין העבודה שהוא עבודת הקרבנות¹⁰⁷, הרי ענין הקרבנות הוא בחי' העלאה מלמטה למעלה, היא העולה למעלה מעלה, והחיבור שביניהם הוא ע"י התורה, שהתורה היא בחי' קו האמצעי, ותורה אור¹⁰⁸, שעל ידה נעשה החיבור דשני הפכים הנ"ל, ועי"ז ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד¹⁰⁹, היינו שישראל ע"י אורייתא נעשים כולא חד עם קוב"ה. וזהו ג"כ מ"ש¹¹⁰ עשה לך שתי חצוצרת כסף, וידועה תורת הרב המגיד בזה¹¹¹ דחצוצרות הוא מלשון חצאי צורות, שישראל מלמטה, ואדם העליון שלמעלה, הם כביכול ענין של שתי חצאי צורות, וכאשר מחברים אותם אז נעשים אחדות אחת, ומבאר בזה, שהקב"ה עשה כמה צמצומים דרך כמה עולמות, עד שנעשה הדם, שקאי על נפש הבהמית שבחלל השמאלי המלא דם¹¹², וכאשר מחברים אותו עם הא' שקאי על אלופו של עולם¹¹³, הרי נעשה מזה אדם (אדם אותיות א' דם), ואז נעשה מב' החצאי צורות דבר השלם, ועד שנעשה אדם מלשון אדמה לעליון, היינו דע"י שמעלה את בחי'

(110) בהעלותך י, ב.

(111) או"ת מה, ד ואילך (בהוצאת קה"ת, תשמ"מ ואילך – סימן קלד). הובא ונת' באוה"ת לתהלים (יהל אור) ס"ע שנו ואילך. ובארוכה – המשך תעריב ח"ב פרק שפד (ע' תשצ) ואילך.

(112) תניא רפ"ט.

(113) ראה סמ"ק – הובא בב"י או"ח סס"א (ד"ה כתב בסמ"ק). שו"ע (ודאדה"ז) או"ח שם ס"ו. וראה לקו"ת תזריע כג, ג. סהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה פ"ח (קכד, א"ב). ובכ"מ. וראה ברכות יג, ב.

(103) שמיני ט, כג. וראה גם בפרש"י עה"פ פקודי לט, מג.

(104) תו"כ עה"פ שמיני שם. סדר עולם רבה פ"ו. יל"ש עה"פ שמיני שם (רמז תקכ). תנחומא פקודי יא (עה"פ פקודי שם). יל"ש עה"פ פקודי שם (רמז תיח).

(105) אבות פ"א מ"ב.

(106) ראה תנחומא פקודי ג. זח"ג לג, ב. תקו"ז תיקון סט (ק, ב, קא, א). ועוד.

(107) ראה מפרשי המשנה אבות שם.

(108) משלי ו, כג.

(109) ראה זח"ג עג, א.

האדם שלו שנקרא אדם על שם עפר מן האדמה¹¹⁴, עי"ז נעשה בחי' אדם אדמה לעליון.

והנה ע"י העבודה הנ"ל שעובד עם גופו ונפשו הבהמית וחלקו בעולם, הרי הוא מתקן את כל העולם כולו, לתקן עולם במלכות שד-י¹¹⁵, שתכלית השלימות שבזה יהי' לעתיד לבוא, דתחילה ישנה העבודה דיכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה¹¹⁶, שהוא בדוגמת העבודה דנפש האלקית מצד עצמה, או כפי שנפש האלקית פועלת בנפש הבהמית ע"י האמצעות דנפש השכלית, אבל אח"כ ילחם מלחמות ה' וינצח כו' ויבנה מקדש במקומו¹¹⁶, עד אשר אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד¹¹⁷, לתקן עולם במלכות שד-י.

וזהו ביום עשתי עשר יום, דקאי על האור שלמעלה מהשתלשלות, וכמבואר לעיל (כד"ה בעשור לחודש²¹) דזה שנאמר¹¹⁸ בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות, הכוונה בזה היא, כמבואר ברמ"ז¹¹⁹, ובפירוש הזהר בכללותו, שהמתינו את העשר ימים בכדי שיהי' שלימות הפרסא בכל העשר כחות, ואח"כ ביום עשתי עשר יום, שהוא הבחינה שלמעלה מהשתלשלות, אז הוא עבודת אשר, שהקב"ה בחר בישראל וישראל בחרו בהקב"ה, שזה נתגלה ע"י ענין התורה ומצוות, עד שואשרו אתכם כל הגוים, דאז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד, ועמדו¹²⁰ זרים ורעו צאנכם.

וכל הגילויים דלעתיד לבוא תלויים במעשינו ועבודתינו [כידוע דיוק ב' הלשונות בלקוטי לוי יצחק לאאמו"ר¹²¹] במשך שיתא אלפי שנין דהוי עלמא, ובפרט בזמן הגלות, שע"ז נעשה הגילוי דימות המשיח, וימות המשיח בעצמם. והקב"ה מקלס את קרבנו של אשר, ושבת אשר בכללותו, ועד שואשרו אתכם כל הגוים, לעבדו כולם שכם אחד, בגאולה האמיתית והשלימה, ע"י משיח צדקנו, בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל¹²², בקרוב ממש ובעגלא דידן.

---

(114) בראשית ב, ז. וראה בר"ר פי"ז, ד.   (119) לזח"ג קב, ב. הובא באוה"ת בא ע' רפב.
 (115) נוסח תפילת עלינו.   (120) ישע"י סא, ה.
 (116) רמב"ם הלי' מלכים פי"א ה"ד.   (121) לתניא רפ"ז (ע' טו).
 (117) צפנ"י ג, ט. רמב"ם שם.   (122) ר"ה יא, רע"א.
 (118) סה"מ קונטרסים ח"א רנה, ב ואילך.
 (118) בא יב, ג.

משיחת י"א ניסן תשל"ב

הנחה בלתי מוגה

א. אזוי ווי ס'איז דאָ אַ ענין וואָס מ'דאַרף אים אַריינשטעלן מיט אַ שטאַרקייט, במילא האָב איך געוואָרט ס'זאָל זיין אַ התעוררות, אויך אַ התעוררות ניכר בגילוי.

וואָס דאָס איז וואָס מ'האַט דאָך געפרעגט: אזוי ווי ס'איז דאָך „ימי שנותינו בהם שבעים שנה“¹, איז וואָס קלייבט מען זיך טאָן נאָך דערויף; לכאורה איז יעמולט אַ צייט טראַכטן וועגן אַפרוען זיך וכו' וכו'.

האָב איך געענפערט, אַז ערשטנס דאַרף מען ניט קוקען אויפן פאַספאַרט, נאָר מען דאַרף קוקען ווי מ'פילט זיך... און וואָס נאָכמער איז נוגע – וויפל פון די יאָרן זיינען געווען שנים קיימים (ס'איז דאָך ניט אַ קונץ וואָס ס'דאַרף זיין פאַרשריבען אין פאַספאַרט אָדער אין תעודת לידה וכו"ב כו"כ שנים), מ'דאַרף וויסען אַז ס'דאַרף זיין דער „בא בימים“², ווי ער טייטשט אַפּ אין זהר³, אַז מ'קומט צו גיין מיט אַלע טעג, ביז „לא חסר אפילו יומא חדא“.

אעפ"כ, איז דאָך „מנהג ישראל תורה הוא“⁴, ובפרט כדאיתא בחוות יאיר⁵ און געבראַכט אין פרי מגדים וכו' וכו' בהנוגע צו שבעים שנה, וואָס דאָרט איז דאָך דער פירוש כפשוטו.

איז דער ענטפער וואָס מען דאַרף דערנאָך טאָן: שטייט גלייך נאָך דערויף אין פסוק – „ואם בגבורות“¹, אַז דאָס וואָס ס'איז געווען חלישות בכל השנים שלפני זה – און בשעת מ'מאַכט אַ חשבון צדק איז דאָך ידע איניש בנפשי' – איז דאַרף מען יעמולט אָנהויבן טאָן בהתגברות יתירה: ס'איז אָבער דאָ אַזוינע וואָס טאָן אַליין בידיים ורגלים, איז דאָס ביי זיי פאַרבונדן מיט פאַרשידענע מניעות, במילא דאַרף מען אָנקומען צו די וואָס הערען די בקשה והפצרה און די תחינה וכו', אַז זיי זאָלן דאָס טאָן בפועל.

און אין אויספירן בפועל איז אויך דאָ אַ הוראה בתורה, אַז „מי שיש

רמ"א יו"ד ששע"ו ס"ד. שו"ע אדה"ז או"ח

סו"ס קפ. סתצ"ד סט"ז. ועוד.

(5) סימן ע.

(6) משב"ז או"ח סתמ"ד סק"ט.

(1) תהלים צ, י.

(2) חיי שרה כד, א.

(3) ח"א קכט, א. רכד, א.

(4) ראה תוד"ה נפסל – מנחות כ, ב.

לו מנה רוצה מאתים ומי שיש לו מאתים רוצה ד' מאות", ובמילא איז די וואָס האַלטן אַז כל הענינים וואָס זיי האָבן געדאַרפט טאָן האָבן זיי אָפּגעטאָן בשלימות, וואָס דאָס איז כללות ענין המנה וואָס זי האָט אין זיך מאה, וואָס איז אַ מספר שלם, איז דאָך אדרבה – ניט יעמולט די צייט ווען ער דאַרף גיין שפּאַצירן אַדער אַפרוען, וואָרום ער האָט שוין דערגרייכט לשלימות, אַט דאָס דאַרף ביי עם ערשט מעורר זיין – „רוצה מאתים“, ער דאַרף וועלן צוויי מאָל אַזוי פיל – און ניט גענאַרטערהייט – עס זאָל טאַקע זיין מאתים.

און דער לשון בזה איז ניט „חפץ“ נאָר „רוצה“, וואָס דער חילוק שטייט דאָך בכמה מקומות, אַז חפץ דאָס איז פּנימיות הרצון, וואָס דערפאַר איז דאָך ניט שייך זאָגן „כופין אותו עד שיאמר חפץ אני“, מ'קען יענעם ניט נייטען אַז זיין פּנימיות הרצון זאָל געביטען ווערען: דאָס וואָס מען קען יע נייטען איז „כופין אותו עד שיאמר רוצה אני“, וויבאַלד מען האָט קיין ברירה ניט – איז נעבאַך, וואָס זאָל ער טאָן – מוז ער מקריב זיין דעם קרבן וכיו"ב וכו', עד"ז בנוגע לכו"כ ענינים ביי „זבין זביני" זביני"י, וכמה תנאים וואָס זיינען מתאים לזה, משא"כ בנוגע ל„חפץ“ וואָס דאָס איז פּנימיות הרצון.

אין אַנדערע ווערטער: רצון קען זיין צוליב אַ צווייטער זאָך, במילא אפילו די זאָך מצד עצמו וואָלט ער ניט געוואָלט, ע"ד ווי ביי „כופין אותו“, אַזוי ווי ער וויל ניט פאַרטראָגן די כפי', איז ער מסכים אויף צו טאָן אַ זאָך וואָס לולא הכפי' וואָלט ער ניט געוואָלט טאָן – פאַרוואָס ער וויל דאָס ניט טאָן איז דאָס דערפאַר וואָס דאָס איז היפך רצונו, וויבאַלד ער וויל אָבער פטור ווערן פון כפי', איז בייט דאָס דעם „רוצה“, אע"פּ אַז דער חפץ בלייבט ווי פריער.

וואָס אַט דאָ זאָגט מען אַז „יש לו מנה רוצה מאתים“, ניט נאָר עס זאָל ווערן בפּנימיות, און ס'זאָל ניט אַרויס בגילוי, יעמולט איז דאָס אַ חפץ וואָס בלייבט ביים חפץ אַליין, נאָר מען דאַרף האָבן אַז „רוצה מאתים“, ביז וואָנעט אַז עס ווערט ווי דער צווייטער אָפּטייטש אינעם וואָרט רצון¹² – אַז דאָס איז מרוצה פאַר זיין נפש, אַז זיין נפש לויפט אויף אויספירן

7. ואילך. שו"ת צ"צ אה"ע ח"ב סימן רסג (ח, ג).

10. ערכין כא, א (במשנה). וש"נ.

11. ב"ב מז, סע"ב ואילך.

12. ראה פי' מהרז"ו לבר"ר פ"ה, ח.

וראה תו"א בראשית א, ג. ובכ"מ.

7. ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, י. רמב"ן ובחיי ס"פ חיי שרה. ועוד.

8. ראה זח"א כקב, א.

9. ראה לקו"ת שלח לח, ג. שה"ש כת,

ד. אוה"ת דרושים לשמע"צ ע' איתשפד

אָט דעם ענין וואָס ער וויל אין זיין רצון – אַזוי דאַרף ער וועלן אַז ס'זאָל זיין מאתים.

ב. כרגיל אויף יעדער ענין פאַרבינדן אויך מיט אַ מספר מסויים, און ווי שוין געזען כמה פעמים, אַז אויב מ'זאָגט סתם אַזוי אַז מ'דאַרף אויפּטאָן, איז אָט דעמולט זאָגט מען אַז מען האָט שוין אויפּגעטאָן, און באמת ווייס מען גאַרניט וואו מען האַלט אין דער וועלט – וואָס דערפאַר איז דאָ אויך איז מען מדייק „רוצה מאתים“, אַ מספר מסויים,

איז עד"ז וויבאַלד אַז מ'גייט אַריבער פון שבעים צו שמונים, איז לפחות במשך שנה זו זאָל צוקומען שבעים ואחד מוסדות.

מסתמא איז דאָ אַזוינע וואָס וועלן זיך גלייך דערשרעקען פון דער התחייבות וואָס מ'נעמט אויף זיך. איז וויבאַלד מ'איז פאַרמאָטערט פון דעם טאַנצן און זינגן, וועט מען ניט משים לב זיין לזה, ובפרט אַז דאָס איז ניט אַ התחייבות נאָר דאָס איז אַ ענין של זכות, וואָרום די מוסדות איז דאָך אַ ענין וואָס בריינגען תועלת הרבים, וזכות הרבים תלוי בו, און דאָס וואָס איז נוגע למעשה בפועל איז זכות הרבים מסייעת, און עס וועט אַנקומען אַ סאָך לייכטער ווי מ'שטעלט זיך פאַר.

יעדער מוסד איז דאָך – כנ"ל בענין של קדושה – ניטאָ דער ענין פון חינוך (דאָס איז געווען אין „מצרים חינוך“¹³, אָבער אידן זיינען שוין לאַנג אַרויס פון מצרים, ובפרט אַז מ'געפינט זיך אין חודש ניסן), דאַרף דאָך דאָס זיין פאַרבונדן מיט הוצאות און השתדלות וכו'. איז „חבר אני לכל אשר יראוך“¹⁴, די אַלע וואָס וועלן טאָן אין דערויף מיט אַ מסירה ונתינה, איז אָט דאָס וואָס מ'האָט אריינגעטראָגן אין קרן השבעים, איז בל"ג וועט מען געבען לכל הפחות אַ חלק המעשר פון די אַלע הוצאות וואָס זיינען פאַרבונדן מיט דעם ייסוד פון שבעים ואחד מוסדות חדשים.

און מ'זאָל זיך ניט שרעקען טאָמער וועט מען גלייך וועלען מאַכען – במשך שנה זו – ניט נאָר שמונים, און ווער רעדט נאָך אַז מ'וועט וועלען מאַכען מאה, איז תבוא עליו ברכה. און עס וועט זיכער ניט זיין קיין מניעה פון דעם חלק המעשר, אָדער אפילו מער פון מעשר, אַבי ס'זאָל זיין די התחלה פון די אצבע קטנה פון כל אחד – בהנוגע להענינים וואָס מאַנסביל דאַרפן טאָן, און של כל אחת – בהנוגע להענינים וואָס פרויען, נשים ובנות, דאַרפן טאָן, אַז מ'זאָל טאָן מיט אַ מסירה ונתינה, אע"פ וואָס

(14) תהלים קיט, סג.

(13) בהעלותך יא, ה.

ס'דוכט זיך אויס ווי אַ אבן גדולה וואָס ס'קען גאָר אפילו זיין אַז תורה זאָגט אַז דאָס איז אַ אבן גדולה.

און מען מאַנט, ניט סתם מ'זאָל מאַכן אַ מוסד כדי עס זאָל צוקומען נאָך אַ אָרט וואו אויסצוקלייבען אויף געבן אַ כיבוד פון אַ „טשערמאַן“ מיט אַ „האַנאַרערי טשערמאַן“ מיט די אַלע ענינים, און מען זאָל דאָס דערנאָך אַפּדרוקען אויף אַ „סטיישיאַנערי“ און מאַכן „העדליינס“ – ווי מ'זאָגט דאָ – אין אַלע צייטונגען אַז פלוני בן פלוני האָט זוכה געווען צו דעם כבוד, ביז וואַנעט מ'האָט אים אויסגעקליבען פאַר – אַ משונה'דיקע המצאה פון ארצות הברית – אַלס „מענטשן פונעם יאָר“...

מ'האָט דאָס קיינמאָל ניט געהערט – ס'איז דאָ דער „אחת בשנה“¹⁵ איז דאָס דער יום הקדוש, אָבער אַז ס'זאָל זיין די „מען אָוו די ייר“ – דאָס איז אַ ענין וואָס ארצות הברית איז געפאַלן אויף דעם: ממה נפשך – איז דער אַ אדם ווי עס דאַרף צו זיין, דאַרף ער זיין פאַר דעם יאָר און נאָך דעם יאָר, איז ער אַזאַ מין מענטש וואָס איז מערניט ווי אויף איין יאָר אַליין, איז אַ סימן אַז דעם יאָר איז ער אויך קיין מענטש ניט, ווייל אויב ניט – וואָלט ער געווען פריער און וואָלט געווען שפעטער... הלואי וואָלט דאָס געווען נאָר אַ צחות און אַ געלעכטער, ליידער איז דאָס אָבער ניט קיין געלעכטער. אַ „מען אָוו די ייר“ איז אַ סימן אַז אין דעם יאָר איז ער אויך קיין מענטש ניט.

אָבער אויב מ'קען דאָס נאָר אויסנוצן אויף אַ ענין פון תורה ומצוות – גיט יענעם אַ כבוד אַלץ „מענטשן פון דעם יאָר“, מיר אָרט ניט מאַכן עס אַ מענטשן אויף אַ חודש... אָבי ער זאָל מאַכן אַ מוסד חדש, און דער מוסד זאָל זיין אַ מוסד מיוסד על יסודי התורה והמצוות, במילא איז דאָס כולל אין זיך „בין אדם לחבירו“, מיוסד אויף „בין אדם למקום“.

וואָס „ואהבת לרעך כמוך“¹⁶ האָט אַ קיום, ווען ער איז מיוסד אויף אהבת ה' – ווי רש"י איז מפרש אין שבת¹⁷, מיוסד אויף דעם פירוש ווי עס שטייט אין שמות רבה¹⁸ אויף דעם פסוק¹⁹ אַז דאָס גייט אויפן איבערשטן, „רעך ורע אביך אל תעזוב“.

ג. עכ"פּ בנוגע לפועל, דאַרף מען זיך משתדל זיין אַז לכל הפחות עס זאָל זיין שבעים ואחד מוסדות חדשים במשך שנת השבעים.

(18) פכ"ז, א. וראה גם תנחומא יתרו ה.

(19) משלי כז, י.

(15) ס"פ תצוה (ל, י). אחרי טז, לד.

(16) קדושים יט, יח.

(17) לא, א – ד"ה דעלך.

און מ'קען גלייך אָנהויבן פון די „מעשר“ - אַזוי איז דער סדר, אַז בשעת מען האָט דעם ניינציק אחוז, איז דעמולט גיט מען דער עשר אחוזים פון מיין גזבר. אָבער דעם יאָר וועט מען דאָס אַרויסנעמען פון זיין רשות, און מען וועט געבן אַ התחלה פון דער עשר אחוזים פון דעם „מעשר“, און דערנאָך זאָל יעדערער „פאַרזייען“ דאָס, און אויפמאַנען די איבעריקע תשעים אחוזים, אַדער נאָך מער, אַבי צוטרעפן גלייך, און אָנהויבן בשעה טובה ומוצלחת די יסוד פון מוסדות חדשים.

און דעמאָלט וועט מען זען, אַז ס'וועט ווערן די איין און זיבעציק וועט מען זיכער וועלן צוויי מאָל אַזויפיל, און פיר מאָל אַזויפיל, ווי געבראַכט פריער (פון אבות דר' נתן) אַז „מי שיש לו מנה רוצה מאתיים, ומאתיים רוצה ד' מאות“, און הולך ומוסיף אור.

ביז וואָנעט אַז מ'וועט פאַרפלייצן די וועלט מיט ענינים פון טוב וקדושה, וואָס דעמולט וועט דאָס פאַרפלייצן די וועלט - „מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים“²⁰.

וואָס דאָס וועט אַראָפברענגען די גאולה האמיתית והשלימה, אַז „כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם“²¹, „כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים“, ווי דער סיום וחותרם פון ספר משנה תורה - „יד החזקה“, פון דעם „מורה נבוכים“ פון זיין דור און פון אַלע דורות, ביז פון אונזער דור - וואָס דאָס איז דער רמב"ם. און ער שרייבט דאָס בסיום וחותרם פון הלכות מלכים - „מאן מלכי רבנן“²², אַז בכח התורה, וּגְדוּל לִימוּד שֶׁמְבִיא לִידֵי מַעֲשֵׂה“²³ - במעשה בפועל, וועט מען מתקן זיין די וועלט ווי דער אויבערשטער וויל - לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

און דעמולט וועט זיין „ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר“²⁴, ובקרוב ממש.

(23) קידושין מ, ב. ב"ק יז, א.

(24) ישעי' מ, ה.

(20) ישעי' יא, ט.

(21) ירמי' לא, לג.

(22) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב.

משיחת כ' מנחם-אב תשמ"ב

הנחה בלתי מוגה

א. יש לבאר אַ ענין תמוה בתורה:

די גמרא זאָגט אין סיום פון מסכת הוריות¹ – בשעת מ'דארף זאָגן אין די מעלה פון זית אַז ער איז „משיב לימוד“ – זאָגט די גמרא: „של שבעים שנה“. ועד"ז די חסרון פון עצי זית, פון זית עצמו (ניט פון שמן זית) – אַז ער איז „משכח לימוד של ע' שנה“. טייטשט אָפּ רש"י: וואָס הייסט „לימודו של ע' שנה“? – „שסדור בפיו כל ע' שנה“, אַז ער האָט געלערנט דעם ענין זיבעציק יאָר: איז אעפ"כ קען דער זית דאָס אָנרירען, און דער שמן זית קען דאָס צוריק אומקערען.

איז דאָך לכאורה ניט פאַרשטאַנדיק: לערנען דאַרף מען לערנען כל משך ימי חייו, איז וואָס איז דאָ דער „לימוד של ע' שנה“? אמת טאַקע „ימי שנותינו בהם שבעים שנה“², אָבער פון די שבעים שנה ער קען ניט לערנען קיין תורה גלייך ווען ער איז געבאָרן געוואָרן: ער הויבט אָן לערנען תורה „משמתחיל לדבר“³, וואָס אויף דערויף דאַרף דאָס נעמען אַרום צוויי יאָר⁴. בלייבט מערניט ווי ס"ח שנה, טאַקע בגימטריא „חיים“⁵, ס'איז אָבער ניט קיין „לימודו של שבעים שנה“?

ולאידך גיסא: „ואם בגבורות שמונים שנה“⁶, „והיו ימיו מאה ועשרים שנה“⁶; דער ערשטער למדן פון אידן איז געווען משה רבינו, האָט ער געלערנט תורה ו,לא כהתה עינו ולא נס ליחה“⁷ ביז יומו האחרון, האָט ער געלערנט תורה ביז הונדערט און צוואנציק יאר⁸, און דאָ זאָגט די גמרא „לימודו של שבעים שנה“?

און זאָגן אַז דאַרטן קען ניט דערגרייכן דער שמן זית אָדער דער זית – איז הא גופא בעי טעמא: פאַרוואָס עפעס „לימוד של ע' שנה“ קען ער יאָ אויפטאָן, און טאַמער לערנט ער איין און זיבעציק יאָר איז אָט דעמולט קען ער ניט אויפטאָן? און נאָכמער קשיא אין דערויף איז בנוגע צו שמן

(סב, ג). ובכ"מ.

(5) ראה בארוכה שיחת ב' ניסן תשמ"ח

(סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 349 ואילך).

(6) בראשית ו, ג. ראה תוס' הדר זקנים

וחזקוני עה"פ.

(7) ברכה לה, ז.

(1) יג, ב.

(2) תהלים צ, י.

(3) ראה ספרי עקב יא, יט. סוכה מב,

א. רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ו. טוש"ע י"ד

סרמ"ה ס"ה. הל' ת"ת לאדה"ז רפ"א.

(4) ראה אמרי בינה שער הק"ש פס"ט

זית: שמן זית איז דאך פארבונדן מיט חכמה וכו' 8, „שמן למאור“ וכו', איז מילא אַז מ'זאגט אַז אין מדה היפך מדת הטוב („משכח לימוד כו'“) קען ניט דערגרייכן צו איין און זיבעציק - קען מען דאס נאך מסביר זיין: אָבער זאָגן אַז שמן זית (ש„משיב לימוד כו'“) קען ניט דערגרייכן צו שמונים און מאה ועשרים שנה - דאָס איז היפך פון דעם ענין פון „שמן למאור“!

איז איינע פון די ביאורים בזה:

דאָס איז פונקט אַזוי ווי אין לימוד התורה געפינט מען אַ חילוק, ביז אַ חילוק שלא בערך - וואָס דער גמרא דערציילט אַז ר' זירא צם „ארבעים תעניתא (אָדער ווי ס'ווערט אַראָפגעבראַכט די גירסא „מאה תעניתא“ 11) לישכח תלמוד בבלי“ 10, כדי ער זאָל קענען לערנען תלמיד ירושלמי. פּרעגט מען אויף דערויף די שאלה: וואָס הייסט, היתכן?! ערשטנס, מ'זעט היפך הדברים לכאורה: בשעת מ'געדיינקט פון פריעה, אַט דעמולט העלפט דאָס אַרויס אין הבנה והשגה צו די ענינים וואָס ער וועט לערנען נאָך דעם: און דערנאָך - וואָס איז דאָס פאַר אַ ענין אַז ווען ער דאַרף זיך דערגרייכן צו אַזאַ מין ענין, אַזאַ מין אופן הלימוד - ס'איז כדאי צו פאַרגעסן אַזאַ מין לימוד ווי דער לימוד פון תלמוד בבלי, ווי דאָס האָט געלערנט ר' זירא (און ער האָט זיכער געקענט דאָס אָפשאַצן), ביז וואָנעט עד כדי כך איז דער חילוק הערך, אַז ער האָט געטאַן אַ ענין פון צום, אַ ריבוי תעניות (ביז מאה תעניות), כדי ער זאָל דאָס קענען דערגרייכן!?

שטייט זיך אויף דערויף דער ביאור 12, אַז דאָס איז בדוגמא פון גן עדן התחתון און גן עדן העליון: שטייט אין זהר 13 אַז ס'איז דאָ אַן „עמוד“ ביניהם, וואָס וואָס טוט אויף אַט דער „עמוד“ - ער מאַכט פאַרגעסן דער חיזו פון גן עדן התחתון, כדי ער זאָל קען הנאה האָבן און אויפנעמען בשלימות דעם חיזו פון גן עדן העליון. וואָס גן עדן התחתון איז אויך „גן עדן“, און אעפ"כ איז דאָ אין גן עדן העליון אַן עלי' שלא בערך, און מ'קען ניט אויפנעמען די עלי', דער חיזו, פון גן עדן העליון, בשעת דער חיזו פון גן עדן התחתון איז מבלבל.

קכב, א. ועוד - ראה דק"ס שם.

(11) ב"מ שם.

(12) המשך תרס"ו ע' יג ואילך. המשך

תער"ב ח"ב ע' א'נ ואילך. ובכ"מ.

(13) ראה זח"א (ס"ת) פא, סע"א. וראה

תניא פל"ט (נב, א). תו"א ויצא כב, ד. תצוה

(8) מאו"א ע' שמן. תניא פנ"ג (עה,

רע"א). ובכ"מ. וראה מנחות פה, ב.

(9) תרומה כה, ו. ויקהל לה, ח.

(10) ב"מ פה, סע"א - ע"פ גירסת

הרש"ל (הובא במסורת הש"ס שם). וראה גם

פרש"י ד"ה חדא הויה לך אמרת - חולין

און ווי מ'זעט דאָס אויך, לפעמים, אָט די וואָס האָבן געפרואוּט לערנען כמה ענינים, און דערנאָך לערנט מען אַ חכמה עמוקה ביותר, איז בשעת באַ עם איז געבליבן חקוק בזכרונו דער דרך השקלא וטריא און דער דרך המסקנות און אופני הלימוד פון חכמת העשי' וכיוצא בזה, איז דאָס עם דערנאָך מבלבל צו דעם אופן הלימוד און שקלא וטריא אין א חכמה עיונית.

ווי מ'זעט דאָס בפשטות¹⁴ : ס'איז אַן אַנדער צוגאַנג, מיט אַן אַנדער ענין של שקלא וטריא, מיט אַן אַנדער אופן של מסקנא אליבא דהלכתא, ווי מ'גייט צו אין דעם – ווען מ'דאַרף עפעס טאָן אַ ענין שבעשי', אַדער ווי מ'גייט עפעס צו ווען מ'דאַרף האָבן אַ מסקנא בנוגע צו חכמת הנפש און חכמת העיון וכו', ועאכו"כ צווישן חכמות חיצוניות לגבי חכמת התורה.

ביז וואָנעט אַז מ'געפינט די זעלבע זאך אין תורה עצמה, ווי דערמאָנט פריער, אַז ס'האָט געדאַרפט זיין לישכח תלמוד בבלי, און תלמוד בבלי פון ר' זירא, וואָס מ'האָט גע'פסק'נט הלכות כמותו ווען ער איז נאָך געווען אין בבל – בשעת ס'איז נאָך דאָ נאָך אַ העכערע הבנה והשגה אין לימוד התורה, עד כדי כך אַז ס'איז מבלבל דער אופן הלימוד פון תלמוד בבלי לגבי דעם אופן הלימוד פון תלמוד ירושלמי (וכמבואר בארוכה אין שערי אורה¹⁵ ובכמה מקומות¹⁶).

עכ"פ, ווי דאָס איז באַ מענטשן אויסגעשטעלט אין חיי אדם, איז בשעת מ'זאָגט „ימי שנותינו בהם שבעים שנה“, און דערנאָך זאָגט מען „והיו ימיו מאה ועשרים שנה“, דערנאָך זאָגט מען אַז איוב האָט געלעבט צוויי מאָל שבעים שנה¹⁷, ועד"ז בנוגע צו יוכבד, דער מוטער פון משה, איז דאָך אויך, ווי דער אבן עזרא ברענגט אראָפּ¹⁸ אַז „נולדה בין החומות“¹⁹, און דערנאָך איז נולד משה אַכציק יאָר קודם יציאת מצרים²⁰, ווייס מען, קען מען זיך אויסרעכענען, אַז זי איז שוין דעמולט געווען אַלט הונדערט און דרייסיק יאָר, און דערנאָך, ווי דער אבן עזרא בריינגט אראָפּ פון אַ פיוט, אַז זי האָט גאָר דערלעבט צוויי הונדערט און פופציק יאָר²¹.

(17) איוב מב, טז.
 (18) ויגש מו, כז.
 (19) סוטה יב, א. ב"ב ככ, רע"א. פרש"י ויגש שם, טו.
 (20) וארא ז, ז.
 (21) ראה גם תנחומא ואתחנן ו. סדר עולם רבה פ"ט.

פא, ג. מג"א צב, א. צו, א. ספר הליקוטים – דא"ח צ"צ ערך גן עדן ס"ג (ע' תלט ואילך).
 (14) ראה המשך תרס"ו ע' תו ואילך.
 המשך תער"ב ח"ב ע' תשדמ.
 (15) שער החנוכה כב, ב ואילך.
 (16) המשך תרס"ו ע' צ ואילך. סה"מ תש"ח ע' 121 ואילך. ועוד.

ועד"ז ווי מ'געפינט נאך באַ כמה וואָס האַריכו ימים, צווישן זיי אויך אידן, און אידן צדיקים, וואָס ס'איז אַ זיכערע זאך אַז זיי האָבן געלערנט תורה.

אַבער תורה האָט אין זיך אַט דעם סדר, אַז בשעת ס'איז דאָ דער לימוד פון שבעים שנה - איז אַט דעמולט קען מען דערנאָך צוקומען צו אַן אופן הלימוד שלא בערך, דורך דערויף וואָס ער האָט געלערנט זיבעציק יאָר אין איין אופן הלימוד, ווי ער האָט דורכגעגאַנגען דעם גאַנצן אופן הלימוד לכל פרטיו, וואָס דאָס איז פאַרשטאַנדיק לויט ווי דער אַלטער רבי איז מבאר בנוגע צו דעם ענין פון שבעים שנה אין לקוטי תורה²², „שהן ז' מדות כל א' כלול מיו"ד" [פאַרבונדן מיט די שבעה נרות שבמנורה²³, און דער מנורה איז דאָך בדוגמת התורה - „ותורה אור"²⁴] - איז אַט דעמולט, אַז מ'לערנט דורך אַט די שבעים שנה, וואָס דאָס איז שבעים שנה פון „ימי עולם"²⁵, גייט מען דעמולט אַריבער אין „ימי קדם"²⁶ אַ נשמה בגוף.

וואָס דאָס איז דער ענין פון דער לימוד של שבעים שנה - ניט ח"ו אַז דערנאָך הערט ער אויף, נאָר דערנאָך ווערט דאָס אַ לימוד פון א"ב, וואָרום דאָס איז אַ לימוד אין אַן אופן חדש שלא בערך!

וואָס אין אמת איז אויך דאָ אַ לימוד של שבעים שנה, און אויף דערויף איז אויך חל דער ענין פון „שמן" און דער ענין פון „זית"; דאָס איז אַבער ניט דער לימוד, ס'איז אַן אַנדער סאָרט לימוד, וואָרום די שבעים שנה האָט ער געלערנט ווי מ'דאַרף זיי אויסנוצן, האָט ער זיי געלערנט און דורכגענומען דעם גאַנצן אופן הלימוד מיטן גאַנצן שלימות.

ב. די שייכות צו די התוועדות זו איז דאָס - דערפאַר וואָס דאָס איז דעם ערב פון דעם טאָג כ"ב באב (איצטער איז דאָך כ"א: ס'איז שוין ביינאַכט, נאָך מעריב), וואָס דעמולט מאַכט מען די חגיגה פון שבעים שנה פון ישיבת „תורת אמת" אין ירושלים עיר הקודש.

וואָס לכאורה, איז דאָך שבעים שנה דאַרף דאָס באַווייזען עפעס אַ ענין של חלישות; שבעים איז אַ ענין פון „שיבה"²⁷ און אַפגעלאָזנקייט און אַלטע?

(22) חוקת סה, ד.

(23) ראה לקו"ת ר"פ בהעלותך.

(24) משלי ו, כג.

(25) ל' הכתוב - ישעי' סג, ט. עמוס ט,

יא. מיכה ז, יד. מלאכי ג, ד.

(26) ל' הכתוב - ישעי' כג, ז. לז, כו. נט,

ט. ירמיי' מו, כו. מיכה שם, כ. ועוד.

(27) אבות פ"ה מכ"ב.

זאָגט מען: ח"ו, דאָס איז „מפני שיבה תקום“²⁸, דאָס איז נאָך מערער פון „והדרת פני זקן“²⁸ – „יניק וחכים“²⁹, בפרט ווי ער איז דאָס מבאר אין לקוטי תורה³⁰, ובפרט נאָך ווי זקני תלמידי חכמים בפשטות איז דאָך אויך „כל זמן שהן מזקינין דעתן מתיישבת עליהן“³¹, עאכו"כ אַז זיי שרייען אַז זיי זיינען יונג...

ווי אַזוי זיינען זיי יונג? – שטייט דאָך ע"ד הצחות אין ספרים³² וואָס איז דער ענין פון „וקוי הוי' יחליפו כח“³³ – אַז זיי בייטען איבער זייער כח מיטן כח פון דעם אויבערשטן!

דער אויבערשטער האָט געגעבן לעבן „שבעים שנה“, אָבער דערנאָך האָט מען זיך אָפּגעהאַרעוועט דעם לעבן, „אדם לעמל יולד“³⁴, בפרט נאָך ער האָט געהאַרעוועט אין „עמל תורה“³⁵, איז דאָס געווען אַ יגיעה אמיתית, וואָרום ס'איז פאַרבונדן מיט „תורת אמת“, זאָגט ער צו דעם אויבערשטן: איצטער וועל איך דיר אָפּגעבן די פאַרמאָטערקייט פון די שבעים שנה, „יחליפו כח“, איך וועל דאָס איבערבייטן אויף דיין כח, וואָס „אתה הוא ושנותיך לא יתמו“³⁶.

וואָס דערפאַר איז „דעתן מתיישבת עליהן“. און דערפאַר געפינט מען³⁷ בנוגע צו ר' פרידא, אַז דערפאַר וואָס ער האָט געלערנט מיט אַ תלמיד ת' פעמים, האָט מען עם דערפאַר געגעבן ת' שנה, פיר הונדערט יאָר, נוסף אויף די יאָרן וואָס ער האָט געהאַט ביז דעמולט (און וואָס דאָס איז אַ ענין אין נגלה, ווי ס'שטייט אין גמרא, בפשטות אַ סיפור און „מעשה רב“³⁸).

בפרט נאָך אַז דאָס איז פאַרבונדן מיט דער נאָמען געגעבען ע"י רבותינו נשיאינו מייסדי הישיבה – „תורת אמת“, וואָס „אמת“ איז אַ כלל אַז דאָס איך היפך פון נהרות המכזבין³⁹, אַ דבר נצחי, וואָרום אויב ס'ווערט

(34) איוב ה, ז.
 (35) סנהדרין צט, ריש ע"ב.
 (36) תהלים קב, כח.
 (37) עירובין נד, ב.
 (38) ב"ב קל, ב.
 (39) פרה פ"ח מ"ט. רמב"ם הל' פרה אדומה פ"ו הי"ב. ראה לקו"ת מטות פג, סע"ג. סה"מ תרל"ה ח"ב ס"ע רצט ואילך. קונטרס ומעין מאמר ב פ"ב. וראה לקו"ש ח"ו ע' 3–92. חט"ו ע' 427.

(28) קדושים יט, לב.
 (29) קידושין לב, סע"ב.
 (30) קדושים ל, ד. שה"ש ז, ד.
 (31) קנים בסופה.
 (32) ראה ס' עשר אורות (פיעטרקוב, תרס"ז) מערכת ה אות יב (בסופו) (לה, ב). וראה גם שיחות תש"מ: מוצאי ש"פ בראשית (שיחות קודש ח"א ע' 252): ש"פ אמור (שם ח"ב ס"ע 920).
 (33) ישע"י מ, לא.

דערנאך „חוזר לברייתו“, ווי ס'איז געווען פריער, איז - ווי גערעדט פריער דער דין אין קנינים - אַז „שינוי החוזר לברייתו“, אפילו זיבעציק יאָר אַרום, איז אינו קונה, ס'איז ניט קיין אמת'ע שינוי⁴⁰; משא"כ „תורת אמת“ איז אַ ענין נצחי.

אַבער אין די נצחיות גופא, איז דאָס פונקט אַזוי ווי מ'זאָגט בנוגע צו לעתיד לבוא, וואָס ס'וועט זיין חיים נצחיים, איז - „תלמידי חכמים אין להם מנוחה“⁴¹, און „ילכו מחיל אל חיל“⁴², מ'האַלט אין איין גייען: דער ערשטער זיבעציק יאָר פון לעתיד לבוא, דערנאָך ווייטער אַמאָל זיבעציק יאָר, נוסף אויף „תלמודו בידו“⁴³ פון די ימים לפני זה, נאָך קודם התקופה פון לעתיד לבוא.

און יהי רצון אַז דער ערשטער זיבעציק יאָר זאָל זיין „תלמודו בידו“ וואָס „תלמודו בידו“ האָט דאָך אויך דעם אָפטייטש „בידו“ - ווי רש"י טייטשט אָפ - „ברשותו“, און ווי די גמרא טייטשט דאָס אויך אָפ בנוגע להלכה, אַז ס'ווערט „תלמודו בידו“ - „תורתו נקראת על שמו“⁴⁴, וואָס דערפאַר איז דאָך אַ תלמיד חכם, „רב שמחל על כבודו - כבודו מחול“⁴⁵, דערפאַר וואָס דאָס איז זיין תורה - „תלמודו בידו“] - אַ הכנה טובה, און גלייך אַריינגיין, אין די זיבעציק יאָר שלאחרי זה; וכמדובר כמה פעמים אַז משיח קומט „נאו“, אַבער אויך דעמולט וועט מען לערנען תורה, און לערנען תורה אין אַן אופן פון „ילכו מחיל אל חיל“ (ווי די גמרא זאָגט אין סיום פון מסכת ברכות און סיום פון מועד קטן ובכ"מ).

און דאָס ווערט דערנאָך אויך אַראָפגעבראַכט אין מעשה בפועל, אין לימוד בפועל, וואָס „המעשה הוא העיקר“⁴⁶ - לערנען בהתמדה ושקידה.

(44) ע"ז יט, א.
 (45) קידושין לב, סע"א-ב.
 (46) אבות פ"א מ"ז.

(40) סוכה ל, ב. ב"ק סז, רע"א.
 (41) ברכות ומו"ק בסופן.
 (42) תהלים פד, ח.
 (43) פסחים נ, א. וש"נ.

משיחת ש"פ ראה, מבה"ח אלול תשמ"ב

הנחה בלתי מוגה

א. אויף דעם ענין וואָס מ'האַט גערעדט בביאור מאַחוז¹ ל², „כּשם שהזית משכח לימוד של שבעים שנה כך שמן זית משיב לימוד של שבעים שנה“, אַז שבעים שנה איז שלימות פון אַ סדר אחד בלימוד התורה וכו', און דערנאָך הויבט זיך אָן אַ לימוד באופן אחר וואָס איז באי"ע לגמרי לגבי דעם לימוד אין די שבעים שנה שלפנ"ז וכו' – האָט מען אויך געפרעגט כו"כ שאלות און אָנגעצייכנט ערטער וואו עס רעדט זיך וועגן דעם אין קבלה און אין חסידות.

מ'האַט געפרעגט וואָס איז דער פירוש אין דעם אַז שבעים שנה איז אַ סדר אחד בלימוד התורה. צי דאָס מיינט שבעים שנה פון הולדת האדם, אָדער שבעים שנה פון התחלת לימוד התורה שלו.

איז מפשטות לשון הגמרא מובן, אַז דאָס מיינט שבעים שנה פון התחלת לימוד התורה שלו – ווייל די גמרא זאָגט ניט דעם לשון „משכח לימוד של בן שבעים שנה כו' משיב לימוד של בן שבעים שנה“, נאָר „לימוד של שבעים שנה“, וואָס מיינט בפשטות שבעים שנה פון לימוד התורה (און ניט שבעים שנה של חיי אדם).

אפילו אויב מ'וועט זיך וועלן דינגען אין דעם, איז אויך ניט קיין געוואַלד – ווייל מ'געפינט טאַקע אין אַ ענלעכן ענין ביידע פירושים:

פון דעם פסוק³, „ולא נתן ה' לכם לב לדעת גו' עד היום הזה“, וואָס משה האָט געזאָגט די אידן בשנת הארבעים במדבר, לערנט אָפּ די גמרא⁴ אַז „לא קאים איניש אדעתי דרבי' עד ארבעין שניו“.

זיינען דאָ צוויי דיעות בפירוש פון „ארבעין שניו“: איין דעה⁵, אַז דאָס מיינט ארבעין שניו משנה שנולד האדם, ד.ה. בשעת איינער ווערט בן ארבעים איז ער דאָן קאי אדעתי דרבי'. א צווייטער דיעה⁶, אַז דאָס מיינט ארבעין שניו „משנה שהתחיל ללמוד עד ארבעים שנה, ולא משנה שנולד כו'“. ווי דאָס איז געווען בשנת הארבעים במדבר (ווען משה האָט

(1) בשיחת כ"ף מנחם-אב. נדפס לעיל

(4) ע"ז ה, ב.

ע' נה ואילך.

(5) רש"י ד"ה בן ארבעים – אבות פ"ה

(2) הוריות יג, ב.

מכ"א.

(6) תוד"ה ועד כמה – סוטה כב, ריש ע"ב.

(3) תבוא כט, ג.

געזאָגט „ולא נתן ה' לכם לב לדעת גו' עד היום הזה“ אַז „זה הי' ממתן תורה עד מ' שנה שאז התחילו ללמוד“.

וואָס דערפון קומט אויס אַז מ'קען לערנען די ארבעין שנין (דלא קאי איניש אדעתי' דרב) אויף צוויי אופנים: מ' שנה משנולד האדם, אָדער מ' שנה משהתחיל ללמוד.

און ס'איז קיין הכרח ניט ווי די צווייטע דיעה דערפון וואָס משה האָט געזאָגט בשנת הארבעים במדבר „ולא נתן ה' לכם ללב לדעת גו' עד היום הזה“³ – ווייל באמת איז בשנת הארבעים במדבר געווען ארבעים שנה סיי פון התחלת לימוד התורה פון אידן באַ מ"ת, און אויך ארבעים שנה פון לידת עם ישראל בצאתם ממצרים, כידוע אַז ביצ"מ איז געווען לידת עם ישראל.⁷

ועד"ז קען מען אויך לערנען בנדו"ד בנוגע צו „לימוד של שבעים שנה“ (וואָס זית משכח און שמן זית משיב) אויף ביידע אופנים: שבעים שנה משנולד האדם, אָדער שבעים שנה משהתחיל ללמוד.

אַבער כנ"ל: פון לשון הגמרא „לימוד של שבעים שנה“ (און ניט „לימוד של בן שבעים שנה“) לייגט זיך מערער צו זאָגן אַז דאָס מיינט שבעים שנה משהתחיל ללמוד.

ב. מ'דאַרף נאָך אַבער פאַרשטיין:

לויט דעם וואָס מ'האָט מבאר געווען אַז די גמרא זאָגט שבעים שנה דערפאַר וואָס שבעים שנה איז אַ שלימות אין סדר אחד בלימוד התורה – איז לכאורה ניט שייך דער גאַנצער ענין (פון שלימות בסדר אחד בלימוד התורה, ובמילא אויך ניט דער ענין אַז זית איז משכח און שמן זית איז משיב לימוד של ע' שנה) באַ רוב אנשים, ווייל „ימי שנותינו בהם שבעים שנה“⁸, און איינער וואָס איז אַ בן שבעים שנה, האָט אָנגעהויבן לערנען ניט משנולד, נאָר משהתחיל לדבר (צו צוויי יאָר) ווען „אבא מלמדו תורה צוה לנו משה“⁹, איז בשעת ער איז שבעים שנה האָט ער געלערנט נאָר ס"ח שנה. ועד"ז איינער וואָס איז נאָך אינגער דערפון. במילא איז ביי אים לכאורה ניט שייך דער ענין פון שלימות הלימוד בסדר אחד וואָס קומט דוקא לאחרי שבעים שנה של לימוד התורה?

א. רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ו. טוש"ע יו"ד

סרמ"ה ס"ה. הל' ת"ת לאדה"ו רפ"א.

7 ראה יחזקאל קאפיטל טז.

8 תהלים צ, י.

9 ראה ספרי עקב יא, יט. סוכה מב,

ג. איז דער ביאור בזה:

ע"ד הרגיל איז דער זמן וואָס עס נעמט צוקומען צו שלימות לימוד סדר אחד בתורה (און דערנאָך גייט מען איבער צו אַ נייעם אופן הלימוד שבאי"ע) שבעים שנה. אָבער ס'קען זיין אַ תלמיד מיט כשרונות נעלים אָדער ע"י שקידה יתירה וכיו"ב, וואָס ער זאָל צוקומען צו שלימות לימוד סדר אחד בתורה אין ווייניקער ווי שבעים שנה.

נאָר וויבאַלד אַז ע"ד הרגיל נעמט עס שבעים שנה, איז דער גדר פון שלימות הלימוד סדר אחד בתורה – אַ „לימוד של שבעים שנה". און איינער וואָס האָט כשרונות נעלים אָדער וואָס איז אַ שקדן גדול, קען ער צוקומען צום עילוי פון „לימוד של שבעים שנה" ווען ער איז אינגער פאַר שבעים שנה בשנות חייו.

ד. וע"ד ווי דאָס איז בנוגע צום גדר פון הגיע להוראה:

די גמרא זאָגט¹⁰ אַז מ'ווערט ראוי להוראה דוקא בארבעין שנין, און ביז דעמולט טאָר מען ניט מורה זיין.

מ'געפינט אָבער אַמאָל¹¹ אַז מצד רוב חכמתו זאָל איינער זיין אַ מורה הוראה פאַר ארבעים שנה.

ד.ה. אַז דער גדר פון זיין אַ מורה הוראה איז ארבעים שנה. ווייל ע"ד הרגיל נעמט עס ארבעים שנה צוקומען צו דער דרגא בלימוד התורה צו קענען זיין אַ מורה הוראה. אָבער איינער ע"י רוב חכמתו וכיו"ב איז מעגלעך ער זאָל צוקומען צו דער דרגא פון מורה הוראה נאָך פאַר דעם ווי ער איז דורכגעגאַנגען ארבעים שנה בפועל.

ועד"ז געפינט מען נאָכמער:

בזמן הזה זעט מען אַז עס זיינען דאָ רבנים (מורי הוראה) אינגער פון ארבעים שנה. וע"פ הפסק דין אין שו"ע¹² אַז „כל חכם שהגיע להוראה ואינו מורה" איז דאָס אַ דבר בלתי רצוי לגמרי, אַזוי ווי אַ תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה¹³ – במילא אויב הגיע להוראה פאַר ארבעים שנה – מוז ער מורה זיין.

ולכאורה ווי שטימט עס מיט דער גמרא הנ"ל?

איז דער ביאור בזה – ובהקדים נאָך אַ שאלה:

(12) יו"ד טרמ"ב סי"ד.

(13) שם סי"ג.

(10) סוטה שם. ע"ז יט, ב.

(11) סוטה שם ובפרש"י ד"ה בשוין.

די משנה זאָגט אין אבות¹⁴ בסדר הלימוד, אַז „בן חמש שנים למקרא בן עשר שנים למשנה כו' בן חמש עשרה לגמרא“.

בזמן הזה זעט מען אָבער אַז מ'הויבט אָן לערנען גמרא מיט קינדער אַ סאך פאַרן גיל פון חמש עשרה שנה, ביז גאָר צו חמש, שש, שבע שנים (גלייך נאָך דעם ווי מ'הויבט אָן מיט זיי לערנען מקרא ומשנה וכו') – איז ווי שטימט עס מיט דברי המשנה?

איז דער ביאור בזה: בזמן ההוא איז געווען פאַרשריבן נאָר תושב"כ, משא"כ תושבע"פ האָט מען געמוזט לערנען בעל-פה. במילא האָט גענומען מער לימוד, מער חכמה און מערער יאָרן אויף צוקומען צו לימוד הגמרא, וואָס מ'דאַרף איינ'חזר'ן בעל-פה – ע"ד הרגיל חמש עשרה שנים. ועד"ז האָט גענומען אַ סך מערער חכמה און יאָרן צו ווערן אַ הגיע להוראה – ע"ד הרגיל ארבעים שנה;

משא"כ אָבער לאחרי זמן איז געווארן „עת לעשות לה' הפרו תורתך“¹⁵, און מ'האָט אַראָפּגעשריבן אויך תושבע"פ – איז דעמולט געוואָרן גרינגער לערנען תושבע"פ, ווייל מ'האָט עס געלערנט בכתב (אין אַן אָפּענעם ספר), און דערפאַר קען מען אָנהויבן לערנען גמרא פאַר חמש עשרה שנה. ועד"ז קען מען צוקומען צו זיין א מורה הוראה פאַר ארבעים שנה.

ה. וע"ד הנ"ל איז אויך בנדו"ד – בנוגע צו שלימות הלימוד בסדר אחד בתורה צו שבעים שנה:

ע"ד הרגיל נעמט עס שבעים שנה צוקומען צו שלימות הלימוד. אָבער איינער וואָס האָט כשרונות נעלות אָדער אַ שקידה גדולה וכיו"ב קען צוקומען צו שלימות הלימוד של שבעים שנה נאָך פאַר דעם וואָס ער איז אַ בן שבעים.

ו. וואָס אייגנטלעך האָט מען אַ מקור וראי' פשוטה אויף דעם אַז אַ שלימות מיוחד (בסדר אחד) בלימוד התורה איז לימוד של שבעים שנה (און אויך – אַז ס'איז דאָ די מציאות אַז איינער זאָל דערצו צוקומען לפנ"ז וואָס ער איז אַ בן שבעים שנה) – פון די הגדה (של פסח). וואָס דאָס איז נאָך אַ בעסערער מקור ווי די גמרא אין הוריות (בנוגע צו זית ושמן זית), און מ'דאַרף גאָר ניט אַנקומען צו די גמרא!

תמורה יד, ב.

14) שבהערה 5.

15) תהלים קיט, קכו. גיטין ס, ב.

וואָס דאָס וואָס שטייט אין הגדה ווייסט אפילו אַ בן חמש למקרא – און דאָ האָט זיך קיינער ניט געכאַפט אויף דעם! מ'פרעגט אַלע שאלות בכל פרט ופרט און מ'שפּאַלט אַ האָר – אַבער אויף אַ פשוט'ן מקור וראי' אויף דעם ענין כאַפט זיך קיינער ניט!

עס שטייט אין הגדה¹⁶, „אמר רבי אלעזר בן עזרי' הרי אני כבן שבעים שנה“. איז די גמרא¹⁷ מבאר אַז דאָס וואָס ראב"ע האָט געזאָגט „הרי אני כבן שבעים שנה“ מיט אַ כ"ף הדמיון (און ניט „בן שבעים שנה“), איז ווייל בשעת מ'האָט געוואָלט ממנה זיין ראב"ע אַלס נשיא במקום ר"ג, וואָס דעמולט איז ער געווען בלויז אַכצן יאָר אַלט

[לפי הירושלמי¹⁸ בן ששה עשרה שנה, אָדער בן שלש עשרה שנה¹⁹. און אין כתבי האריז"ל²⁰ שטייט אַז „באותו העת נשלמו לו (לראב"ע) שנותיו החסרים מגלגול הראשון“, די נ"ב שנה פון שמואל הנביא, ד.ה. אַז צו זיינע 18 יאָר זיינען צוגעקומען די נ"ב שנה פון שמואל הנביא, איז ער דעמולט געווען כשבעים שנה. וואָס דערפון קומט אויס אַז ער איז געווען בן י"ח שנה. וידועה די שקו"ט בכל זה],

איז „אתרחיש לי' ניסא ואהדרו לי' תמני סרי דרי חירותא“ (י"ח שורות של זקנה²¹).

וואָס דערפון איז מובן בפשטות אַז שבעים שנה איז אַ שלימות אין לימוד, וואָס דערפאַר האָט ראב"ע געזאָגט „הרי אני כבן שבעים שנה“ ווען ער האָט געדאַרפט ווערן דער נשיא (וואָס צוליב דעם איז „אתרחיש לי' ניסא ואהדרו לי' תמני סרי דרי חירותא“ בכדי ער זאָל אויסזען ווי אַ בן שבעים שנה).

און דערפון זעט מען אויך די מציאות אַז איינער זאָל צוקומען צו דעם שלימות הלימוד פון שבעים שנה בשעת ער איז נאָך אינגער דערפון (דורך דעם וואָס ער האָט כשרונות נעלות אָדער שקידה גדולה); נאָר אויך דעמולט איז דער גדר שלימות הלימוד – שבעים שנה, ס'איז בלויז וואָס מ'קען דערצו צוקומען ווען מ'איז אינגער דערפון.

ז. אין דעם סיפור הנ"ל מיט ראב"ע אַז „אתרחיש לי' ניסא ואהדרו

(19) גירסת אבודרהם (פסח).

(20) סידור (להר"ש מרשקוב) בהגש"פ.

(21) רש"י שם כח, א.

(16) מברכות יב, ב במשנה. ועוד.

(17) שם כז, סע"ב ואילך.

(18) ברכות פ"ד סה"א.

לי' תמני סרי דרי חירותא" איז אינגאנצן ניט מובן (ווי גערעדט אמאל בארוכה²²):

וואָס פאַר אַ שייכות האָט דער קאַליר פון די האָר פון ראב"ע מיט דעם ענין החכמה, צי ער איז ראוי זיין אַ נשיא אָדער ניט?! ממה נפשך: אויב ער איז ראוי זיין אַ נשיא דאַרף ער ניט קיין ווייסע האָר, און אויב ניט – איז וואָס העלפט האָבן ווייסע האָר?! און ס'איז דאָך „לא עביד קוב"ה ניסא למגנא"²³ – איז פאַרוואָס „אתרחיש לי' ניסא ואהדרו לי' תמני סרי דרי חירותא"?

נאַכמער: די חכמים וואָס האָבן געוואָלט ממנה זיין ראב"ע אַלס נשיא האָבן דאָך אים געקענט פון פריער (פאַר וואָס ביי אים איז געוואָרן ווייסע האָר), און זיי האָבן געוואוסט ווי אַלט ער איז און אַז ער האָט שוואַרצע אָדער רויטע האָר – איז וואָס וועט העלפן אַז „אתרחיש לי' ניסא כו" – מ'גייט דען אימצען אָפּנאַרן!?

און זאָגן אַז ער איז געגאַנגען למקום שני וואו מ'האָט אים ניט געקענט, און מ'גייט אימצען ח"ו אָפּנאַרן – קען מען ניט, ווייל וואָס איז דאָס פאַר אַן ענין אין תורה אָפּנאַרן ח"ו?! דער ענין פון אַ נס („אתרחיש לי' ניסא כו") און אָפּנאַרן – זיינען צוויי הפכים!

איז דער ביאור בזה:

חכמה איז פאַרבונדן מיט רוב שנים, כמ"ש²⁴, „רוב שנים יודיעו חכמה". וואָס אַ סימן אויף דעם ענין פון זקנה (רוב שנים) איז שער לבן, וואָרום שער לבן האָט אַ קשר מיט רוב חכמה (וואָס איז דאָ ביי אַ זקן). כמבואר אין חכמת הרפואה. און נאַכמער מובן ע"פ המבואר אין קבלה²⁵, אַז שערות זיינען פאַרבונדן מיט מוחין, און (שער) לבן איז פאַרבונדן מיט בחי אריך אנפין, גדלות המוחין וכו'.

ד.ה. בשעת איינער איז אַ זקן וואָס „רוב שנים יודיעו חכמה" – איז אַ סימן אויף דעם אַז אַלע קענען זען בעיני בשר אַז ער איז אַ חכם, איז בשעת מ'זעט אַז ער האָט ווייסע האָר, באַווייזט דאָס אויף זיין פנימיות, אַז ער האָט רוב חכמה.

25) ראה זח"ג קלב, א. וראה לקו"ת קרח נג, א ואילך. דרוש תער השכירה (אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תשסט ואילך). ובכ"מ. וראה גם אוה"ת תהילים (יהל אור) ע' קמ ואילך.

22) שיחת אחש"פ תשמ"א סס"ז ואילך (שיחות קודש תשמ"א ח"ג ע' 310).

23) ראה דרשות הר"ן ד"ח הקדמה הא'. וראה שבת נג, ב. ועוד.

24) איוב לב, ז.

און די חכמה וואָס מאַנט זיך צו זיין אַ נשיא איז שלימות החכמה וואָס קומט דוקא לאַחרי שבעים שנה, כמדובר לעיל אַז שבעים שנה איז שלימות פון לימוד.

וואָס דעריבער, בשעת מ'האַט געדאַרפט ממנה זיין ראב"ע אַלס נשיא, און ער איז געווען נאָר 18 יאָר אַלט – איז אמת טאַקע אַז ער האָט געהאַט די ידיעות וחכמה צו זיין אַ נשיא, אָבער ער האָט דערביי ניט קיין באַווייז פאַר אַנדערע אַז זיי זאָלן דאָס זען בעיני בשר. דערפאַר איז „איתרחיש ל'י ניסא ואהדרו ל'י תמני סרי דרי חירותא“, ניט למגנא ח"ו, נאָר אדרבה – דאָס האָט אויפגעטאָן אַז ראב"ע זאָל האָבן אַ ראי' פאַר אַלעמען אַז ער איז טאַקע אַ חכם, ווייל מה-דאָך אַז זיינע האָר זיינען ווייס ווי פון אַ זקן, איז עאכ"כ אַז ער האָט שלימות החכמה פון אַ זקן בן שבעים שנה.

בפועל איז ער טאַקע געווען נאָר 18 יאָר אַלט (אָדער אינגער – ווי די אַנדערע ידיעות, כנ"ל), אָבער מצד זיינע כשרונות אָדער שקידה גדולה שלו איז ער שוין דעמולט צוגעקומען צו שלימות החכמה פון אַ בן שבעים שנה (כמדובר לעיל אַז שבעים שנה איז אַ שלימות בסדר אחד בלימוד התורה). און דער סימן אויף דעם פאַר אַלעמען איז געווען אַז ביי אים איז געווען ווייסע האָר הנראה לעיני בשר.

ח. בנוגע צו דעם וואָס מ'האַט געפרעגט פון המבואר²⁶ במאחז"ל הנ"ל („כשם שהזית משכח לימוד של שבעים שנה כך שמן זית משיב לימוד של שבעים שנה“), אַז די שבעים שנה גייט אויף די ז' מדות כל אחד כלול מיו"ד וכו' – איז דאָס מובן ע"פ וואָס מ'האַט דעמולט דערמאַנט דעם לקו"ת בהעלותך²⁷ וואו ער איז מבאר דעם ענין פון די ז' מדות, אַז דאָס איז שלימות, און כל אחד כלול מיו"ד.

ט. מ'האַט אויך געפרעגט: ע"פ דעם ביאור וועלכן מ'האַט גערעדט, אַז לימוד של שבעים שנה איז אַ שלימות פון סדר אחד בלימוד התורה און דערנאָך ווערט מען נתעלה צו אַ לימוד באופן חדש באי"ע – וואָס איז דער גרעון אין דעם אַז זית איז משכח לימוד של שבעים שנה, די שכחה איז לכאורה אַ מעלה, ווייל דאָס טוט אויף אַז ער זאָל קענען נתעלה ווערן צו דעם העכערן אופן הלימוד (לאחרי לימוד של שבעים שנה) וואָס איז באי"ע לגבי דעם ערשטן אופן הלימוד. ע"ד ווי ס'איז געווען באַ ר' זירא²⁸ אַז „כי סליק לארעא דישראל יתיב מאה תעניתא דלשחכח תלמודא

(27) לב, ד.

(28) ב"מ פה, א.

(26) תו"א תצוה (הוספות) קי, ד ואלך.

אוה"ת תצוה ע' א'תקמו. ע' א'תקס.

בבלאה מיני' כי היכא דלא נטרדי' און ער זאל קענען לערנען תלמוד ירושלמי (וועלכער איז אַ לימוד באי"ע לגבי לימוד תלמוד בבלי)?

איז דאָס אַ ווילדע שאלה – ווייל דער עילוי וואָס קומט אַרויס ע"י השכחה איז ניט אין דעם ענין השכחה אַליין נאָר אין דעם לימוד וואָס איז דאָ לאַחרי זה; אָבער שכחה אַליין איז אַ גרעון. און בשעת ס'איז פאַראַן שכחה איז דאָס אַ גרעון.

ולמשל (וואָס מ'גיט²⁹ אויף דעם ענין פון עלי' פון איין דרגא צו אַ דרגא באי"ע העכער, אַז ס'דאַרף זיין אין באמצע) פון אַ גרעין וואָס בשעת מ'פלאַנצט אים איין באַרץ דאַרף פריער זיין רקבון הגרעין און דורך דעם וואַקסט דערנאָך אויס אַן אילן. איז דער עצם ענין פון רקבון הגרעין – אַ גרעון. אויב מ'וועט אַרויסנעמען דעם גרעין מהארץ בשעת ער ווערט נרקב – איז אין דעם ניטאָ קיין עילוי, כּמובן בפשטות! דער עילוי איז אין דעם וואָס רקבון הגרעין ברענגט אַז דערנאָך זאל אויסוואַקסן אַן אילן.

און ווי רז"ל זאָגן³⁰ אַז ביציאת אפרוח מן הביצה (פון אַ תרנגול) „כי קא גביל עפרא בעלמא הוא“, ווייל דער עילוי איז אין דעם אפרוח וואָס קומט אַרויס מן הביצה, אָבער ניט אין דער גביל אַליין וואָס עפרא בעלמא הוא³¹.

י. ובנוגע צו די שכחה פון ר' זירא בכדי צוקומען פון לימוד תלמוד בבלי צו לימוד תלמוד ירושלמי – יש לומר, ובהקדים אַ קלאַץ קשיא אויף דעם וואָס ר' זירא האָט געפאַסט צו פאַרגעסן תלמוד בבלי בכדי צוקומען ללימוד תלמוד ירושלמי. וואָס איך וואַרט שוין יאָרן אַז מ'זאל פרעגן די קשיא און קיינער האָט דאָס ניט געפרעגט:

ס'איז אַ בפירוש'ער דין³² אַז מ'טאָר ניט פאַרגעסן קיין ענין וואָס מ'לערנט אין תורה, און ס'קומט אַ גרויסער עונש אויב מ'פאַרגעסט עפעס וואָס מ'לערנט אין תורה.

היינט ווי קומט עס אַז ר' זירא זאל נאָך גיין זיך משתדל זיין (ע"י תעניתים) צו פאַרגעסן תלמוד בבלי וואָס ער האָט געלערנט?!

און ניט סתם משתדל זיין, נאָר דרוך תעניתים, וואָס דער אלטער רבי פסק'נט³³ אַז „אין לאדם רשות על גופו כלל... ולא לצערו בשום צער כו"ל.

(31) ראה תו"א ויקהל פט, ג.

(32) הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ה"ד ואילך.

(33) הל' נזקי גוף ונפש ס"ד.

(29) תו"א בראשית ז, ג. ויצא כב, ד.

ויקהל פט, ג. ובכ"מ

(30) ראה תמורה לא, א.

און דאָ גייט ר' זירא און פאָסט אָפּ מאה תעניתים, און צוליב וואָס –
צוליב פאַרגעסן די תורה וואָס ער האָט געלערנט?³⁴!

יא. איז דער ביאור בזה מובן ע"פ המבואר אין חסידות בנוגע צו דער
חילוק פון תלמוד בבלי און תלמוד ירושלמי. וואָס דאָ זעט מען ווי (א)
ביאור אין) חסידות באַוואַרנט דרך אגב אַן ענין בלתי מובן (דער ענין
הנ"ל) אין נגלה דתורה:

חסידות איז מבאר³⁵ אַז דער חילוק פון תלמוד בבלי און תלמוד ירושלמי
איז – אַז תלמוד בבלי איז דער ענין פון אור חוזר, און תלמוד ירושלמי
– אור ישר.

וואָס בלשון הנגלה איז דאָס:

אין לימוד התורה זיינען דאָ בכללות צוויי דרכים ושיטות בלימוד: (א)
לימוד באופן פון „סיני“³⁶, בקיאות, „בור סוד שאינו מאבד טפה“³⁷, און (ב)
„עוקר הרים“³⁶, וואָס „עוקר הרים וטוחנן זה בזה“³⁸, „כמעין המתגבר“³⁷.
וואָס דורך די ביידע דרכי הלימוד קומט מען צו די הלכה בפועל,
והחילוק ביניהם איז:

דער דרך ושיטה בלימוד פון „סיני“ איז, אַז ער לערנט אַ ריבוי ענינים,
און חזר'ט איבער די ענינים. און דערנאָך איז ער מדמה מילתא למילתא.
דורך אַ בנין אב, במה מצינו וכיו"ב. און דורך דעם קומט ער צו לענינים
חדשים, ביז צו הלכה בפועל:

משא"כ דער דרך ושיטה בלימוד פון „עוקר הרים“ איז, אַז ער זוכט
גלייך די שוועריקייט אין יעדן ענין. אויף יעדער ענין וואָס ער לערנט
פרעגט ער גלייך איפכא מסתברא.

מ'זאָגט אים איין סברא – פרעגט ער גלייך: אפשר פאַרקערט. און
בשעת מ'זאָגט אים אַ תירוץ, זאָגט ער אַז דער תירוץ איז ניט נאָר ניט
קיין תירוץ נאָר דאָס מאַכט גאָר נאָך שטארקער די קשיא! ווי מ'זעט עס
בפועל אין ספרי פלפולים, אויך פון פלפולים אמיתיים.

ער לערנט אַ פסוק – פרעגט ער אויף דעם גלייך 18 קשיות – אַ קשיא

אמר רבא תש"ח פ"א. ועוד.

(36) סוף מסכת ברכות והוריות.

(37) אבות פ"ב מ"ט.

(38) סנהדרין כד, א.

(34) בכ"ז ראה גם שיחת ש"פ ויק"פ

תש"מ ס"ח ואילך (שיחות קודש תש"מ ח"ב
'429).

(35) ראה שערי אורה ד"ה בכ"ה בכסלו

פנ"ד ואילך. המשך תרס"ו ע' ז ואילך. ד"ה

אין דעם פסוק, אַ קשיא אין אַ אַנדער פסוק וכיו"ב! ער לערנט אַ משנה (וואָס איז לשון קצר³⁹) פרעגט ער גלייך מנינא למה ליי? פאַרוואָס איז דער סדר כך וכך? וואָס איז דער דיוק אין שם בעל המימרא? וכיו"ב.

אין איינפאַכע אותיות: מ'זאָגט אַ אידן „שלום עליכם“ ענטפערט ער „עליכם שלום“ – איפכא מסתברא! – ער קען דאָך אויך ענטפערן „שלום עליכם“, נאָר ער ענטפערט פארקערט „עליכם שלום“!

און דוקא דורך דעם דרך הלימוד קומט ער צו די הלכה בפועל.

דאָס הייסט, אַז דורך ביידע דרכי הלימוד קומט מען צו די זעלבע מסקנא און הלכה, אָבער דער אופן ודרך הלימוד ווי מ'קומט צו דערצו איז מן הקצה אל הקצה: צי דורך „סיני“ ומדמה מילתא למילתא וכיו", אָדער דורך „עוקר הרים“, איפכא מסתברא, ער פרעגט קשיות וכיו'.

וואָס דאָס איז דער חילוק בכללות צווישן דעם דרך הלימוד פון תלמוד ירושלמי און תלמוד בבלי: תלמוד ירושלמי איז אַ לימוד באופן פון „סיני“, און תלמוד בבלי – באופן פון „עוקר הרים“ מיט אַ ריבוי קשיות וכיו'.

ובלשון החסידות איז דאָס דער חילוק (כנ"ל) פון דרך הלימוד פון אור ישר, תלמוד ירושלמי, „סיני“, ער איז מדמה מילתא וכיו"ב, און אור חווה, תלמוד בבלי, „עוקר הרים“, און פרעגט גלייך איפכא מסתברא און געפינט די שוועריקייט בכל ענין.

וואָס כאמור, סיי אין ירושלמי און סיי אין בבלי קומט מען צו די זעלבע מסקנא והלכה (און בשעת ס'איז דאָ אַ מחלוקת איז מען זיך משתדל אַז לאפּושי ממחלוקת לא מפשינו), און ווי מ'זעט אַז אין ביידע איז דאָ די זעלבע משניות, נאָר דער דרך הלימוד ווי מ'קומט צו להמסקנא והלכה איז מן הקצה אל הקצה.

יב. עפ"ז וועט מען אויך פארשטיין בנוגע צו ר' זירא:

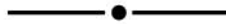
ר' זירא האָט ניט געוואָלט פאַרגעסן (ע"י התעניות) די הלכות ווי זיי שטייען אין בבלי ח", וואָרום די הלכה אין בבלי און אין ירושלמי איז די זעלבע (בכללות), און ווי מ'זעט אויך אַז אין ביידע איז דאָ די זעלבע משניות,

ער האָט נאָר געוואָלט פאַרגעסן דעם דרך הלימוד ווי מ'קומט צו צו די הלכה.

אָבער בכדי דערצו צוקומען האָט ער געדאַרפט פאַרגעסן דעם דרך הלימוד פון תלמוד בבלי – וואָרום די צוויי דרכים בלימוד זיינען הפכים און מן הקצה אל הקצה, און ווי מ'זעט בפועל אַז בשעת מ'האַלט ביי איין דרך הלימוד (פון די צוויי דרכים הנ"ל) קען מען ניט לערנען בדרך השני, ווייל אַז ער ליגט אין דרך הלימוד פון בבלי איז ער מכיר מעלת דרך לימוד זה, קען ער ניט גיין לערנען בדרך פון ירושלמי, סיידן ער פאַרגעסט דעם דרך לימוד פון בבלי.

וואָס אַזוי איז געווען באַ ר' זירא: ער איז געלעגן אַ משך זמן אין דעם דרך הלימוד פון בבלי, ביז אַז דאָס איז געוואָרן טבע שלו צו לערנען באופן זה; ס'איז טאַקע טבע דקדושה, אָבער דאָס איז זיין טבע. דערפאַר האָט ער געדאַרפט פאַרגעסן דעם דרך הלימוד פון תלמוד בבלי בכדי צוקומען צו דעם דרך הלימוד פון תלמוד ירושלמי.

און וויבאַלד אַז ס'איז אַ שווערע זאַך צו פאַרגעסן אַ דרך הלימוד אין וועלכע מ'איז געקומען צו די הכרה במעלת דרך לימוד זה, און אָנהויבן לערנען מיט אַ דרך הלימוד באופן הפכי לגמרי, ווי מ'זעט עס במוחש – דעריבער האָט ר' זירא געדאַרפט פאַסטן מאה תעניתים וואָס זאָלן אים העלפן פאַרגעסן דעם דרך הלימוד פון בבלי און צוקומען צו דעם דרך הלימוד פון ירושלמי וואָס איז באי"ע העכער.

משיחות ש"פ שמות, כ"א טבת ה'תשנ"ב

אל הבאים מצרימה" איז בהדגשה אויך דעם זכות צוליב וועלכן אידן זיינען נגאל געוואָרן פון מצרים („שלא שינו את שמם“). און דאָס איז קיין סתירה ניט צו דעם פירוש הפשוט אין „הבאים מצרימה“ (די ירידה אין גלות), ווייל דאָ איז נאָר אַ רמז אויפן טעם פאַרוואָס אידן זיינען דערנאָך נגאל געוואָרן ממצרים – אַז במשך הגלות, אָנהויבנדיק פון תחלתה ווען ס'איז געווען „הבאים מצרימה“, איז „ואלה שמות בני ישראל“, „שלא שינו את שמם“; משא"כ לויטן ערשטן מדרש הנ"ל קומט אויס, ניט בלויז אַז בשביל „ואלה שמות בני ישראל“ קומט די גאולה אַ משך זמן לאחרי זה צוויי הונדערט און צען שנים, נאָר נאָכמער – די שמות עצמם זוכרו כאן „על שם גאולת ישראל“, ד.ה. אַז „ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה“ באַ- ווייזן אויף דער גאולה, וואָס דאָס איז לכאורה בסתירה צו פשטות הענין פון „הבאים מצרימה“, די ירידה אין גלות.

אויך דאָרף מען פאַרשטיין: לויטן פירוש המדרש אַז „על שם גאולת ישראל אל זוכרו כאן“, איז אפילו אויב מ'גע- פינט אַ ביאור ווי „הבאים מצרימה“ איז פאַרבונדן מיט גאולת ישראל – דאָרף מען ערשט האָבן אַ הסברה פאַרוואָס דער פסוק איז דאָס מדגיש; דאָ רעדט מען דאָך איצטער וועגן דער ירידה אין מצרים.

נאָכמער: „על שם גאולת ישראל“ איז כולל אויך – די גאולה העתידה לבוא, ווי עס שטייט אין דעם מדרש האמור בביאור השייכות פון שם יוסף לגאולה, „יוסף ע"ש שעתידי הקב"ה להוסיף ו-

א. אויף „ואלה שמות בני ישראל ה- באים מצרימה“¹ שטייט אין מדרש „על שם גאולת ישראל זכרו כאן“³. און דער מדרש איז דערנאָך מסביר ווי יעדער שם פון די „בני ישראל“ (די י"ב שבטים) איז פאַרבונדן מיט דער גאולה.

פאַדערט זיך גלייך אַ ביאור: אין „הבאים מצרימה“ רעדט זיך בפשטות וועגן דער ירידה פון אידן אין גלות מצרים, ווי עס ווערט דערציילט אין המשך הכתובים והפרשיות, און ערשט אַ ריבוי זמן לאחרי זה איז געווען די גאולה ממצרים (ווי עס רעדט זיך ניט אין אונזער פרשה, ניט אין פרשה של- אחרי' (— וארא) נאָר באמצע פרשה של- אחרי' (אין פ' בא)); ווי זאָגט דער מדרש אַז „על שם גאולת ישראל זכרו כאן“⁴, וואָס דאָס איז פונקט פאַרקערט פון „הבאים מצרימה“ וועגן וואָס עס רעדט זיך „כאן“!

אין אַ צווייטן מדרש שטייט, אַז די גאולה ממצרים איז געווען „בשביל . . . שלא שינו את שמם, ראובן ושמעון נחתין ראובן ושמעון סלקין“. וואָס עפ"ז קען מען זאָגן אַז אין „ואלה שמות בני ישראל

(1) ריש פרשתנו.

(2) שמור' פרשתנו פ"א, ה.

(3) „הוקשה לו שכל פסוקים אלו מיותרים שהרי שמותם כבר מפורשים בסדר ויצא ויגש, ודורש שלכך הוזכרו בריש ספר זה שמדבר בגאולת ישראל ממצרים כו" (פירוש מהרז"ו שם).

(4) להעיר שכל הספר נקרא „ספר ואלה שמות שבו יצאו ישראל מאפילה לאורה“ (ב"ר פ"ג, ה). ובלשון הרמב"ן (ס"פ פקודי): „ספר הגאולה“.

(5) ויקר' פל"ב, ה. וש"נ.

הבאים מצרימה" – „על שם גאולת ישראל נזכרו כאן, געמיינט אויך די גאולה העתידה לבוא.

און וויבאלד אַז אַלע ענינים פון „הבאים מצרימה" און גאולת מצרים ווערן נמשך אויך לאחרי זה, אויך בזמן הזה – כמאחז"ל⁸ „כל המלכיות נקראו על שם מצרים", און מזכירין יציאת מצרים בכל יום, און „בכל⁹ דור ודור [וכל יום ויום]¹¹ חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא [היום]¹¹ ממצרים" – לערנט מען דערפון אַרויס, אַז אויך אין דעם איצטיקן גלות דאַרף מען ממשיך זיין „גאולת ישראל", די גאולה האמיתית והשלמה, כדלקמן.

ג. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהק"ד דים דעם ביאור אין דעם לעצטן משנה בפרק קמא דברכות¹² (ווי מ'זאָגט עס אויך אין דעם נוסח ההגדה של פסח)¹³: „אמר ר' אלעזר בן עזרי' הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא שנאמר¹⁴ למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, ימי חיך הימים כל ימי חיך להביא¹⁵ הלילות¹⁶,

לגאול את ישראל ממלכות הרשעה כשם שגאל אותם ממצרים, דכתיב' והי' ביום ההוא יוסיף ה' שנית ידו וגו'". לויט דעם ווערט די שאלה נאָך שטאַרקער: ניט נאָר וואָס מ'פאַרבינדט די ירידה אין גלות מצרים („הבאים מצרימה") מיט גאולת מצרים, נאָר מ'פאַרבינדט עס אויך – מיט דער גאולה העתידה לבוא (וואָס קומט גאָר אַ ריבוי זמן לאחרי יציאת מצרים ועאכו"כ לאחרי הירידה במצרים). ובסגנון אחר: וואָס פאַר אַ שייכות האָט „הבאים מצרימה" (די ירי"דה פון יעקב וכל בניו און טו"ב (17) שנים ישיבה בשלוה, דערנאָך זמן ה"שכחה וכו' וכו' וחרטומי מצרים און פרעה האָבן געפראָוועט הבה נתחכמה וכו' וכו' ביז אידן הייבן אָן גלות מצרים) מיט דער גאולה העתידה לבוא?

דערצו דאַרף מען אויך פאַרשטיין – ווי דאָס איז בנוגע לכל עניני תורה מלשון הוראה: וואָס איז דערפון דער לימוד און הוראה איצטער, טויונטער יאָרן לאחרי „הבאים מצרימה" און ל' אחרי יציאת מצרים?

ב. ויש לומר די נקודת ההסברה ב' זה:

דער גאַנצער ענין פון „הבאים מצרימה" איז אין אמת'ן – „גאולת ישראל". און דאָס וואָס בינתיים איז דאָ אַ ירידה איז דאָס בחיצוניות, אָבער בפנימיות איז די ירידה גופא (ניט נאָר בשביל ועל מנת העלי' שבגאולת מצרים, נאָר נאָכ-מער –) אַ חלק פון דער עלי' וגאולה עצמה, ביז – די עלי' פון דער גאולה האמיתית והשלמה. און דעריבער זאָגט דער מדרש אויף „ואלה שמות בני"

8 ב"ר פט"ז, ד.
9 משנה ברכות יב, ב. רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג. שו"ע אדה"ז או"ח הל' ק"ש סי' סז ס"א. – וראה לקמן בפנים.
10 משנה פסחים קטז, ב.
11 הוספת (ביאור) אדה"ז בתניא רפמ"ז. וראה הגש"פ ע"פ לקוטי טעמים מנהגים וביאורים ע' תריח (בהוצאת קה"ת תנש"א) בשוה"ג.
12 יב, ב.
13 וכן הוא גם בתוספתא ברכות שם. ספרי ראה טז, ג. וראה מכילתא בא יג, ג.
14 ראה טז, ג.
15 כ"ה בנוסח ההגדה. שו"ע אדה"ז שם.
16 ובתוספתא שם מוסיף כאן „אלו דברי בן זומא". וראה חסדי דוד לתוספתא שם.

6 ישע"י יא, יא.
7 ראה רד"ק לתהלים יט, ת. ועוד.

ד. וביאור הענין:

אין דער משנה גיט זיך אַרויס דער גודל העילוי והשבה פון יציאת מצרים, אַז אויך לאַחרי ווי אידן זיינען אַרויס פון מצרים, האָט מען דעם חוב פון זכירת יציאת מצרים „כל ימי חייתך“, סיי בימים און סיי בלילות (כדברי בן זומא), און סיי בעולם הזה און סיי לימות המשיח (כדברי החכמים)²².

דער טעם אויף דעם איז – ווייל (זכירת) יציאת מצרים איז אַ „יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ובאמונתנו כו“²³, דעמולט האָט זיך אויפגעטאַן די פתיחת ענין הגאולה²⁴ – אַז אידן זיינען אַרויס פון דעם גדר פון עבדות און געוואָרן בני-חורין בעצם²⁵ („עבדי הם ולא עבדים לעבדים“²⁶), ובאופן פון אַ פעולה נמשכת²⁷ אויף שטענדיק.

ובעבודת האדם²⁸: יציאת מצרים באַ-דייט די יציאה פון (דער נפש האלקית פון) מיצרים וגבולים פון דעם מאסר הגוף און עולם הזה בכלל, און ווערן פאַרבונדן און פאַראייניקט מיט דעם אויבערשטן דורך תורה ומצוות. און ווי-באַלד אַז דאָס איז אַן ענין כללי אין גאַנץ תורה און אידישקייט, דעריבער „תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייתך“, ביז באופן אַז „בכל דור ודור

וחכמים אומרים ימי חיית העולם הזה כל ימי חיית להביא לימות המשיח“.

זאָגט רש"י: „כבן שבעים שנה – כבר הייתי נראה זקן ולא זקן ממש שבאת עליו שיבה יום שהעבירו רבן גמליאל מנשיאותו ומינו רבי אלעזר בן עזרי' נשיא כדאיתא לקמן בפרק תפלת ה-שחר¹⁷, ואותו היום דרש בן זומא מקרא זה“.

וצריך ביאור אין דער שייכות צווישן דעם מאמר מיטן בעל המאמר¹⁸ רבי אלעזר בן עזרי', און די שייכות דערמיט וואָס די משנה איז געזאָגט געוואָרן ביום (אַדער בקשר מיט דעם יום¹⁹) שנתמנה ראב"ע לנשיא²⁰, דמסתבר לומר אַז ווי-באַלד ראב"ע האָט זיך עוסק געווען אין דער סוגיא אין תורה אין דעם טאַג ווען ער איז געוואָרן נשיא, איז דאָס פאַר-בונדן מיט זיין עבודה אַלס נשיא ב-ישראל [ע"ד דער חיוב הקדימה בלימוד התורה בענינים שהזמן גרמא²¹, ויש לומר אַז ע"ז איז בנוגע צו יעדער אידן ובפרט בקשר מיט זיין לימוד התורה אין די ענינים שהזמן שלו גרמא], און אויך די שייכות מיט דברי ראב"ע „הרי אני כבן שבעים שנה“, שבעים שנה דוקא.

(17) ברכות כח, א.

(18) ראה לקו"ש ח"ז ע' 349. וש"נ.

(19) דגם באם מפרשים ש„וחכמים אומרים כו“

אינם מדברי ראב"ע, ונאמרו לפני זה וראב"ע ידע מזה קודם אמירתו (ולכן אמר „ולא זכיתי“, ראה תויו"ט כאן), הרי גילוי דברי החכמים במשנה זו ה' דוקא ע"י מה שאמר ראב"ע ביום שנתמנה לנשיא.

וראה לקמן הערה 32.

(20) ובפרט באם מפרשים ש„וחכמים אומרים וכו“ הוא מדברי ראב"ע בעצמו. וראה חסדי דוד שבהערה 16, שמוכיח כן מלשון התוספתא שבהערה הנ"ל.

(21) רמב"ם הל' ת"ת פ"ד ה"ח. טושו"ע יו"ד

סרמ"ו ס"ד.

(22) וראה לקמן הערה 32, שלכמה מפרשים גם לחכמים מזכירין יצי"מ בלילות, וגם לבן זומא מזכירין יצי"מ לימות המשיח.

(23) חינוך מצוה כא.

(24) ד"ה כימי צאתך תש"ח פי"ב (ע' 164).

(25) ס' גבורות ה' (להמהר"ל מפראג) פרק סא.

(26) בהר כה, מב. שם, נה. ב"מ י, א.

(27) ראה לקו"ש ח"ה ע' 175.

(28) תניא פמ"ז. וראה תו"א יתרו עא, ג ואילך.

ובכ"מ. וראה הגש"פ עם לקוטי טעמים כו' ע' תשכח-ט.

אז „כל ימי חייד" איז כולל – נוסף אויף גאַנץ עולם הזה („ימי חייד העולם הזה"), אויך – „להביא לימות המשיח". וואָס דער חידוש אין דעם איז אַ צווייענדיק־ער:

1) אַ חידוש אין (דעם דין פון) זכירת יציאת מצרים – אַז (דער חיוב אויף זכירת יצי"מ) „כל ימי חייד" – וואָס גייט אויף „ימי חייד" בעולם הזה ובזמן הזה – איז כולל „ימות המשיח". ביז אַז דאָס איז נכלל אין דעם זכירת יצי"מ פון „כל ימי חייד" אין עולם הזה (פאַר ימות המשיח).

והתחברתי עם אנשי החכמה לא זכיתי לדעת הרמז שנתרם בכתוב בחיוב קריאת פרשת יציאת בלילה עד שדרשה בן זומא" (פיה"מ להרמב"ם ברכות שם). ויש מפרשים, שלכו"ע (גם לבן זומא) מזכירין יצי"מ גם לימות המשיח (שהרי בודאי לא תיעקר מצוה מן התורה ח"ו), והחילוק בין בן זומא וחכמים הוא רק בנוגע להלימוד מ, „כל ימי חייד" (קול הרמ"ז ושושנים לדוד ברכות שם (הובא בתוס' אנשי שם למשניות שם). חסדי דוד לתוספתא ברכות שם. ספרי דבי רב לספרי ראה שם).

וגם לפי הפירוש (ראה רשב"ץ שם. ועוד. וראה תורה שלימה ח"ב מילואים אות ג) שחכמים ובן זומא פליגי להלכה אם מזכירין יצי"מ לימות המשיח – (א) אין הכרח להכריע שדעת ראב"ע היא כבן זומא, ובפרט באם מפרשים שראב"ע אמר „וחכמים אומרים כו" (כנ"ל הערה 20). (ב) יש לומר דאדרבה: לפ"ז נמצא שיצי"מ הוא עד כ"כ ענין אחד עם גאולה השלימה (כדלקמן בפנים) – שאין מה להזכיר או יצי"מ, ואדרבה – הגאולה עצמה מזכירה על יצי"מ (ראה עד"ז רשב"א לעין יעקב ברכות שם בביאור הטעם שלדעת בן זומא (שאינן מזכירים יצי"מ לע"ל) אין זה ביטול המצוה). ועוד ועיקר: (ג) בכל אופן, כל משנה זו נאמרה ביום שנתמנה ראב"ע לנשיא (כשאמר „הרי אני כבן שבעים שנה"). וכן מובן גם לפי פירוש המפרשים שחכמים חולקים על בן זומא בנוגע לזכירת יצי"מ בלילות (ראה נ"כ המשנה – רע"ב, תויו"ט, ועוד. אנציק-לופד' תלמודית שם ע' ה, וש"נ), שיש לומר בזה בג' אופנים הנ"ל. וראה לקמן הערה 44.

וכל יום ויום חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים²⁹.

ובפרטיות זיינען אין דעם פאַראַן דריי שלבים ודרגות:

(א) מזכירין יציאת מצרים „בכל יום ויום" („הימים"): ווען ס'איז מאיר דער אור ה' „וירקא אלקים לאור יום"³⁰), דאַרף בפשטות זיין דער „לראות את עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים", די עבודה פון אַ אידן צו אַרויסגיין פון מיצרים וגבולים.

(ב) נוסף אויף דעם קומט צו דער חידוש, אַז „מזכירין יציאת מצרים ב־לילות", ווי בן זומא דרשנ'ט פון פסוק „למען תזכור את יום צאתך מארמ"צ כל ימי חייד . . כל ימי חייד להביא ה־לילות" – אַז אפילו אין זמן פון לילה וחושך, ווען עס איז ניט מאיר דער אור ה', ביז אפילו אין דעם לילה פון גלותיג, קען און דאַרף אויך זיין „יציאת מצרים".

(ג) די חכמים טוען אויף נאָכמער³²,

29) ואולי אפ"ל שבתניא שם מפרש דמשנה דפסחים („בכל דור ודור חייב כו") משלימה המשנה דספ"ק דברכות שצ"ל זכירת יצי"מ בכל יום (ראה הגש"פ שבהערה 11).

30) בראשית א, ה.

31) ראה זח"ס סז, ריש ע"ב: בלילה . . בגלותא. וראה גם זח"ב קסג, ב. ח"ג כב, א. רלח, ב. תקו"ז תכ"א (מט, ב). וראה ת"א מג"א צד, ד. לקו"ש ח"ז ע' 41.

32) לפי הפירוש שהם מוסיפים על בן זומא, ולכו"ע מזכירין יצי"מ בלילות (וכל פלוגתאם אינה בגוף הדין רק במשמעות הכתוב „כל ימי חייד") – ראה רשב"ץ ביבין שמועה על הגש"פ כאן. זבח פסח על הגש"פ. ש"ל"ה מס' פסחים קנח, א. צ"ח ופנ"י ברכות שם. ועוד. וראה הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' יז. אנציקלופד' תלמודית ערך זכירת יצי"מ ע' רא, וש"נ. והפירוש בדברי ראב"ע „לא זכיתי" לפי פירוש זה הוא – „אע"פ שהשתדלתי

כללות ענין הגאולה, די פתיחת הצינור אויף אַלע גאולות (אויך פון די שפע-טערדיקע גלויות), כולל די גאולה ה' עתידה⁴⁰.

נאָכמער: אילו זכו, וואָלט יציאת מצרים געווען די גאולה שלימה שאין אחרי' גלות, באופן פון „ה' ימלוך ל' עולם ועד“, ווי אידן האָבן געזאָגט אין שירת הים³⁹, וואָרום מען וואָלט דעמולט גלייך אַרײַן אין ארץ ישראל בגאולה השלימה⁴⁰. נאָר היות עס האָבן זיך „אַרײַנגעמישט“ זייטיקע ענינים, איז דאָס ניט אַרויס בפועל.

עפ"ז יש לומר, אַז אמיתית הענין פון יציאת מצרים איז – „ימות המשיח“, די גאולה האמיתית והשלימה, און אמיתית ופנימיות הענין פון ימות המשיח איז גאולת מצרים. נאָר בנוגע לפועל – צוליב זייטיקע סיבות – איז דאָ צווישן זיי אַ הפסק זמן (בחיצוניות), ביז די גאולה השלימה קומט בפועל. אָבער אויך די גאַנצע צייט בינתיים (צווישן גאולת מצרים און די גאולה השלימה) – „כל ימי חיך“ (בעולם הזה) – דאָרף זיין „תזכור את יום צאתך מארץ מצרים“ [ביז אַז „כל הימים מימי גאולה הראשונה מגלות מצרים עד גאולה העתידה בב"א הם ימי צאתך מארץ מצרים“⁴¹]; והיות אַז יציאת מצרים איז בפנימיות דער ענין פון „ימות המשיח“, דעריבער איז זכירת יצי"מ „כל ימי חיך“ כולל במילא אויך „(להביא לימות המשיח)“⁴¹.

(39) בשלח טו, יח. וראה לקו"ש חל"א ע' 77 ואילך.

(40) זח"ג רכא, א. וראה גם עירובין נד, א. שמו"ר רפ"ב.

(41) להעיר גם, שבהבטחת הקב"ה ליעקב על גאולת מצרים אמר לו, „ואנכי אעלך גם עלה“ (ויגש מו, ד), „היינו ב' עליות . . כי עלי' זו השני' היא

דער חידוש אין דעם איז נאָך גרעסער:

(2) אע"פ³³ וואָס בימות המשיח (אין אַ מצב של גאולה) איז לכאורה ניט שייך דער ענין פון זכירת הגאולה³⁴, אויך דאָן וועט מען מזכיר זיין יציאת מצרים. און נאָכמער: אע"פ וואָס די גאולה ה' אמיתית והשלימה איז שלא בערך צו גאולת מצרים, זייענדיק אַ גאולה שאין אחרי' גלות³⁵, און דעמולט וועט זיין „ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ“³⁶, די יציאה וגאולה שלימה פון אַלע מיצרים וגבולים, משא"כ גאולת ויציאת מצרים איז דאָך געווען אַ גאולה שיש אחרי' גלות, און ניט אַ גאולה שלימה, וואָרום „הרע שבנפשות ישראל עדיין ה' בתקפו“ (און דעריבער האָט גע' דאָרפט זיין „כי³⁷ ברח העם“³⁸ – פונ' דעסטוועגן מזכירן יצי"מ אויך לימות המשיח.

והיות אַז מ'וועט דעמולט מזכיר זיין יצי"מ, איז אַ ראי' אַז דאָס איז צוליב אַ תועלת – צוליב דער מעלה און דעם חידוש וואָס יצי"מ וועט אויפטאָן אויך דעמולט, כדלקמן.

ה. ויש לומר דעם ביאור בזה:

בגאולת מצרים איז נתחדש געוואָרן

(33) ראה רד"ה כי בחפזון תש"ח (ע' 151).

(34) ודוקא בעת הגלות והשעבוד מזכירן ענין הגאולה לשתי פנים: הא' להלל ולשבח להשי"ת על העבר אשר גאלנו וגאל את אבותינו, והב' שע"י זכירה זו מתחזק התקוה והבטחון הגמור בהשי"ת על הגאולה העתידה לבוא (שם).

(35) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה ה"ג ונאמר – פסחים קטז, ב. ועוד.

(36) זכרי' יג, ב.

(37) בשלח יד, ה.

(38) תניא פל"א. וראה ד"ה כימי צאתך תש"ח פ"י"ג (ע' 167).

ו. דערמיט איז פאָרשטאַנדיק די הוספה און דער חידוש פון די חכמים לגבי בן זומא⁴⁴: נוסף אויף דברי בן זומא, אַז מ'האַט דעם ענין פון יציאת מצרים „כל ימי חייך“ אויך „בלילות“, אין דעם לילה פון גלות – זיינען די חכמים מחדש „כל ימי חייך להביא ל- ימות המשיח“, אַז „כל ימי חייך“ בעולם הזה (סיי בימים און אפילו בלילות, אין חושך הגלות) האָט מען נוסף אויף דער דרגא פון יציאת מצרים (אַ גאולה שאי-נה שלימה, ווי דאָס איז דעמולט געווען בגלוי), אויך די דרגא פון (יציאת מצרים ווי דאָס איז באמת), „ימות המשיח“, די גאולה שלימה שאין אחרי' גלות.

ולהוסיף בדיוק הלשון „להביא לימות המשיח“ (און ניט „לרבות“ וכיו"ב כרגיל), אַז די עבודה פון (זכירת) יצי"מ „כל ימי חייך“ בעולם הזה (א) ברענגט אַריין ימות המשיח אין עולם הזה איצטער⁴⁵, ביז נאָכמער (ב) אַז דאָס

עפ"ז איז אויך מובן פאָרוואָס מזכירין יציאת מצרים לימות המשיח (אע"פּ וואָס דעמולט וועט מען שטיין אין אַ מצב של גאולה, און אַ גאולה שלא בערך צו גאולת מצרים) – ווייל: (א) יציאת מצרים איז די התחלה און (נאָכ-מער –) די פנימיות פון ימות המשיח, און (ב) יציאת מצרים טוט אויף אַ חידוש אין ימות המשיח, אַז מ'האַט אויך די מעלה פון יצי"מ (ווי דאָס איז געווען בפועל, צוליב דעם וואָס לא זכו אַז דאָס זאָל גלייך זיין די גאולה שלימה) – די מעלה פון „אתכפא סט"א“, וויבאַלד אַז דער רע איז נאָך געווען בתקפו (כנ"ל)⁴².

אַבער די זכירה פון יצי"מ לע"ל איז נאָר בדרך „טפל“ („שתהא שעבוד מלכיות עיקר ויציאת מצרים טפל לו“⁴³), ווייל דער עיקר גילוי דעמולט איז פון דער גאולה השלימה, שלמעלה מכל מדידה והגבלה, נאָר צוזאַמען דערמיט איז מען מזכיר יצי"מ (בדרך טפל) ווייל די מעלה פון דער גאולה השלימה ל-מעלה מכל מדידה והגבלה לגמרי (ב-אופן פון „ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ“, „אתהפכא“⁴²), ווערט נמשך אין דער מדידה והגבלה פון „כל ימי חייך“ במציאות העולם הזה (די מעלה פון אתכפא אין גאולת מצרים). משא"כ אויב מ'וואַלט דעמולט ניט מזכיר געווען יצי"מ, וואַלט מען געקענט מיינען אַז די גאולה איז אַפּגעטיילט פון „כל ימי חייך“ אין עולם הזה.

44 זהו לפי הפירוש שחכמים מוסיפים על בן זומא (כנ"ל הערה 32). ולפי הפירוש שחכמים חולקים על בן זומא בנוגע לזכירת יצי"מ בלילות (הרי נוסף למ"ש בהערה הנ"ל) – ראה סידור האריז"ל בהגש"פ כאן, שלדעת חכמים אין כח בזמן הזה לברר הלילות, ובמ"א נתבאר (לקו"ש ח"ג ע' ג-1016) שתוכן הפלוגתא הוא בנוגע ליצי"מ בפנימיות (יציאה גם ממצרים וגבולים דקדושה) גם במצב דלילות, שבזמן הזה אין כח לזה לרוב בני"א, והכח לזה יהי' דוקא לימות המשיח, ולכן ס"ל לחכמים שדוקא לימות המשיח מזכירין יצי"מ בלילות. משא"כ בן זומא, שהי' למעלה מעולם (ראה ב"ר פ"ב, ד), הי' בכחו לברר הלילות גם בזמן הזה. ועפ"ז נמצא שאצל בן זומא – ע"י ראב"ע שהביא דבריו – הי' מעין המצב דימות המשיח. ובכחו של ראב"ע הנשיא לחבר שניהם – שגם בזמן הזה (אצל כל ישראל) יהי' המצב של ימות המשיח, כדלקמן בפנים.

45 כן שמעתי מאמור"ר ז"ל (ראה שיחת ליל ב' דחגה"פ תשי"ט). וראה גם שיחת ליל ב' דחג הפסח

רומזת על גאולה העתידה להיות בב"א (תו"א ריש פרשתנו). וכן בפרשתנו ג, יד „אמר לו ענין הגאולה האחרונה כדפירש רש"י שם“ (תו"א שם).

42 ראה ד"ה כימי צאתך שם. סה"מ מלוקט ח"ב ע' מ ואילך. לקו"ש חט"ז ע' 125 ואילך. ספר השיחות תשמ"ח ח"ב ע' 569 ואילך.

43 ברכות יב, סע"ב.

– אַז ווי אַ איד לעבט „כל ימי חיידך“ אַלס אַ נשמה בגוף בעוה"ז הגשמי וה-
חומרי און אין זמן הגלות, זאָל ער
קענען אַרויסגיין פון מיצרים וגבולים,
און נאַכמער – שטיין אין אַ מצב פון
ימות המשיח.

און דעריבער איז דוקא ביום שעלה
לנשיאות האָט ראב"ע זיך עוסק געווען
אין דער סוגיא פון „מזכירין יציאת
מצרים“, ביז אויך „בלילות“ און „להביא
לימות המשיח“.

ח. ויש לומר אַז דאָס איז פאַרבונדן
דערמיט וואָס ראב"ע האָט מקדים גע-
ווען „הרי אני כבן שבעים שנה כו“:

די גמרא דערציילט⁴⁷ אַז ראב"ע האָט
געזאָגט „הרי אני כבן שבעים שנה ולא
בן שבעים שנה“, ווייל ער איז דעמולט
געווען נאָר בן י"ח שנה⁴⁸, און „אתרחיש
לי ניסא ואהדרו תמני סרי דרי
חירתא“. און דאָס האָט באַוויזן אַלעמען
אַז ראב"ע איז ראוי צו זיין דער נשיא,
האַבנדיק „שערות לבנות של זקנה, ונאה
לדרשן להיות זקן“⁴⁹.

דערפון קומט אויס אַז די שלימות
פון נשיאות איז פאַרבונדן מיט דעם
מספר פון שבעים שנה דוקא, ועד כדי
כך אַז ביז דעמולט איז געווען אַ מצב
ווען ניט קוקנדיק אויף אַלע מעלות פון
ראב"ע, „דהוא חכם והוא עשיר והוא
עשירי לעזרא“⁵⁰, איז „לא זכיתי שתאמר
יצי"מ בלילות עד שדרשה בן זומא“

ברענגט⁴⁶ בפועל אין „ימי חיידך“ די
שלימות פון ימות המשיח (לשון רבים,
כולל אַלע תקופות בזה)⁴⁷ בגאולה ה-
אמיתית והשלימה.

[דערפון איז מובן אַז דברי החכמים
איז ניט בלויז הלכתא למשיחא, נאָר אין
דעם איז אַ נפק"מ אין דער עבודה פון אַ
אידן (אויך) בזמן הזה (פאַר ביאת המשיח
בפועל), אַז אין זיין זכירת יצי"מ ווייסט
ער אַז דאָס איז פאַרבונדן מיט „להביא
לימות המשיח“].

ז. עפ"ז וועט מען פאַרשטיין די
שייכות פון דער משנה מיט רבי אלעזר
בן עזרי' וואָס איז ביום זה געוואָרן דער
נשיא:

דער אויפטו פון אַ נשיא בישראל
(נשיא מלשון התנשאות) איז צו פאַר-
בינדן און פאַראיינציקן „כל ימי חיידך“
פון יעדער איד און אַלע אידן – „כל
ימי חיידך“ הגשמיים בעולם הזה ובפרט
בזמן הגלות („לילות“) – מיט גאולה
(יציאה ממצרים וגבולים) בכלל, ובפרט
מיט ימות המשיח, די גאולה האמיתית
והשלימה, שאין אחרי' גלות: דוקא ער
האָט בכח צו מחבר ומאחד זיין גלות
מיט גאולה, ובפרטיות יותר – מחבר
זיין יציאת מצרים און ימות המשיח (ווי
זיי שטייען מיט אַ הפסק פון גלות
בינתיים), „תזכור את יום צאתך ממצרים
כל ימי חיידך . . להביא לימות המשיח“

תרכ"ט (ספר השיחות ה'תרכ"ו – חורף ה'ש"ת ע'
323).

46 ראה שיחת ליל ב' דחג הפסח תש"ג (ע' 73)
ב' פירושים ב, להביא לימות המשיח: (א) כפשוטו,
שמיח יבוא. וצריכים להתבונן מה יהי' המצב של
כל דבר בעוה"ז בימות המשיח. (ב) שהכוונה
והתכלית של כל העבודה בימי הגלות היא, להביא
לימות המשיח.

47 ראה גם לקו"ש חכ"ז ע' 191 ואילך. ובכ"מ.

48 ולפי הירושלמי (ברכות פ"ד סוף ה"א) –
בן שש עשרה שנה. ולגירסת האבודרהם – בן י"ג
שנה.

49 פרש"י ברכות שם (ד"ה לית לך חירתא).
וראה לקו"ש ח"ז ע' 123 ואילך. שיחת אחש"פ
תשמ"א. ש"פ ראה תשמ"ב [נדפס לעיל ע' סה
ואילך]. ועוד.

50 (50) ברכות כז, סע"ב.

להביא לימות המשיח⁵³, (מעין) דעם עילוי פון דער גאולה השלימה⁵⁴, ווען עס ווערט (שלימות הבירור פון אַלע שבעים אומות כו', און) דעם גילוי פון שבעים⁵⁵, עי"ן דלמעלה, "והיו עיניך רואות את מוריד"⁵⁶, ובאופן אַז אלקות שטייט בגלוי בכל העולם, "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר"⁵⁷.

ויש לקשר זה אויך מיט שמו פון רבי אלעזר בן עזרי' – וואָס כשמו כן הוא: „אלעזר" אותיות אל-עזר, און „עזריה" אותיות עזר ייה. און „אלעזר בן עזרי'" איז דער חיבור פון שניהם יחד [באופן אַז דער עיקר איז עזרי', און אלעזר איז מקבל פון (בן) עזרי', אָדער אַז דער עיקר איז אלעזר און ער איז „בן עזרי'", דער המשך פון עזרי', ויפה כח הבן מכח האב⁵⁸, אָדער ע"ד דעם פירוש אין „בן

ב„אותו יום" ווען ראב"ע איז געוואָרן נשיא.

והביאור בזה:

שבעים שנה איז אַ שלימות אין חיי האדם – כמ"ש⁵¹ „ימי שנותינו בהם שבעים שנה". די שלימות באַשטייט דערפון, אַז דער אדם דערגרייכט דעמולט צו דער עבודה פון בירור כל השבע מדות ווי זיי שטייען בשלימות, שבע כלול מעשר (= שבעים). ובפרטיות יותר – גיט מען דעם אדם „שבעים שנה" בכדי צו טאָן די עבודה פון בירור השבע מדות ווי זיי זיינען זיך מתלבש למטה, אין דער נפש הבהמית („ימי שנותינו בהם", „בהם" לשון בהמה) און פון לעו"ז בכלל (ובכללות – די שבעים אומות העולם), און דורך דער עבודה דערגרייכט ער די שלימות פון שבעים, בחי עי"ן דקדושה, ראי' אין אלקות, ביז די שלימות בזה לעתיד לבוא⁵².

ועד"ז י"ל בנוגע צו „הרי אני כבן שבעים שנה" פון ראב"ע הנשיא: בכדי צו ווערן אַ נשיא האָט ער געדאַרפט דערגרייכן די שלימות פון „(כ)בן שבעים שנה", דער בירור פון עניני ה' עולם (וועלכע טיילן זיך אויף שבעים, שבעים אומות וכו'). און דאָס האָט אים געגעבן דעם כח אַז ביי אים זאָל ווערן „זכיתי שתאמר יצי"מ בלילות", אַז מ'זאָל קענען אויפטאָן דעם ענין פון יציאת מצרים (די גאולה ממצרים וגבולים) אפילו שטייענדיק אין אַ מצב של תחתון („לילות"), נוסף אויף דער עבודה בזה בכל יום ויום, ביז אויך – „כל ימי חייך

53) ולהעיר מיחוס ראב"ע שהוא „עשירי לעזרא" (ובירושלמי יבמות פ"א ה"ו, שהעיד עליו ר' דוסא בן הרכינס ש„עינוי (כלומר מראיתו ותואר פניו" – פני משה) דמיין לדידי" (לעזרא), והרי בנוגע לעזרא איתא במדרש (הובא בפרשי יחזקאל מג, יא. פתיחת התיו"ט למס' עדיות. וראה ברכות ד, סע"א) דראוי ה' הבנין השלישי להיות בעת שעלו מבבל אלא שגרם החטא (ע"ד שהי' בזמן יצי"מ, כנ"ל ס"ה).

54) ראה קול סופר על המשנה ברכות שם (יב, סע"ב), שמפרש „זכיתי" מלשון „זכו", ע"פ מאחז"ל (סנהדרין צח, א) עה"פ (ישעי' ס, כב) „בעתה אחישנה" – „זכו אחישנה", ע"ד שאמר הקב"ה „נצחוני בני נצחוני" (ב"מ נט, ב), „וזה זכו, אם יגיעו בני ישראל למדרגה לנצח ברצונם את השכינה ע"ד מי מושל בי צדיק, הקב"ה גוזר גזירה והצדיק מבטלו (ראה מו"ק טז, ב), או אחישנה".

55) להעיר מדברי ראב"ע שימות המשיח שבעים שנה (סנהדרין צט, א).

56) ישעי' ל, כ.

57) שם מ, ה.

58) שבועות מה, סע"א. וש"נ.

51) תהלים צד"ק, יו"ד.

52) ראה בכל זה – ספר הערכים חב"ד מערכת אותיות – אות עי"ן ע' רפט ואילך. קובץ י"א ניסן שנת הצדי"ק עה"פ ימי שנותינו בהם שבעים שנה (ע' 87 ואילך). וש"נ.

אין הלכה כשמאי דוקא לע"ל⁶¹. משא"כ בא רב"ע אין געווען די הנהגה בהתאם ווי דאָס איז בעולם הזה בזמן הזה, אַז אפילו אין אַ וועלט פון מיצרים וגבולים און פון העלמות והסתרים, ביז אין אַ מצב פון חושך הגלות („לילות“), וואו עס קען זיין אַ מציאות פון „אין תוכו כברו“, קען מען אויפטאָן דעם בירור ועלי' פון „יצאת מצרים“⁶². און דעריבער איז „באותו היום סלקוהו לשומר הפתח ונתנה להם רשות לתלמידים ליכנס“, וואָס דאָס איז דער ענין הנשיא צו מרבה זיין תלמידים בישראל.

וואָלט מען געקענט מיינען, וויבאלד אַז רב"ע לאָזט אַריין אויך אַזאַ תלמיד וואָס „אין תוכו כברו“, קען מען מיט אים נאָר אויפטאָן אַ גאולה שאינה שלימה (באופן של „אתכפיא“ דערפאַר וואָס דער רע איז נאָך בתקפו), וואָרום די גאולה שלימה איז תלוי אין דעם אַז עס זאָל זיין דוקא אַלץ „תוכו כברו“, (ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ): זיינען די חכמים ממשיך און מוסיף – אַז „כל

61 ראה מדרש שמואל לאבות פ"ה מ"ט. מקדש מלך לוח"א יז, ב. לקו"ת קרח נד, סע"ב ואילך. תוספות חדשים לאבות בתחלתו. – וראה

בארוכה סה"ש תנשא ח"ב ע' 570 ואילך.
62 ולהעיר שלפי הפירוש בסידור האריו"ל הנ"ל (הערה 44), בן זומא וחכמים הם ע"ד ב"ש ובי"ה (ראה שיחת ליל ב' דחגה"פ תש"ד – ע' 89), שעבודת ב"ש היא שלא תהי' יניקת החיצונים (מעין המצב דלע"ל), ועבודת ב"ה היא לפעול ולברר גם במקום שיש יניקת החיצונים (עיקר העבודה בזמן הזה, ובפרט בזמן הגלות), ע"ד החילוק בין בן זומא ש„מוכירין יצ"מ בלילות“, כי בכחו לפעול יצ"מ גם בעת חושך הלילה, והחכמים דס"ל שאין כח לברר הלילות בזמן הזה, רק בימות המשיח (ועפ"ז תובן השיכות בשחה הנ"ל דבן זומא וחכמים לב"ה וב"ש). וי"ל שע"י רב"ע נמשך הכח „להביא לימות המשיח“ גם בלילות בזמן הזה, כבהערה הנ"ל.

חורין“, אַז זיין מציאות איז אין אַ מעמד ומצב פון חירות, ועד"ז בנדו"ד, אַז די מציאות פון „אלעזר“ איז אין אַ מצב פון „עזריה“.

דאָס הייסט, אַז רבי אלעזר בן עזרי' האָט אַן עזר מיוחד פון דעם אויבער-שטן, און ווי דער אויבערשטער שטייט למעלה מעולם – סיי פון שם אל-אל (אלעזר), און סיי פון שם י"ה (עזריה), וואָס ביידע נעמען באַווייזן אויף אַ דרגא שלמעלה מסדר השתלשלות, ועאכו"כ „אלעזר בן עזרי'“ – שניהם יחד, און פון דאָרטן באַקומט ער עזר מהקב"ה צו זיין אַ נשיא און געבן כח אידן צו טאָן די עבודה פון „יצאת מצרים“, „בימים“, „בלילות“, ביז בימות המשיח ביז „להביא לימות המשיח“.

ט. ולהוסיף, אַז דער אויפטו הנ"ל פון רב"ע אַלס נשיא איז אויך מרומז אין דעם סיפור אין גמרא⁶³, אַז „באותו היום (ווען רב"ע איז געוואָרן נשיא) סלקוהו לשומר הפתח ונתנה להם רשות לתלמידים ליכנס, שהי' רבן גמליאל מכריז ואומר כל תלמיד שאין תוכו כברו לא יכנס לבית המדרש, ההוא יומא אתוספו כמה ספסלי כו“⁶⁴.

באַ רבן גמליאל איז געווען דער סדר הנהגה מעין דלע"ל, ווען „ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ“, אַז „לא יכנס לבית המדרש“ אַ „תלמיד שאין תוכו כברו“, ווייל מצד דרגת הקדושה פון לע"ל איז ניטאָ קיין אָרט אויף אַן ענין של היפך (ע"ד די הנהגה פון שמאי, מלשון „השם אורחותיו“⁶⁵, וואָס דערפאַר

59 ולהעיר מהב' דיעות בהמשך הגמרא כמה ספסלי אתוספו – ארבע מאה ספסלי או שבע מאה ספסלי (שהוא שבעים כלול מעשר).

60 מו"ק ה, סע"א. וש"נ. לקו"ת שה"ש מה, סע"ב ואילך. ובכ"מ.

וע"פ הכלל הנ"ל פון „נעוץ סופן ב- תחלתן ותחלתן בסופן“ האָט עס אַ שיי- כות מיט סיום הש"ס – סיי אין גמרא⁶⁷: „כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב, שנאמר⁶⁸ הליכות עולם לו א"ת הליכות אלא הלכות“, אַז אין „הליכות עולם“ איז מען ממשיך הלכות התורה, ביז די דרגא פון עוה"ב (כולל – בפירושו⁶⁹ עולם התחי' לעתיד לבוא): און סיי אין משניות⁷⁰ – „לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שנאמר⁷¹ ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום“ (און אויך דער סיום פון גמרא ברכות עצמה איז מיט דעם פסוק), אַז דער אויבערשטער גיט עוז צו אידן (ע"ד „אלעזר בן עזרי"א, א"ל עזר בן עזר י"ה), אין עוז אלא תורה⁷², ביז אַז עס ווערט „ה' יברך את עמו בשלום“, וואָס שלימות ענין השלום (בעולם) איז אין דער גאולה האמיתית והשלימה (כמבואר⁷³ בענין „פדה בשלום נפשי“⁷⁴).

יא. ע"פ הנ"ל איז פאַרשטאַנדיק דער ביאור אין דברי המדרש „ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה – על שם גאולת ישראל נזכרו כאן“, אע"פ וואָס בפשטות רעדט זיך עס וועגן די ירידה פון „הבאים מצרימה“:

„מזכירין יציאת מצרים בלילות“ באַ-

ימי חייך“ איז כולל נוסף אויף „לילות“, אויך „להביא לימות המשיח“ – אַז אויך אין אַ מצב פון גלות (וואו ס'איז דאָ אַ מציאות פון „אין תוכו כברו“) קען מען אויפטאָן די גאולה שלימה.

און דאָס איז מרומז אין דעם וואָס „ואף רבן גמליאל לא מנע עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת“, אַז (ראב"ע טוט אויף אַז) אויך ר"ג – וואָס דרגת עבודתו איז פאַרבונדן מיט ימות המשיח (כנ"ל) – איז מסכים ומסייע צו דעם סדר ההנהגה פון ראב"ע, אַז „נתנה להם רשות לתלמידים ליכנס לבית המדרש“.

י. ויש להוסיף ביאור אויך אין דעם וואָס די משנה הנ"ל איז אין סוף פרק קמא פון מסכת ברכות: די התחלה פון (פרק ראשון) מסכת ברכות איז „מאימתי קורין את שמע בערבין“, וואָס דאָס באַדייט (בעבודה רוחנית) די פעולה פון קריאת שמע (קבלת עול מלכות שמים⁶³, ובאופן פון „מאימתי“ מלשון אימה⁶⁴) אפילו „בערבין“, אין חושך הלילה וה- גלות: און דאָס איז דער תוכן בסוף ה- פרק – וואָס „נעוץ סופן בתחלתן“⁶⁵ – אַז „מזכירין יציאת מצרים בלילות“ (ב- קריאת שמע), וואָס יציאת מצרים איז „דבר אחד ממש“⁶⁶ מיט קריאת שמע, „ולכן תקנו פ' יציאת מצרים בשעת ק"ש דוקא אף שהיא מצוה בפני עצמה ולא ממצות ק"ש כו“⁶⁶.

67 מס' נדה.

68 חבקוק ג, ו.

69 ראה רע"ב לסנהדרין ר"פ חלק. מדרש

שמואל על מס' אבות בתחלתו.

70 מס' עוקצין.

71 תהלים כט, יא.

72 ראה ויק"ר פל"א, ה. יל"ש בשלח רמז

רמד. שהש"ר פ"ב, ג (ג). מדרש תהלים ל, ג.

ועוד. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 444 הערה ד"ה זה.

73 ע"ת לאדהאמ"נ, א.

74 תהלים נה, יט.

63 ברכות רפ"ב.

64 כפירוש ר"א המלאך בעת למדו משנה זו עם רבינו הזקן (ראה גם סה"ש תש"ד ע' 66. סה"מ תש"י ע' 138). – וכהפס"ד שק"ש צ"ל „בכוונה באימה ובראה ברתת ובזיעה“ (שו"ע אדה"ז אור"ח ר"ס סא. ועד"ז בטושו"ע שם. וראה לקו"ש חכ"ה ע' 71 בהערות).

65 ס' יצירה פ"א מ"ו.

66 תניא ספמ"ו.

קיים - איז, "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה" מוסיף נאָכמער, אַז "על שם גאולת ישראל נזכרו כאן": נוסף אויף דעם וואָס אידן בלייבן גאַנץ אַלס נשמות בגופים בחיים גשמיים וחיים רוחניים גם יחד, אַ נשמה בריאה בגוף בריא, בתכלית השלימות, שטייען זיי אין אַ מצב (ניט נאָר וואָס פירט צו דער גאולה, נאָר נאָכמער - אַ מצב פון) "גאולת ישראל", ביז - "כל ימי חיך להביא לימות המשיח". וכדלקמן.

יב. דערמיט קען מען אויך פאָר-שטיין די שייכות פון פ' שמות מיט כ"ף שבת⁷⁷, דער יום ההילולא פון דעם רמב"ם⁷⁸, וואָס קומט אויס אַלעמאַל בסמיכות צו פ' שמות, ובשנה זו - קומט עס אויס בערב שבת פ' שמות.

ובפרט ע"פ הידוע, אַז די אכילה פון דעם שבת קומט דורך דער עבודה ו-טירחא בערב שבת, כמאחז"ל⁷⁹ "מי ש-טרח בערב שבת יאכל בשבת", איז פאָר-שטאַנדיק אַז ס'איז דאָ אַ שייכות צווישן דעם יום ההילולא פון דעם רמב"ם מיט דער פרשה אין תורה פון דעם שבת, פ' שמות. און נאָכמער: די "אכילה" פון דעם שבת קומט דורך דער עבודה (טירחא) פון דעם (יום ההילולא של ה)רמב"ם בערב שבת.

דער ענין אין דעם:

באָ דעם רמב"ם זעט מען בגלוי ווי זייענדיק אין אַ מצב פון "הבאים מצרימה" האָט ער דאָרט אויפגעטאָן (באופן השייך בזמנו) דעם ענין פון

דייט אַז דער אמת'ער ענין פון "הבאים מצרימה", די ירידה אין חושך הגלות ("לילות"), איז - "גאולת ישראל" ("יציאת מצרים"), ביז - "להביא לימות המשיח" (דער ענין אמיתי פון יציאת מצרים), כנ"ל. און דעריבער איז "על שם גאולת ישראל נזכרו כאן" - ווייל די כוונה איז, אַז אין דעם מצב פון "הבאים מצרימה", אין מיצרים וגבולים, זאָל מען אויפטאָן און מגלה זיין ווי דאָס איז (ניט נאָר בשביל הגאולה, נאָר אַז דאָס גופא איז) "על שם" גאולת ישראל, ביז (על שם) די גאולה האמיתית והשלימה.

ולחוספה, אַז "בני ישראל הבאים מצרימה" זיינען געווען "שבעים נפש"⁷⁵. ויש לומר אַז אין דעם איז מרומז ווי די עבודה באַשטייט אין דעם אַז אויך אין "הבאים מצרימה", אין גלות צווישן די שבעים אומות (וואָס זיינען כנגד די שבעים נפש⁷⁶), זאָל מען מגלה זיין "גאולת ישראל". וואָס דער כח אויף דאָס אויפטאָן קומט פון די "שבעים נפש" ("יוצאי ירך יעקב"⁷⁵), ע"ד ווי ראב"ע "כבן שבעים שנה" גיט דעם כח אויף "מזכירין יצי"מ בלילות" ביז "להביא לימות המשיח", צו דערגרייכן דעם עי"ן רבתי פון קריאת שמע (וואו מ'איז מזכיר יצי"מ)⁵².

און דערפון איז מובן אויך דער לימוד פון דעם מדרש צו אידן: מ'זאָל וויסן זיין, אַז אפילו זייענדיק אין גלות, איז נוסף אויף דעם אַז אידן בלייבן קיים בתכלית השלימות כמובן ופשוט, וכמרומז אויך בסוף פ' ויחי - ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים, וואָס "ויחנטו" איז בכדי דער גוף זאָל בלייבן

77) כדברי הש"ה (חלק תושב"כ ר"פ וישב - רצו, א), ש, המועדים של כל השנה . . . ככולן יש שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן כו".

78) ראה לקו"ש חכ"ו ע' 26. וש"נ.
79) ע"ז ג, סע"ב.

75) פרשתנו א, ה.
76) ראה פרש"י האינו לב, ח.

הויבנדיק פון דעם שולחן ערוך וכו') זיינען מיוסד אויף ספר הרמב"ם.

דאָס הייסט, אַז דער רמב"ם האָט אויפגעטאָן אַז אויך אין אַ מצב פון „לילות“, „ערבין“ אין מצרים כפשוטו (און מצרים מלשון מיצרים וגבולים) – זאָל זיין „יציאת מצרים“, „גאולת ישר-אל“ (בדוגמא ווי רבינו הקדוש האָט אויפגעטאָן דורך חיבור המשניות⁸², „כדי שלא תשתכח תורה שבע"פ מישר-אל“⁸¹, כמרומו אויך אין התחלת המשנה „מאימתי קורין את שמע בערבין“, „מזכירין יצי"מ בלילות, כנ"ל).

און נאָכמער: נוסף אויף „מזכירין יצי"מ בלילות“, האָט דער רמב"ם אויך אויפגעטאָן דעם ענין פון „כל ימי חיך להביא לימות המשיח“ – כידוע אַז דער ספר הרמב"ם איז כולל אַלע הלכות התורה, אויך די הלכות השייכות לזמן שבית המקדש קיים, און אויך – די הלכות פון ימות המשיח (בסיום ספרו), וועלכע ווייזן אָן צו אידן די הלכות פאַרבונדן מיט ימות המשיח, ווי מ'דאַרף זיך דערצו גרייטן, און דער סדר בפועל ווי עס קומט די גאולה האמיתית והשלימה.

ולהוסיף, אַז דער רמב"ם האָט גע- לעבט שבעים שנה⁸³, „ימי שנותינו בהם שבעים שנה“, וואָס באַווייזט אַז ביי אים

„גאולת ישראל“, סיי אַ גאולה רוחנית בערך צו חושך הגלות וואָס איז דעמולט געווען (בדוגמא צו יציאת מצרים אויך אין אַ מצב פון „לילות“, און סיי אַ כח והכנה צו דער גאולה שלימה כפשוטה („להביא לימות המשיח“), וכמרומו אויך בשם „רמב"ם“ – ר"ת „רבות“⁸⁰ מופתי בארץ מצרים“:

זייענדיק אין מצרים בפשטות האָט דער רמב"ם דאָרט מחבר געווען זיין חיבור הגדול ספר „משנה תורה“, ספר „הלכות הלכות“ וועלכער איז „מקבץ ל- תורה שבעל פה כולה“⁸¹, וואָס דאָס האָט אויפגעטאָן אַ גאולה (יציאת מצרים) אין אַ מצב פון חושך הלילה של גלות – ווי דער רמב"ם שרייבט בהקדמתו בטעם פאַרוואָס ער האָט מחבר געווען זיין חיבור, בכדי צו באַוואַרענען דעם העלם והסתר וואָס איז געוואָרן אין לערנען און פאַרשטיין תורה, וואָס „אתם הפירו- שים וההלכות והתשובות כו' נתקשו בימינו ואין מבין ענינים כראוי אלא מעט במספר ואין צריך לומר התלמוד עצמו כו'“, און דעריבער „ראיתי לחבר דברים המתבררים כו' כולם בלשון ברורה ודרך קצרה עד שתהא תושבע"פ כולה סודרה בפי כל כו'“,

און אזוי איז געוואָרן בפועל, אַז דער ספר הרמב"ם איז געוואָרן אַ מורה דרך פאַר אידן בכל הדורות, אָנהויבנדיק פון די אידן אין מצרים בדורו של הרמב"ם, ומשם נתפשטו זיינע פסקי הלכות צו אַנדערע ערטער אין וועלט (כידוע פון די אגרות הרמב"ם), ביז – צו אידן אין די דורות שלאחרי זה, כולל אויך – דורך דעם וואָס אַ ריבוי ספרים (אַנ-

82) והרי ספר הרמב"ם הוא „בלשון קצר וצח כלשון המשנה“ (הקדמת הכס"מ לספר היד).

83) סדר הדורות ד"א תקכ"ז. שם הגדולים להחיד"א מערכת גדולים ערך רמב"ם בסופו. – ולהעיר שהרמב"ם חי ע' שנה פחות פ"ג יום (סה"ד שם, ממאור עינים ספכ"ה) – פ"ג יום בין הסתלקותו בכ"ף טבת ליום הולדתו בערב פסח. ואולי יש לומר, שפ"ג יום אלו נשלמו ע"י הפ"ג הלכות שבספר משנה תורה (כמ"ש הרמב"ם בסוף מנין המצוות ע"ס ההלכות שבהקדמת ספרו).

80) בא יא, ט.

81) הקדמת הרמב"ם לספרו היד.

יג. דער לימוד און הוראה דערפון איז פֿאַרשטאַנדיק בפשטות, ובפרט ב־ דורנו זה ובזמננו זה:

מ'האָט שוין גערעדט מערערע מאל דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, אַז נוסף אויף דעם וואָס ס'איז שוין „כלו כל הקיצין“⁸⁸, האָבן אידן שוין תשובה געטאָן, און מ'האָט שוין אַלץ פֿאַרענ־דיקט, כולל אויך – „צופּוּצן די קנעפֿ־לעך“, און מ'דאַרף נאָר האָבן אַז דער אויבערשטער זאָל אויפּעפּענען די אויגן פון אידן זיי זאָלן זען ווי ס'איז שוין דאָ די גאולה האמיתית והשלימה, און מ'זיצט שוין באַ דעם שולחן ערוך, בסעודת לויתן ושור הבר־⁸⁹ וכו' וכו'.

דערפון איז פֿאַרשטאַנדיק, אַז אויב שוין באַ דער ירידה אין מצרים טויזנט־ער יאָרן צוריק איז אין „ואלה שמות בני־הבאים מצרימה“ געשטאַנען בגלוי „גאולת ישראל“, און אויב אין אַלע זמנים איז דער עבודה פון אידן צו ממשיך זיין די גאולה אין מצב הגלות,

ועאכו"כ לאחרי וואָס מ'האָט שוין אין דעם דער ריבוי פון מעשינו ועבודתינו במשך כל הדורות, כולל – פון רבי אלעזר בן עזרי' בזמנו, און דער רמב"ם בזמנו, און אַלע צדיקי ישראל בכל הדו־רות, ביז בדורות האחרונים – די עבודה פון רבותינו נשיאינו וועלכע זיינען מיוחסים לבית דוד משבט יהודה, כולל – די עבודה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר ב־משך זיינע שבעים שנה בחיים חיותו בעלמא דין (תר"ם־תשי"י) –

איז במכלל־שכן וקל וחומר בדורנו זה ובזמננו זה, לאחרי וואָס מ'האָט שוין

איז געווען בגלוי די שלימות וואָס איז פֿאַרבונדן מיט „הרי אני כבן שבעים שנה“ צו אויפּטאָן „יציאת מצרים“ בכל המצבים (בימים, בלילות ולהביא לימות המשיח), כנ"ל בנוגע לראב"ע.

וע"פ הידוע⁸⁴ אַז אין דעם יום ההילולא פון אַ צדיק איז „כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו“ עולה למעלה, און דאָס איז מאיר ומת־גלה למטה און „פועל“⁸⁵ ישועות בקרב הארץ – איז פֿאַרשטאַנדיק אַז אין דעם טאָג פון כ"ף טבת, דער יום ההילולא של הרמב"ם, שטייט בגלוי „כל מעשיו ותורתו ועבודתו של הרמב"ם – בחיבור ספר „משנה תורה“ בארץ מצרים און אַלע אַנדערע עניני עבודה שלו במשך שבעים שנות חייו – און דאָס איז „פועל ישועות בקרב הארץ“, אין קרב הארץ פון מצרים⁸⁶ (מצרים וגבולים פון וועלט), באופן אַז דאָס ווערט אַ מורה דרך און „מורה הנבוכים“⁸⁷ פון אידן בכל הדורות שלאחרי זה.

ועפ"ז איז מובן דער אויפטו פון דער „אכילה“ בשבת פ' שמות בשנה זו – וואָרום דאָס קומט פון דער עבודה וטירחא בערב שבת זה, כל מעשיו ותורתו ועבודתו וואָס דער רמב"ם האָט צוגעשטעלט במשך שבעים שנות חייו, וועלכע שטייען אַלע בגלוי און זיינען „פועל ישועות בקרב הארץ“ דעם ערב שבת: איז דאָך דערפון מובן ווי דאָס גיט צו אין דער עבודה פון דעם שבת, די עבודה פון אויפּטאָן „גאולת ישראל“ אין דעם מצב פון „הבאים מצרימה“ בגלות!

(84) תניא אגה"ק סז"ך־כח.

(85) תהלים עז, יב.

(86) ראה וראה ח, יח.

(87) ראה לקו"ש חכ"ו ע' 30. וש"נ.

(88) סנהדרין צז, ב.

(89) ראה ב"ב עז, ב ואילך. פסחים קיט, ב.

ועוד.

זיין און מוסיף זיין אין לימוד ספר משנה תורה להרמב"ם, כולל – דורך זיך משתתף זיין (אָדער צוגעבן חיזוק אין דעם, אויב מ'איז זיך שוין משתתף) אין דעם לימוד הרמב"ם פון כו"כ מבני, ג' פרקים ליום, אָדער פרק א' ליום, אָדער אין ספר המצוות⁹⁰,

ובפרט – אין ספר הרמב"ם עצמו – הלכות מלך המשיח⁹¹, אין די לעצטע צוויי פרקים פון הלכות מלכים בסיום ספר משנה תורה.

און נוסף צו דעם אייגענעם לימוד בזה, זאָל מען זען אויך משפיע זיין אויף אַנדערע אידן אַרום זיך, אנשים נשים וטף, באופן פון „והעמידו תלמידים הרבה“⁹², ומהם יראו וכן יעשו רבים.

ויהי רצון, אַז דורך דער עצם החלטה בדבר זאָל מען תיכף ומיד באַקומען דעם שכר, דער קיום בפועל פון דברי הרמב"ם בסיום ספרו⁹³, אַז לאַחרי וואָס מ'האָט שוין דעם „מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כדוד אביו . . . ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחם מלחמת ה'" – וואָס ער איז „בחזקת שהוא משיח" – זאָל ער שוין גלייך ווערן „משיח בודאי", דורך דעם וואָס „עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל . . . ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד כו",

ביז – כסיום הרמב"ם – „מלאה⁹⁴ הארץ דיעה את ה' כמים לים מכסים“.

אַלץ פאַרענדיקט (כנ"ל), האָט מען די הבטחה גמורה אין תורה, אַז עס וועט זיכער זיין „(תזכור יום צאתך ממצרים) כל ימי חיך . . . להביא לימות המשיח“,

ובפשטות – אַז מ'דאַרף ניט אַנקומען צו אַ הפסק ח"ו צווישן „כל ימי חיך" און „ימות המשיח" (ווי דאָס איז געווען באַ אידן בכל הדורות שלפני דורנו זה), נאָר „כל ימי חיך" פון יעדער איד, זיינע חיים גשמיים אַלס נשמה בגוף, זיינען כולל בפשטות (אויך) „ימות ה' משיח" בלי הפסק, וואָרום די גאולה קומט תיכף ומיד ממש ברגע זה ובמקום זה (אפילו אויב דאָס איז אַ מצב פון לילה, „הבאים מצרימה"), אַזוי אַז דער רגע האַחרון פון גלות און די נקודה אַחרונה פון גלות ווערט דער רגע ראשון און נקודה ראשונה פון גאולה,

און פון „ימי חיך" בזמן הזה ובמקום הזה, בלי שום הפסק כלל ח"ו (אפילו אויב ער איז שוין עלטער פון שבעים שנה וכיו"ב), גייט יעדער איד גלייך איבער – בתכלית השלימות, „ראובן ו' שמעון נחתין ראובן ושמעון סלקיו", אין דעם המשך פון „כל ימי חיך" בימות המשיח, און חיים נצחיים וואָס וועט דעמולט זיין.

יד. ובנוגע לפועל מיינט עס, אַז די עבודה פון אידן איצטער דאַרף זיין „להביא לימות המשיח", צו שוין גלייך מגלה זיין בפועל ווי דער מצב פון „הבאים מצרימה" אין גלות איז באמת אַ מצב פון „גאולת ישראל", דורך דעם וואָס מ'גרייט זיך אַליין און מ'גרייט צו אַנדערע צו דעם מצב פון „ימות המשיח“.

כולל ובמיוחד – בקשר מיט דעם יום ההילולא פון דעם רמב"ם – דורך מחזק

90 ראה בארובה לקו"ש חכ"ז ע' 229 ואילך.

91 כ"ה הכותרת בדפוס ויניצאה רפד. שי.

92 אבות פ"א מ"א.

93 ה' מלכים ספ"א.

94 ישע"י יא, ט.

**נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
לשלוח לאנ"ש שי' בכל מרחבי תבל
לקראת יום ההילולא יו"ד שבט תש"מ**

„הילולא דויהי בשלושים שנה והתועדויות פעילות
והמשכם ופירותיהם בכל הימים שלאחריהם

ועד שיקויים היעוד: ויביאם אל גבול קדשו הר זה קנתה ימינו ויבן כמו רמים
מקדשו כארץ יסדה לעולם, ונבוא שעריו בתודה חצרותיו בתהלה.

בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

בברכה. /מקום החתימה/

דויהי בשלושים שנה: ראה עבוה"ק ח"ד פי"ט. הצ"צ בקיצורים לתניא ע' עו. ליקוטי לוי"צ אגרות ע' רעז.
והמשכם: הפעולה עצמה נמשכת ו(נוסף ע"ז) פירותיהם – ומעלה בכא"א, וכמובן גם מרד"ה באתי לגני
(דההילולא).

היעוד: דכימי צאתך מארמ"צ (שאו ויביאם.. לעולם (תהילים עח, נד. שם סט)) אראנו נפלאות (מיכה ז,
טו).

שעריו.. בתהלה: תהילים ק, ד.

**פתח דבר להוצאה ראשונה
של ד"ה באתי לגני ה'תש"מ**

בס"ד.

בזה הננו מוציאים לאור מאמר ד"ה באתי לגני מכ"ק אדמו"ר
שליט"א, שאמרו בעת ההתועדות דיו"ד שבט שנה זו.

מערכת „אוצר החסידים"

עש"ק ט"ו בשבט ה'תש"מ

ברוקלין, ניו.

שלושים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

יחי אדוננו מורנו ורבנו מלך המשיח לעולם ועד!

לזכות

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

מהרה יגלה אכי"ר

* * *

לז"נ

הרה"ח הרה"ת ר' צבי הירש בן הרה"ח ר' בן ציון ע"ה

נלב"ע ז"ך אלול ה'תש"מ

ומרת רבקה בת הרה"ח ר' צבי ע"ה

נלב"ע כ"ט תמוז ה'תשס"ב

שפריצער

נתרם ע"י בניהם – יבלח"ט –

הרה"ת ר' שמואל והרה"ת ר' יעקב מרדכי

שיחיו

שפריצער

לזכות

**כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
לרגל שבעים שנה לנשיאותו לאיוש"ט**

יה"ר שיראה רוב נחת מבניו – התמימים בפרט,
משלוחיו, חסידיו וכלל ישראל – בכלל
ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו הק'
ויבנה ביהמ"ק במקומו ויקבץ נדחי ישראל
בגאולה האמיתית והשלימה
נאו תיכף ומי"ד ממ"ש!

יחי אדוננו מורנו ורבנו מלך המשיח לעולם ועד!

